מחשבת ישראל · אחרונים · רמחל

מגדל־עז או תמת ישרים

רבי משה חיים לוצאטו [הרמח"ל]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל־עז או תמת ישרים

רבי משה חיים לוצאטו [הרמח"ל]

מקור הטקסט: פרויקט בן־יהודה

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עז-או-תמת-ישרים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פתשגן המשל 5
ואלה שמות המובאים: 6
מבוא המשל 7
המשל מדבר 7
חלק ראשון 9
ענין א 9
ענין ב 19
ענין ג 22
ענין ד 26
חלק שני 32
ענין א 32
ענין ב 37
ענין ג 49
ענין ד 56
חלק שלישי 63
ענין א 63
ענין ב 77
ענין ג 83
ענין ד 88
ענין ה 89
ענין ו 92
ענין ז 94
חלק רביעי 97
ענין א 97
ענין ב 98
ענין ג 104
ענין ד 110
ענין ה 118
ענין ו 127
ענין ז 128

שיר ממשל לכבוד המשכיל ונבון כמהח"ר ישראל
בנימין, בן הרב הגדול החכם הכולל מ"ו כמוהר"ר
ישעיהו באסאן נר"ו
ביום חתונתו וביום שמחת לבו.
מנחה היא מנחת ידידות מאת הצעיר
משה חיים בלא"א יעקב חי לוצאטו יצ"ו.

זה חלק אדם באשר אדם הוא, נפש חיה, לבטא בשפתים ככל אשר תאוה נפשו. כי על כן יִתְּרָה לו מבהמות ארץ. זה חלק אדם באשר הוא אדם, כקטון כגדול, אין יתרון לחכם מן הכסיל; אכן רוח הוא באנוש דַּבֵּר דבר דָּבוּר על אפניו, ומליצה תמתיק בפיו, אף כי חוד חידה ומשול משל; אשר על כן יאמר: "להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם", נחלת חכמי לב איפוא אלה. והיה לנו לעינים החכם מכל האדם, כי יגיד עליו אמרו: "אֵזֵן וחקר ותקן משלים הרבה"; ומשלי שועלים ואחרים כמוהם הנמצאים לחז"ל, המה יורונו יאמרו לנו, כי לא שוא ודבר כזב תועבת ה' יחשבו אלה, גם כי אמנם שקר המה, אשר בדו מלבם ללמד דעת את העם.

תורָה אמת דברה, אל אחת משתים יביט המשל (והיה כל מבקש לראות היעמדו דברי, בין משלי חכמים הלא יחקר זאת): או מעשה יגיד לְדֵעָה תולדות מה, והיה כזה משל: "צדיק מצרה נחלץ" ומשל: "כרכושתא ושנרא עבדו הילולא מתרבא דביש גדא"; או דברים יספר להורותינו משפטי צדק ללמד דעת מוסר השכל, והיה כזה משל יותם בן ירובעל: "הלוך הלכו העצים למשוח עליהם" וכו'.

יום טובה היום הזה, יום הוא כי מִשְּׂנָתִי יעירני, יום חתונת משכיל ונבון, דודי ורעי אלופי ומיודעי כמהח"ר ישראל בנימין, בן הרב הגדול החכם הכולל מ"ו כמוהר"ר ישעיהו באסאן נר"ו.

אשר לקח לו הבתולה הצנועה מרת טובה בת מלך כמוהו, מאן מלכי רבנן, בת החכם הכולל החסיד כמוהר"ר מנחם קראקוביה זצוק"ל, יום כי קול קורא באזני, קורא באהלי חשך: מה לך נרדם? זכור אל תשכח חסדי מורך אביו אשר קטונת מהם, וזכור אהבתו כי רבה היא אהבת עולמים.

אל קול הקריאה הקיצותי ואבינה, ובהביני אשתומם, כי לא אדע מה אדבר ומה אחריש. אם אמרתי אספרה תפארתם ותהלתם על תכליתן, אחטא ואשמתי, בשומי קץ לאשר אין קץ לו: וגם כי אֹמר אחת מכל תהלות צדקתם ומשירי אהודנה, מורשי לבבי נבוכים, כי רבו.

החרש לא אוכל, וַדַּבֵּר לא אדע, מה לעשות כי תקראנה כאלה?
במדרש הקדוש קדוש מדבר, ידמה במשלו תורת ה' ואשר חפץ בה אל נערה בתולה, בת מלך היא ונעלמה בעיני כל חי, במגדל עוז אשר לה חביון חתום, אל אוהבה אחד תגלה ואיש בלתו לא ידעה. זאת לקחתי היום ותהי לי למוסדותי, לבנות עליה משלי, והנה לפניך. כי זה דודי חכם ונבון נפל חבלו בנעימים בת מלכים, מאן מלכי רבנן, והיו תואמים בני מלכים גם יחד, בן ת"ח ובת ת"ח, אשר קנה לו, ויחדיו יהיה תמימים, בצדקם אחדים, וביד צדקה יֻחַדוּ, אשרי שזה ילד, אשרי שזאת גִּדַּל, כי הם זֶרַע בֵּרַךְ ה'.

פתשגן המשל

מגדל היה בראש הר עֹז מהררי קדם, והיה המגדל ההוא מבצר אמיץ וחזק, וגנה על ראשו טובה מאד, ואיש אין יבוא בו, כי כל מבוא לא נמצא לו. ויעבֵר המלך רם בכל מדינות מלכותו קול לאמר: אשר יבוא אל המגדל ואל גנו יעלה, ונתתי את שלומית בתי לו לאשה; כי אמר יד אל תהי בו, כי מעוז לי הוא. ושלומית היתה יפת תאר ויפת מראה. ויהי היום והנה נער עובר, שלום בן מלך ענמים, ויפן אל המגדל ויראהו והנה אין שער למגדל, והגנה עליו מלמעלה, וישקף אליו ויָבן בכל ההר, וימצא מערה לירכתים בנקיק סלעים, ותתכס דשא; ויבוא בה ויתהלך בה, והנה היא מבוא המגדל. ויעל למגדל, וימצא שער לו, ויפתח את דלתות השער, ועל פניו כטיט מֻדבק; בפתחו ויפול ארצה. ויעל אל הגנה, וילך בה ויצא, ואת דבר המלך לא ידע. ויהי בעבור איש, זיפה שמו, אשר שמע את דבר המלך, וירא את הפתח, ויתמה, ויחפש, ויחקור, וירא כי אין איש, וירץ אל המלך ויאמר: יתבשר נא אדוני המלך, אשר מצא עבדך אל המגדל מבואו, וגם באתי בו, ואל הגנה אשר עליו עליתי, וזה פריה. וישמח המלך מאד, ויקם מכסאו, ויחבקהו וינשקהו, ויתן תודה לה', ויאמר לתת את שלומית בתו לו לאשה.
בימים ההם חשק שלום בשלומית, ותכל נפשו אליה, ושלומית אהבתו, כי נבון דבר הוא, גבור חיל וטוב תאר. ותתרע שלומית את זיפה מיראתה את אביה. ובלבבה מאסתהו. ויודע לעדה, והיא בשלום חפצה. ותצרור את שלומית, ותתנכל אותה להמיתה. ויהי היום ותשלח עדה את שפחת שלומית, ובידה מנחה מאת שלומית לזיפה, ושלומית לא ידעה. ודָבַר עדה את זיפה ביד משמע עבדה בסתר לאמר: השמר לך, כי היום שולחת שלומית מנחה לך להמיתך. ויגד משמע לאיה, אוהבת זיפה, כדברים האלה, ותלך איה ותגד לזיפה ויבא לפני המלך. ויהי בבוא מנחת שלומית, וינסוה, ויראו כי מות בה, ויצו המלך ויתפשו את שלומית ויביאוה אל רחוב העיר להשרף, והמוקד מבוער לפניה.

ויבוא שלום ויראה, וירץ לפני המלך ויאמר: בי אדוני העון, והמלך ובתו נקיים; תהי נא ידך בי המלך, הרגני נא הרוג, ושלומית חיה תחיה. ושלומית צועקת: לא כן אבי, למה תחטא בדם נקי, אנכי החוטאת, המיתֵני, ומדוע ימות שלום, וצדיק הוא, ודמו ידרש מיד המלך. ויהי הם נדונים, ויאמר שלום בנפשו: אבל אשם אנכי, על דבר המגדל אשר לא יראתי לנגוע בו, והנה גמול ידי אשר אמר להשיבני. כי פתח שלום דלתות המגדל, וימצא אחריהן מחוקה כדברים האלה: "לְקִרוֹב הֲלוֹם יִשְׁאֲךָ לִבָּךְ, עָלַי לְשַׁלֵּם לָךְ גְּמוּל יָדֶיךָ". ויחרד המלך כשמעו, ויאמר אל שלום: מה־מגדל?

ומה גמול אשר אמרת? אל נא תכחד דבר מכל אשר עשית. ויאמר שלום! אבל אנכי חטאתי, ואבוא יום בהר עז, ואתבונן על מגדל אַיִן,[1] וארא והנה אין שער למגדל, והגנה עליו טובה מאד; ואשקיף עליו ואדרוש, והנה מערה בסתר ההר במורד, ואבוא בה ואתהלך בה, ואמצאה מבוא המגדל, ואעל אל ראשו ואמצא את פתחו, ואפתח את דלתותיו, ותפול האדמה אשר על פניו. וימהר המלך ויחבקהו וינשקהו ויפול על צואריו ויבכה. ויקרא אל שלומית בתו ויאמר: קומי קומי שלומית, קומי קומי אל תיראי, הנה ישעך יבוא לך, זה היום תשמחי. ויִוָּעץ המלך את דרדע ואת הימן, ויאמרו לִיֵּרא את זיפה; ויירא זיפה ויוּדָה, לא כחד דבר. גם חלומות חלם המלך אשר כח אלה הגידוהו, ויאמר להבינם, ולא יכול, עד אשר באו. ויצו המלך, ויסירו הכבלים אשר לשלומית, ואת מאסרי שלום פתחו, וירא כל העם וירונו, כי שמעו בדבר שלום אל המלך. וילכו הארמונה ויעשו שם משתה גדול, ויתן את שלומית לשלום לאשה. ותאהב שלומית את שלום, וימצא חן בעיני המלך, ויהי לו לבן, כי בנים לא היו לו, ויושביהו על כסא ממלכתו, וימשול בכל בני קדם, ותכון מלכותו מאד.

ואלה שמות המובאים:

רָם, **מלך קדם**.

שְׁלוֹמִית, **בתו**.

זִיפָה, **אומר כי הוא מצא שער המגדל, חתן שלומית**.

שָׁלוֹם, **בן מלך אנמים ענמים אוהב שלומית**.

אַיָּה, **אוהבת זיפה**.

עֲדָה,[2] **אוהבת שלום**.

[1] „אַיִן" הוא שם המגדל. (הוצ' דליטש).

[2] בכיי נקוד: עֲדָה. ועיין הערה 52 להלן.

עֲרִי, **קוסם**, **אוהב עדה**.
עֲנָה, **עבדי רם**.
אֲמַר **עבדי רם**.
בַּת־שׁוּעַ, **שפחת שלומית**.
חֶבֶר שָׂרִים
כָּבוּל, **עבד זיפה**.
מִשְׁמָע, **עבד עדה**.
דַּרְדָּע, **יועץ המלך**.
צָדוֹק, **שר צבא המלך**.
בֶּקִי
עֻזִּי
אַסִּיר
הֵימָן, **חוזה**.
שִׁמְעִי
אֶצְבּוֹן
שׁוּנִי
חָנָן, **מודע לשלום**

מבוא המשל

המשל מדבר

פִּי הַמְדַבֵּר, וַאֲנִי הִנֵּנִי
הַשָּׂם לְאוֹרָה חֹשֶׁךְ,
נוֹתֵן לְנַעַר דָּעַת,
מֵבִין פְּתָאִים שֵׂכֶל,
וּדְבַר אֱמֶת אַגִּיד אֲשֶׁר נִסְתָּרָה,
עוֹטָה לְבוּשׁ בַּדִּים, וְלֹא נִכְחָדָה
פִּי הַמְדַבֵּר הוּא, וּמָשָׁל אָנִי;
מָשָׁל, אֲשֶׁר מֵאָז בְּהַשְׂכִּיל גָּבֶר
הוּכַן בְּפִי זְקֵנֵי וְחַכְמֵי קֶדֶם.
הֵן יוֹם לְיָדִי בָא אֲשֶׁר אִוִּיתִי,

לְשִׁית לְאוֹר יָפְיִי, וּבוֹ אַגְדִּילָה
הוֹד מַעֲשַׂי, אַגְדִּיל שְׁמִי לָנֶצַח;
כִּי אוֹהֲבַי אָשִׁירָה,
אָשִׁיר נְבוֹנֵי לֵב כְּלִילֵי צֶדֶק,
הַתּוֹאֲמִים גַּם יָחַד;
גִּזְעֵי חֲכָמִים תּוֹמְכֵי תִּפְאֶרֶת
אָשִׁיר וְהָשִׁיר אוֹסֵף,[3]
אָשִׁיר וְלֹא אֶכְלֶה,[4] בְּאֶפֶס קֵצֶה.
מִגְדַּל תְּבוּנוֹת אַתָּה
דּוֹדִי הֲלֹא פָּתַחְתָּ,
אַף כִּי כָּבָר לָכָדְתָּ;
וּשְׁכָרְךָ נִתָּנָה
זֹאת בַּת־חֲכָמִים, בַּת כְּלִילַת יֹפִי,
חֶבְרַת נְעִימוֹת זֹאת אֲחֻזַּת יֹשֶׁר,
שׁוֹרֵק בְּשׁוֹרֵק יָחַד,[5]
קִשְׁרֵי יְדִידוּתָם אֱמֶת וָחֶסֶד;
יִבְטַח לְבָבִי בָּם אֲשֶׁר יִתֵּנוּ
פְּרָיִם כְּמוֹהֶם עוֹד, וּמָתוֹק יֶהִי.
כִּי לֹא מְרוֹרוֹת־רַעַל
יִתֵּן דְּבַשׁ וָנֹפֶת.
עַתָּה שְׂמַח, דּוֹדִי, וְטוֹב לְבָבְךָ
וּבְיַעֲלַת־הַחֵן תְּהִי לָנֶצַח

[3] אשיר ואוסיף לשיר, פעם אחר פעם. מלת הָשִׁיר היא כאן מקור מבנין הפעיל, והוא על דעת אותם המדקדקים האומרים כי יָשִׁיר, יָשִׁים, יָשִׁישׁ וחבריהם כלם בנין הפעיל, וּשִׁירוּ, שִׂימוּ, שִׂישׂוּ עומדים במקום הָשִׁירוּ, הָשִׂימוּ וכו'; ומדקדקים אחרים אומרים כי יָשִׁיר וחבריו הם מבנין הקל מנחי עיין יו"ד, ולפי זה לא יתכן לומר הָשִׁיר, אלא שִׁיר. (כ"י). אותה הערה, בשנוי לשון קצת, ישנה גם בהוצאת דליטש, ושם באה הוספת שד"ל: אך לדעת האומרים שהוא קל מנחי עי"ן יו"ד, אין מלת הָשִׁיר נכונה בדקדוק, וראוי לתקן וְלָשִׁיר". תקון שד"ל עולה יפה לפי המשקל שהניח רמח"ל ב"מגדל עז", אשר על פיו כל חרוז מתחיל בשתי תנועות ויתד אחריה, ושוב שתי תנועות ויתד אחריה – בכל חרוז ארוך – חוק ולא יעבור, שאסר את ידיו ואת רגליו, והוא מס שִׁשלם רמח"ל בנעוריו לכבלי השירה הספרדית, אשר עמד עוד בתחום השפעתה.

[4] בכ"י הועֹר ע"ז כי בא כאן הקל במקום פעל. (ואין צורך, כי באמת הוא מלשון „איש לא יכלה" (בראשית כ"ג, י) כלומר, לא אמנע, לא אחדל. (המערכת).

[5] ענבי הגפן בענבי הגפן (פסחים דף מ"ט). (כ"י).

שָׂלֵו שְׂבַע רָצוֹן נְוֵה צִדְקֶךָ.[6]

חלק ראשון

ענין א

שמעי ושלום

שמעי:

שָׁלוֹם, יְדִיד נַפְשִׁי, הֲלֹא מַרְאֶךָ
לֹא אֵדְעָה גַּם אָנִי
אִם סַר וְזָעַף, אוֹ יְדוּעַ־חֹלִי;
כִּי נָפְלוּ פָּנֶיךָ.
"אִם זֶה חֳלִי, גַּם כָּל־חֳלִי וָקֶצֶף
"הֵן הֵם נְצִיבִים מֵאֱלֹהֵי[7] קֶדֶם
"אֶל כֹּל אֲשֶׁר שֻׁלָּחוּ,
"כִּי יִתְּנֵם עַד־עֵת, וְעוֹד יֵלֵכוּ.
אַךְ אִם דְּאָגָה הִיא, הֲלֹא יָדַעְתָּ
"כִּי עָשׂ לְבֶגֶד הוּא כְּאֵב לַנֶּפֶשׁ,
"לְמַעַט מְעַט, אַךְ עַד פְּתִיל בּוֹ יְהִי,
"יֹאכַל וְיוֹרִישֶׁנּוּ.[8]
אִם מִמְּךָ אֶת־זֹאת, יְדִיד, דָּרַשְׁתִּי
הֵן רַק כְּחָפֵץ[9] בָּךְ; וְזֶה יָדַעְתָּ
"כִּי חָק־יְדִידוּת הוּא, אֲשֶׁר לִשְׁנַיִם
"יַכָּה חֳלִי אֶחָד; וְאִם חֳלֵיתָ,
מֵחֳלְיְךָ אַף אָנִי
הֵן אֶחֱלֶה כָּמוֹךָ.

[6] נְוֵה צִדְקֶךָ – כן הוא בכ"י, ולא נָוֹת צִדְקֶךָ" כמו שהוא בטעות בהוצאת דליטש. וכנראה הכונה, שתהיה לנצח שלֵו ושבע רצון בנוה צדקך. (ולדעתנו, נוסח דליטש מתוקן מזה של כתב־היד, ושעור החרוזים כך: "ובילעלת החן, נות צדקך, תהי שלו וגו'. המערכת).

[7] בכ"י: מֵאֱלֹקֵי, כנהוג בכתיבת יראים.

[8] שעור הדברים כך הוא: אם זה חלי, הנה החלי ימיו קציבים כימי נציב אשר נתמנה עד עת, ואחר ילך. לא כן דאגה, אשר היא לנפש כמו עָשׁ לבגד, אשר מעט מעט יהרוס את הארג בו וישאיר אך חוטים בודדים.

[9] כְּחָפֵץ – כן הוא בכ"י – ולא בְּחָפֵץ, כמו שהוא בטעות בהוצאת דליטש. כלומר: אם שאלתי דבר זה ממך, עשיתי זאת רק כחפץ בך וכדורש טובתך.

אַךְ זֹאת אֲדַמָּה כִּי־אָבָל אָדֹמָה,
טוֹב אַחֲרִישׁ.
שלום:
לֹא, לֹא, אֱמֹר.
שמעי:
אָמַרְתִּי כִּי זֶה־אָבָל טוֹב לַחֲשׁוֹת.
שלום:
אַךְ פַּעַם אַחַת אֱמֹר.
שמעי:
אֹמַר.
שלום:
אֱמֹר.
שמעי:
כִּי חֵשֶׁק
בִּלְבָבְךָ יִבְעַר, וְעַל פָּנֶיךָ
יַגִּיד יְקוֹד אִשּׁוֹ.
שלום:
יְהִי כֵן שֶׁקֶר
אוֹבֶה, כְּמוֹ, שִׁמְעִי, אֱמֶת דִּבַּרְתָּ.[10]
שמעי:
אַךְ חֹק לְכָל לֵבָב וְדַת נִתְנָה,
כִּי אִם בְּגָבְהוֹ[11] הֶעֱמִיק לָשֶׁבֶת,
עָקֹב[12] וּמִסְתַּתֵּר בְּחַדְרֵי בָטֶן,
יְהִיוּ חֲרַכִּים לוֹ וּבָם נִרְאֶהוּ:
פָּנָיו, וְלֹא נִשְׁגֶּה בְּהַבִּיט בָּמוֹ[13];

[10] אחפוץ, ומי יתן, כי מַה שאמרת אתה, שמעי, יהיה שקר, כמו שהוא אמת. (כ"י). ובלשון שד"ל: "הלואי ויהיה שקר מה שאמרת, כמו שבהפך אמת הוא. אֹבֶה – אחפץ, כלומר: מי יתן".

[11] בְּגָבְהוֹ – כן הוא בכ"י ־ ולא "בְּגַוֵּה" כמו שהוא בהוצאת דליטש.

[12] עָקֹב – כן צ"ל, לפי כה"י – ולא עָקוּב כמו שהוא בהוצ' דליטש.

[13] אעפ"י שהלב יושב במעמקי הגוף והוא מסתתר בחדרי בטן, הנה פני האדם הם כחלונות אשר בהם נוכל לראות לבבו, ולא נטעה. גַּוֵּה – גוף (איוב כי, כה). ובכתיבת־יד היה כתוב: כי אם בְּגָבְהוֹ הֶעֱמִיק לָשֶׁבֶת" (שרל). אנו למדים אפוא מהערה זו, כי לפני שד"ל היו שני כתבי־יד, ובתוכם אולי כתב־היד שהוא כעת לנגד עיני המסדר, ושד"ל בחר בנוסח: בְּגַוֵּה. ואולם בכה"י אשר לפנֵי יש עלה־הגהות מיוחד, ובו יש תקון זה של "בְּגָבְהוֹ" במקום ,בְּגַוֵּה",

אַף כִּי יְקוֹד הַחֵשֶׁק
עַל מוֹקְדוֹ יִבְעַר, וְעָשָׁן יַעַל
מִנִּי אֶרֶבּוֹת אֵלֶּה.[14]
אָמְנָם עָשׂה הִסְכַּלְתָּ,
שָׁלוֹם יְדִידִי, וַתְּכַחֵד [15]מֶנִּי
מָה, לֹא לְכַחֵד גַּם לְכָל רוֹאֶיךָ,
לֹא לִי לְבַד, יָכֹלְתָּ.[16]
כִּי מַה־לְּךָ[17] אֵטִיב, וּמִי יוֹדֵעַ
אִם יֵשׁ לְאֵל יָדִי לְהוֹעִילֶךָ?
שלום:
אִם הֶחֱרַשְׁתִּי, גַּם עֶדֶן הָיִיתִי[18]
עוֹד מַחֲרִישׁ לָעַד וְשׁוֹמֵם.
שמעי:
לָמָּה?
שלום:
כִּי הַחֲרֵשׁ טוֹב מִלְּדַבֵּר הָבֶל.
שמעי:
לָמָּה תְדַבֵּר הָבֶל?
שלום:
יַעַן לְמַכָּתִי רְפוּאָה אָיִן.
שמעי:

והכונה אם הלב בגאותו וגו'. ויש להעיר כי אחרי מלת פניו באו בספר שלפנינו בטעות הדפוס שתי נקודות תחת פסיק (קאממא).

[14] הדת ניתנה לכל לב, שאעפ"י שבגאותו הוא יושב במעמקי הגוף והוא מסתתר בחדרי בטן, מכל מקום יש לו חלונות אשר משם נוכל לראותו, והחלונות הם הפנים, ובפרט יקוד החשק הוא נראה וניכר יותר משאר מחשבות הלב, כי הוא מעלה עשן מהחלונות הנזכרים, (כ"י).

[15] וַתְּכַחֵד – בכ"י, במקום וּתְכַחֵד – שבהוצ' דליטש.

[16] נסכלת במה שהסתרת ממני דבר שאין בידך להעלים אותו לא ממני לבדי, אלא אפילו משום אחד מרואי פניך. (כ'י), שד'ל מוסיף : "כי כל רואי פניך יכירו כי חולה אהבה אתה".

[17] מַה־לְּךָ – כן צ"ל לפי המשקל – ובהוצ' ד': "מָה לְךָ". ועיין הערה 3 בסוף, כונת הדברים כנראה כך היא: נסכלת שלא גלית לי, כי אפשר הייתי יכול להיטיב לך ולעזור לך במה שהוא. (הפירוש אינו הולם יפה את הלשון, וצע. המערכת).

[18] החרשתי עד עתה, וגם עכשו הייתי בוחר לשתוק ולהיות מחריש ושומם לעד.

"בְּבָלִי אֲרוּכָה אֵין חָלִי וָנָגַע[19].

שלום:

חָפֵץ בְּנִמְנָע לוֹ, צָרֵי לוֹ אָיִן.

שמעי:

"לַחְפֹּץ יְכָלְתּוֹ אִישׁ תְּבוּנוֹת יוֹאֶל.

שלום:

"הֵן כָּל־תְּבוּנָה אֵין לְנֶגֶד חֵשֶׁק.

שמעי:

אַךְ נָא תְּסַפֵּר לִי וְתוֹדִיעֵנִי[20],

מִי זֹאת אֲשֶׁר לִבֶּךָ

יְבָעֵר יְדִידוּתָהּ? [21]

שלום:

הֲלֹא יָדַעְתָּ

הַבַּת יְפֵה־פִיָּה לְרָם הַמֶּלֶךְ,

אַחַת לְכִסְאוֹ אַחֲרִית וְשֵׁבֶר?

שמעי:

הַבַּת שְׁלוֹמִית? הֵן אֱמֶת רָאִיתִי

אוֹתָהּ, אֲבָל מָתַי וְאֵיךְ אוֹ אָנָה[22]

לֹא אֵדָעָה; אַךְ, אִם אֱמֶת אָזְכֹּרָה,

הַיּוֹם[23] אֲשֶׁר הָלַכְתָּ

עִם הַסְּגָנִים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ

לָצוּד בָּעֵץ הַיָּעַר.

שלום:

[19] בְּבָלִי אֲרוּכָה וגו' אִישׁ תְּבוּנוֹת יוֹאֶל – שמעי אומר: אין חלי בלי תרופה. על זה עונה שלום: אין תרופה למי שרוצה בדבר שהוא מן הנמנע להשיגו, ושמעי עונה: כי החכם יחפוץ באשר יוכל להשיג. כל זה נאמר בקיצור נמרץ ובסגנון אֶפִּיגרַמָתי, כנהוג בדרַמה היונית העתיקה מימי אֶסכילוס ואילך. שלש השורות האלה מובאות במרכאות כפולות מצד ימין, ואפשר שנתכוון רמח"ל בזה לציין ציטאטות שהביא או שזכר מדרַמות איטלקיות, אשר סגנון זה עבר אליהן בירושה מהיוָניות. מרכאות כפולות כאלה ישנן עוד בכמה מקומות, ואולי כלן הן ציטאטות כאלה בשנוי לשון וצורה, כמובן. (עפ"י טה"ד נשמט בפנים במקום זה מספר 19, סמן ההערה).

[20] אַךְ נָא תְּסַפֵּר – זוּ דרכו של רמח"ל להקדים מלת נָא לפועל, על־פי רוב לצורך המשקל. ותוֹדִיעֵנִי – כן הוא בכ"י – ולא והוֹדִיעני כמו שהוא בהוצ' דליטש.

[21] כלומר: יבער ברשפי אהבתה. וצ"ל: יבער [בָּז]יְדִידוּתָהּ, אלא שהבי"ת נשמטה לצורך המשקל.

[22] אָנָה במקום אֵיפֹה, שמוש זה נהוג אצל רמח"ל על־פי רוב.

[23] כלומר: אם לֹא יַטעני זכרוני, ראיתי אותה ביום וגו'.

יוּכַל הֱיוֹת[24].

שמעי:

אָמְנָם בְּנַפְשִׁי עַתָּה

אֶזְכֹּר אֲשֶׁר כֵּן הוּא, וְלֹא שָׁגִיתִי

אַף כִּי רְאוֹת אֶדְמָה[25] בְּלֶכְתָּהּ שָׁמָּה

עַל יָדְךָ נִשְׁעֶנֶת

אֶל מִסְגְּרוֹת הָהָר לְיַד הַמֶּלֶךְ.

שלום:

כֵּן הוּא.

שמעי:

וְאַף גַּם בַּמְחוֹלוֹת יָחַד

עִמָּהּ מְרַקֵּד אוֹתָךְ רָאִיתִי,

אַחַר לְכֹד אֲבִיהָ

אֶת הָאֲרִי, וַיּוֹלֶךְ

אוֹתוֹ בְּיָדוֹ עַד חֲצַר הַצָּיִד.

שלום:

הוֹי יוֹם גְּדֹלוֹת, יוֹם פְּלָאוֹת סֶלָה!

כִּי מִדְּבַשׁ מָתוֹק וּמִסַּף־רַעַל

מַר לִי כְּאֶחָד עָתָּה[26]

אִם אֶזְכָּרֵנּוּ עוֹד, וְאֶתְבּוֹנָנָה

אֵיךְ נַחֲלָתִי שָׁפְרָה נָעֳמָה

בְּתָמֳכְךָ יְמִינִי שָׁם יְפַת־הַתֹּאַר,

וַיַּהֲלֹךְ לִבִּי לְאוֹר חִצֶּיהָ

לוֹהֵט, וְהוּא אָסוּר בַּעְפְעַפֶּיהָ,

בְּשִׁבְיִי יְדִידוּתָהּ, שְׁלַל הַחֵשֶׁק,-

הֵן אֶעֱלֹז גַּם־עָתָּה,

אֶתְעַלְּסָה בְזִכְרִ[27] אֲשֶׁר שָׂמְחָתִי.

---

[24] שמוש זה של יוּכַל הֱיוֹת במקום "אפשר" בשירה, אם לא רמח"ל היה ראשון להנהיגו, על כל פנים היה ראשון לקבעו ולתת לו סַנקציה בשירתנו – כמובן, לצורך המשקל.

[25] היה ראוי לומר אַדָּמָה בפעל, ומפני המשקל אמר אֶדְמָה, כמו למעלה (הערה 4) אָכְלָה במקום אָכַלָה. (כ"י).

[26] כלומר: זכרון היום ההוא מתוק לי מדבש ומר לי מכוס רעל גם יחד.

[27] בְּזִכּוּר במקום בְּזִכְרִי, לצורך המשקל. וכמוהו רבים במליצת רמח"ל.

אַךְ אִם לְנֶגֶד אֱלֹה
אֶשְׁקֹל מָרִי הַיּוֹם אֲשֶׁר מָלֵאתִי
חֵמָה וְשִׁבְרוֹן רוּחַ,-
מַר מֵחֲמַת נָחָשׁ[28] וּמֵרֹאשׁ פָּתֶן,
אַף לַעֲנָה יַרְוֵנִי
זָכְרִי לְבַד כִּי יוֹם כְּבָר שָׁמָחְתִּי[29].
הוֹי יַעֲלַת־הַחֵן, כְּלִילַת יֹפִי,
מִיַּהֲלֹם יָקָרָה
מִיַּהֲלֹם אָכֵן קְשַׁת־הָעֹרֶף! [30]
הֵן אַתְּ לְבַד נַפְשִׁי; וְעוֹד חַי אָנִי
אִם בִּי כְּבָר מָאַסְתְּ
וַתִּרְחֲקִי מִמֶּנִּי? [31]
שמעי:
שָׁלוֹם יְדִידִי, הַדְּמָעוֹת הֵנָּה
אֶל לַהֲבַת הַחֵשֶׁק
"דֶּלֶף לְאֵשׁ בּוֹעֵר, אֲשֶׁר יַרְבֵּהוּ.[32]
דֹּם אִם חֶכַם לֵבָב וְנָבוֹן אָתָּה,
דֹּם נָא, וּבִי נִשְׁבַּעְתִּי
תִּתִּי לְהוֹעִילֶךָּ
כֹּחִי וְכָל נַפְשִׁי; וְאוּלַי אַעַשׂ
וּדְבָרְךָ עִמָּהּ יְהִי.[33]
שלום:
נִשְׁבַּעְתָּ?
שמעי:

[28] כן צ"ל ולא נַחַש, כמו שהוא בטעות בהוצאת דליטש.
[29] כלומר: אתעצב בזכרי כי כל זה הוא רק בעבר.
[30] אָכֵן מִיַּהֲלֹם, כלומר: אך יותר קשה מן היהלום. (כ"י).
[31] הן אַתְּ לבדך נפשי, ואיך יתכן לי לחיות עוד אחר שאַתְּ מאסתני ורחקת ממני? (כ"י).
[32] כלומר: הדמעות הן ללהב החשק כמו דֶּלֶף לדליקה, אשר יגדילה. שמוש המלה אֶל במקום אות לְ אופְיני מאד לרמח"ל. אֵשׁ בּוֹעֵר – אש בוערת, לצורך המשקל.
[33] כלומר: נשבעתי לבוא לעזרתך בכל כחי ונפשי; ואולי אוכל – ואעשה ודברך עמה יקום.

אֶת כָּל־יְכָלְתִּי לַעֲשׂוֹת נִשְׁבַּעְתִּי,
וּכְכָל אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
כֵּן אֶעֱשֶׂה.
שלום:
מָתַי
שמעי:
וְאוּלַי יֶהִי
הַיּוֹם.
שלום:
יְהִי כִדְבָרְךָ.
שמעי:
אַף[34] אַתָּה
פֹּה עַל־שְׂפַת הַנַּחַל,
עַד אֵלְכָה וְשַׁבְתִּי,
תִּשְׁמֹר.
שלום:
וְאַתָּה אַל תְּאַחֵר, שׁוּבָה
לְפָנַי מְלֹאת הַיּוֹם וּבָא הַשָּׁמֶשׁ;
כִּי חַג לְרָם הַלָּיְלָה,
וּבְהַקְרוּאִים אָנִי.
שמעי:
עַתָּה לָזָרָךְ אֶת פְּעָמַי שַׂמְתִּי.
שלום:
מַהֵר לְכָה וּצְלַח, וּפֹה אֶשְׁמְרָה
עַד בּוֹאֶךָ.
שמעי:
שָׁלוֹם! (אֲבָל חָשַׁבְתִּי
כִּי טוֹב לֶהַגִּיד לוֹ בְּטֶרֶם לֶכֶת). [35]
שלום:

[34] אַף – כן הוא בכ"י – ולא אַך, כפי שהוא בהוצ' ד'. כלומר: אני אלך ואתה תחכה לי פה עד שובי.
[35] את הדברים האלה הוא כמדבר אל לבו. (הוצ' ד').

מַה־זֶּה יְדִידִי, שַׁבְתָּ?
שמעי:
שֶׁבְתִּי לְדַבֵּר אִתָּךְ.
שלום:
הִנֵּנִי.
שמעי:
אִם אֶת שְׁלוֹמִית אָהֲבָה נַפְשֶׁךָ,
הַסְכֵּת שְׁמֹר.
שלום:
מַה־זֶּה?
שמעי:
לְבַל יֵדָעוּ,
כִּי אוֹהֲבָה אַתָּה וּבָהּ חָשַׁקְתָּ,
כָּל חַי, וְעַד כָּל בֶּן־זְבוּב פּוֹרֵחַ.[36]
שלום:
אוֹי לִי, וּמָה כָּל אֵלֶּה?
שמעי:
כִּי לוּ יֵדַמֶּה זֹאת לְבַב אָבִיהָ,
אַחַת כְּבָר דָּתָהּ לְהַצִּיתֶנָּה.
שלום:
הוֹי צַר וּמָצוֹק, הוֹי קְשֵׁה יוֹם סֶלָה,
אוֹבֵד וּמַר, שָׁלוֹם! [37] וְכָל זֶה לָמָּה?
שמעי:
לֹא נוֹדְעָה אֵלֶיךָ
הַדָּת אֲשֶׁר בֵּינֵינוּ?

[36] בהוצאת דליטש הנוסח הוא כך: לְבַל יֵדָעוּ /כִּי אוֹהֲבָה אַתָּה: וּבָהּ חָשַׁקְתָּ/ כָּל חַי וְעַד כָּל בֶּן־זְבוּב פּוֹרֵחַ. על יסוד כ"י שהיה כתוב בו: וּבָהּ חָשַׁקוּ. ואולם בכה"י אשר היה לנגד עיני יש הערה זו של המעתיק: "בכ"י היה כתוב חָשַׁקוּ, ולי נראה שצריך להגיה חָשַׁקְתָּ, והכונה: שמור לך ששום חי, ואפילו זבוב פורח, לא ידעו שאתה אוהב אותה וחשקת בה, כי עוף השמים יוליך את הקול". עד כאן לשונו. ודעתי נוטה לקבל הגהה זו של כ"י שני כנגד הנוסח של כ"י ראשון, מַאַחר שבמקומות מועטים פליטות הקולמוס מצויות אצל רמח"ל, והפנים מרויח מהגהה זו לאין ערוך הן מצד התוכן והן מצד הסגנון כאשר יעמוד על זה כל מעיין. בֶּן־זְבוּב פּוֹרֵחַ – יושם נא לב לשמוש פראזה תלמודית זו בסגנון לשון המקרא, ולא נודע כי באה אל קרבו.

[37] שָׁלוֹם כאן שֵׁם עצם פרטי. המדבר אומר כאן על עצמו: שהוא שלום, אומלל וקשה־יום ומר־נפש.

שלום:
לֹא, כִּי תְמוֹל בּוֹאִי, וְלֹא שָׁמַעְתִּי
דָּבָר עֲדֶן מִמֶּנָּה.
שמעי:
מִיּוֹם תְּהוֹם רַבָּה, אֲשֶׁר מִתַּחַת
קִצְבֵי גְבָעוֹת בָּא, לְקוֹל צֵוּרֵנוּ
כִּי לַעֲלוֹת צִוּוּהוּ,[38]
מִסֶּבְכוֹ עָלָה כְּדֵב, וַיֵּתֵא
חָפְשִׁי, מְשֻׁלָּח, אֶל קְצוֹת הָאָרֶץ;
בִּימֵי יְלִידֵי לֶמֶךְ,
דּוֹר הָעֲשֵׁירִי אֶל אֲבִי כָל־גֶּבֶר,
שָׁם חֹק וּמִשְׁפָּט יַחְצָאֵל הַמֶּלֶךְ,
(רִאשׁוֹן אֲשֶׁר מָלַךְ בְּאֶרֶץ קֶדֶם,
אַחַר יְבֹשׁ הָאָרֶץ
מִמַּי[*39] תְּהוֹם רַבָּה אֲשֶׁר כִּסּוּהָ),
לִשְׁמֹר מְאֹד עַל[39] נָפֶשׁ
כָּל נַעֲרָה, בַּל אַחֲרֵי אֹרְשָׁה
אֶל אַהֲבַת זָרִים לְבָבָהּ יִפֶּן;
כִּי בַחֲטוֹא אַחַת וְהַטַּמְאָה,
כָּלִיל תְּהִי לִפְנֵי בְנֵי עַמֶּיהָ
עַל מוֹקְדָה, אִם לֹא בְּתֹת תַּחְתֶּיהָ
אֶל הַיְקוֹד אַחֵר נְדָבָה נָפֶשׁ.
שלום:
אַךְ[40] הָיְתָה כָזֹאת, אֲשֶׁר שָׂרְפוּ
כָּל נַעֲרָה מִיּוֹם אֲשֶׁר תִּזְכֹּרָה?
שמעי:
אִם הָיְתָה? לֹא פַעַם
אַחַת וְלֹא שָׁלֹשׁ לְבַד הָיְתָה,

[38] בֵּא – כן הוא בכ"י – במקום הוא שבהוצאת דליטש. תְּהוֹם נמצא לשון זבר ולשון נקבה (שד"ל)
[39] על נָפֶשׁ" – כצ"ל, ובקצת מהדורות בטעות; "עד נפש".
[40] "אך היתה" – כלומר: אך האם היתה כזאת ?

כִּי אִם, כְּמוֹ זָכַרְתִּי,[41]
הִנֵּה כְעֶשֶׂר הֵן אֲשֶׁר נִשְׂרְפוּ
מֵאָז הֱיִיתִי בֶּן־כְּשֵׁשׁ אוֹ־שֶׁבַע[42]
שָׁנִים, וְעַד הַיּוֹם אֲשֶׁר הִגַּעְתִּי
אֶל הַשְּׁלֹשִׁים.
שלום:
פֹּה בָּעִיר הַמֶּלֶךְ?
שמעי:
לֹא, כִּי בְכָל עָרָיו; וְאָמְנָם הֵמָּה
עַתָּה כְּשָׁנִים עֶשֶׂר,
אוֹ מִבְּלִי הָיָתָה,
אוֹ מִבְּלִי נוֹדָעָה,
לֹא נִמְצְאָה עַלְמָה אֲשֶׁר חָטָאָה.[43]
שלום:
הֵן אַחֲרִישׁ אֵפוֹא, וּמַר לִשְׁאוֹלָה[44]
אֵרֵד בְּאֶבְלִי, מִבְּלִי תּוֹחֶלֶת.
הוֹי אַהֲבַת נַפְשִׁי, לְבָבִי סֶלָה!
אִם דַּבְּרִי רָע, הַחֲרֵשׁ אָמוּתָה; [45]
וִיסַפְּרוּ מַכְאוֹב־לְבָבִי אֵלֶּה
סַלְעֵי מְרוֹם הָרֵיקִּ,
אוֹתָם אֲשֶׁר לִמַּדְתִּי
תֵּת אֶל שְׁמֵּךְ הַדָּם; [46] וְיוֹם וָלַיְלָה
יַגִּיד כְּאֵבִי, בַּהֲמוֹת הָרוּחַ,

[41]כלומר: כפי שאני זוכר, ראשית חבלי לשון עתיקה בשמוש מוֹדרני.
[42]בֶּן כְּשֵׁשׁ – במקום: כְּבֶן שש – לצורך המשקל.
[43]הכונה: זה כעשר שנים לא נמצאה נערה אשר חטאה – ואין לדעת, אם באמת לא היתה כזו, או שהיתה ורק לא נתפשה בעוונה.
[44]לִשְׁאוֹלָה – כך רגיל רמח"ל להשתמש בשְׁאוֹלָה" במקום "שאולי" (עדה"ב תהל' טי, יח) לצורך המשקל המלעלי. בכלל לא ערב לאונו בסוף חרוז סיום הנגינה מלרע, וּבְכֵּר עליה היא נוספת. ובדרך רִתְמוּס מלעלי זה של רמח"ל הלכו הבאים אחריו, עד אדם הכהן ועד סמוך לדורנו. המשוררים החדשים הכניסו את הרִתְמוּס המלרעי הגברי.
[45]כלומר: אם בדברי עלול אני לסכן את נפשך, אבחר למות בשתיקה.
[46]הכונה: אשר למדתי אותם להשמיע הֵד בקראי את שמך. הֶדָם – כן הוא בכ"י – במקום הֵד רָם, שבהוצאת דליטש.

כָּל עֵץ פְּרִי; כָּל עוֹף בְּהָרֵי קֶדֶם
יָשִׁיר מְאוֹר פָּנַי אֲשֶׁר הִפַּלְתִּי; [47]
וּבְהַחֲרִישׁ כָּל־אֵלֶּה
לֹא יַחֲרִישׁ מוֹתִי, וְיַגִּיד מָוֶת
כָּל עַצְבוֹתַי לְךָ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי.
שמעי:
שָׁלוֹם, יְדִיד נַפְשִׁי, דְּמָעוֹתֶיךָ[48]
חִצִּים שְׁנוּנִים אֶל־לְבָבִי הֵנָּה;
אַךְ לֹא כְּבָר אָמַרְתִּי[49]
כִּי אֶתְּנָה נַפְשִׁי לְהוֹעִילֶךָ?
דֹּם, וַאֲנִי אֵלֵכָה
עַתָּה. וְאֶרְאֶה מָה עֲשׂוֹת אוּכָלָה.

ענין ב

עדה לבדה

עדה:
הוֹי הָאֱוִיל שָׁלוֹם, חֶסַר־לֵב נָעַר,
מִכָּל פְּתָאִים פֶּתִי.
גַּם בַּהֲמוֹת שָׂדַי וְחַיְתוֹ אָרֶץ,
הַרְחֵק מְנַדֵּיהֶם, לְבַד יִקְרָאוּ
לִמְקָרָבָם טוֹב עַיִן;
וּלְבָבְךָ יִבְחַר (פְּלִיאָה דַעַת!)
עַל אוֹיְבָיו מוּת, בַּל־אֱהוֹב מִי מָוֶת
יִבְחַר לְבַד עָלֶיךָ.[50]
אַךְ מִי, עָדָה, תַּרְשִׁיעִי?

[47] כָּל עוֹף בְּהָרֵי קֶדֶם – כן הוא בכ"י – במקום: כל עוף כנף בהרי קדם שבהוצאת דליטש, נוסח שאיננו לפי המשקל, יָשִׁיר – ובכ"י אשר לנגד עיני יש הערה כזו: בכ"י היה כתוב : יָאִיר", והבוחר יבחר.

[48] דְּמָעוֹתֶיךָ – כן הוא בכ"י, במקום: דִּמְעוֹתֶיךָ, שבהוצאת דליטש. "היה ראוי לומר דִּמְעוֹתֶיךָ, לולא הכרח המשקל, ואולי סמך המשורר על קְרוֹתָיו, מְעֶרֶת, תְּעָלַתי. (כ"י).

[49] כלומר: כלום לא אמרתי לך כבר?

[50] קושי מיוחד בסגנון לצורך המשקל, קושי שמציין ביחוד את "מגדל עז", דרמת־נעוריו של רמח"ל, ושאין למצוא דוגמתו ב"לישרים תהלה", בת־זקוניו של המשורר, והכונה: גם בהמות־השדה בהרחיקן את שונאיהן תקרבנה את המקרב והמחבב אותן; ואולם שלום אין דרכו כך. אלא בוחר הוא למוּת בעד מי שהוא שונאו, ולא לאהוב את מי שהיה נכון לבחור מות עליו, על שלום.

שָׁלוֹם? [51] הֲלֹא אוֹתָךְ, אֲשֶׁר תַּשְׂחִיתִי
עַל שׂוֹנְאֵךְ אַפָּיִךְ.
הַיַּחְסְרוּ [52] אֵלַיִךְ
מִסְפַּר עֲפַר אַרְצֵךְ יְדִידִים עָתָּה? [53]
הֵן אַתְּ, עֲדָה, הֵן אַתְּ (אֱמוֹר אֶחְפְּצָה),
אַתְּ יַעֲלַת־הַחֵן, אֲשֶׁר מִקֶּדֶם
יִלְטֹשׁ יְפִי עֵינָיִךְ
חִצִּים לְקַשְׁתּוֹת חֵשֶׁק.[54]
הֵן הִיא עֲדָה אָנֹכִי
הָאוֹמָרָה[55] מֵאָז (וְלֹא שָׁנִיתִי):
"זָהָב נְחֹשֶׁת הוּא בְּיַד אִישׁ בַּעַר,
"כִּי כַּחֲזִיר מִיַּעַר,
"עֵת לַחֲבוֹק אַשְׁפָּה, יְטַמֵּא נָזֶם;
“בִּידֵי כְסִיל נִבְלָע מְחִיר לָנֶצַח”.[56]
הֵן אֵין לְנָשִׁים חָיִל,
אֵין כָּל גְּבוּרָה, אֵין מְשׁוֹל וָנֵזֶר,
כִּי הַגְּבָרִים הֵם אֲשֶׁר יִגְבָּרוּ; [57]
רַק זֹאת לְבַד חוֹנָנוּ
לִמְשֹׁל בְּלֵב וָלֵב, בְּחֵן וָיֹפִי.
אִם מִבְּלִי נָעֶבֶדֶת
גַּם־נַחֲלָתָן זֹאת נְשֵׁי־אִוֶּלֶת

[51] אַךְ מִי, עֲדָה – כן צריך לנקד לפי המשקל, ולא עֲדָה, שלום ? – כלומר: כלום את שלום תרשיעי? הלא תאשימי את עצמך, שהנך משחיתה את תאר פניך מחמת חלי־אהבה על האיש השונא אותך.

[52] הַיַּחְסְרוּ – להכרח המשקל באה ה“א התימה בפתח ודגש אחריה, על דרך ”הייטב בעיני ה“. (כ"י), לצורך השיר נראה שהתיר לו המשורר לנקד ה"א השאלה בפתח, על דרך הַייטב בעיני ה' (ויקרא י, יט). ועוד כזאת למטה. (שד"ל).

[53] יְדִידִים עָתָּה – ולֹא יְדִידַי, כמו שהוא בהוצ' דליטש. הכונה: כלום יחסרו לך, עדה, אוהבים? והלא מספרם כעפר הארץ ?

[54] חֵשֶׁק כאן במובן אֶל־האהבה. ויש כאן השפעת תקופת הרינֵסַנס האיטלקי על רמח"ל.

[55] הָאוֹמָרָה – כן צ"ל – ולֹא אַך אומרה, כמו שהוא בהוצ' ד'.

[56] המחיר נבלע ונשחת ביד הכסיל, על דרך : למה זה מחזיר ביד כסיל וגו', (כ"י).

[57] לשון נופל על לשון.

שִׁכְמָן לְהַטּוֹת, תַּעֲזֹבְנָה סֶלָה,[58]
הִנֵּה אֲמָהוֹת רַק הֲלֹא תִהְיֶינָה,
נִבְזוֹת לְכָל נִבְזֶה אֲשֶׁר אִישׁ יֶהִי.
"מַה־טּוֹב מְלֹא בֵיתוֹ לְיֶלֶד לֶחֶם,
"כִּי לֹא אָכֹל יֵדָע? וּמָה יוֹעִילוּ
"כָּל אוֹצָרוֹת מִצְרָיִם
"אִישׁ[59] אֲשֶׁר לוֹ הֵם, וְלֹא יוֹדֵעַ
"כִּי אוֹצָרוֹתָיו הֵמָּה?
אֵשֶׁת תְּבוּנָה זֹאת לְחֹק לָהּ תְּשֻׂם,
בַּל תֶּחֱלֶה עַל־אִישׁ, וְאֶת־דּוֹדֶיהָ
תּוֹקִיר וְלֹא תַשְׁבִּיעַ;
"כִּי הָאֶרֶךְ, יָשִׁיב לְזָרָא שֹׂבַע.[60]
כֵּן עִם לִבִּי אָמְרָה הָיִתִי[61]
כֵּן אֶת־בְּתוּלוֹתַי כְּבָר לִמַּדְתִּי;
אַךְ גַּם אֲנִי נֶהְפַּכְתִּי
בַּל אֵדְעָה אֵיכָכָה,
כִּי שֻׁדְּדוּ נַפְשִׁי וְלִבִּי פָּתַע
מִזִּיו פְּנֵי שָׁלוֹם.[62] וְלוּ חָלִיתִי!
אַךְ עוֹד מְעַט מֵתָה כְּבָר אָנֹכִי.
מַה־תַּעֲשֹׂי אֵפוֹא, עֲדָה, הַפָּעַם?
מַה־תֹּאמְרִי? מַה־תַּחְשְׁבִי" תֵּלֵכִי
בְּבָכִי לְרַגְלָיו? תֵּזְלִי? תַּשְׁפִּילִי
הַדְרַת גְּאוֹן יָפְיֵךְ לְרַגְלֵי גֶבֶר?
אַךְ מָה? לְדוֹר דּוֹרִים שְׂרוּפַת חֵשֶׁק

[58] אם הנשים תעזובנה גם נחלתן זאת, שהוא החן והיופי, כשדה בלתי נעבד, להטות שכמן לסבול, אז תהיינה רק אמהות ונבזות לכל נבזה אשר תהיה בו רק המעלה הזאת שיהיה איש ולא אשה. (כ"י).

[59] אֶל אִישׁ אֲשֶׁר – כן צ"ל, במקום: איש אשר, שבהוצאת דליטש. שלפי נוסח אחרון חסרה תנועה למשקל, (באשמת מסדר האותיות והמגיה לא הוכנס תקון נכון זה אל הפנים גם הפעם, ומצוה לתקן, המערכת).

[60] רוב ההמשך יהפוך השובע לזרא ומיאוס, (כ"י), יָשִׁיב – במקום : ישוב שבהוצאת דליטש.

[61] אוֹמְרָה הָיִיתִי – יושם נא לב לשמוש זמן הווה מתמיד זה, שמוש תלמודי בעיקר, בסגנון המקראי של רמח"ל.

[62] מִזִּיו – זה לפי דעת רד"ק שפירש זיו בלשון מקרא (ישעיה ס"ו, יא) כמו זיו בלשון חכמים. ולדעת האחרונים אינו כן. (כי).

תִּכְלִי בְחַבְלֵי עֹנִי?
הוֹי צָר וְאוֹיֵב עַז וְאַמִּיץ, חֵשֶׁק!
כֵּן[63] חִשְׁבִים עָלֶיךְ,
לֵאמֹר: יְהִי עַבְדֵּנוּ, -
כַּלֵּה בְחֵמָה בָּם בְּנֵי קַשְׁתֶּךְ,
מֶמְשַׁלְתְּךְ הוֹדִיעַ.[64]
הִנֵּה עֲדָה פֹּה, מַאֲשֶׁר הָיְתָה
מֵאָז גְּבוֹהָה, שָׂחֳחָה תַּחְתֶּיךְ.
אַךְ תֶּחֱזַק לָנֶצַח
הוֹי, שֹׂנְאִי, מְמֶנִּי?
לֹא תֶחֱזַק, כִּי אֵין מְאַמֵּץ כֹּחַ,
לֹא־יִרְעֲצוּ אוֹתוֹ כְּשֶׁבֶר נֵבֶל
נִכְלֵי לְבַב אִשָּׁה; וּמַה גַּם אָתָּה![65]

ענין ג

(רם, זיפה, שלומית, ענה[66])

רם:

זִיפָה, יְקַר כִּסְאִי, אֲשֶׁר אָהַבְתִּי,
הִנֵּה כְאַיָּל[67] עַל אֲפִיקֵי מָיִם,
כֵּן תַּעֲרֹג אֵלֶיךְ
בִּתִּי שְׁלוֹמִית.

שלומית:

כֹּה יְהִי.[68]

רם:

אַף אָנִי
מַהֵר חֲתֻנָּתְכֶם, בְּנִי, נִכְסָפְתִּי.
"כִּי יוֹם בְּיוֹמוֹ יֵלֵךְ,

[63] "כֵּן" במקום "הֵן" שבהוצאת דליטש.
[64] בכתב־היד: "תּוֹדִיע".
[65] אין לך שום חזק ואמיץ כח שלא יוכלו לו נכלי אשה, וכל שכן אתה, (שד"ל).
[66] בהוצאת דליטש, אחרי "רם, זיפה, שלומית, ענה" בא בטעות גם "עבדים".
[67] בהוצאת דליטש: הִנֵּה כְאַיָּל הַעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם.
[68] יְהִי – כן צ"ל, במקום : יְחִי שבהוצ' ד', שלומית מדברת בלעג.

"יוֹם מִבְּלִי יָשׁוּב; וְאֵין אִתָּנוּ
"יום מחרתו מה־יהי, יודע[69]
הֵן הַזְּמָן חָצִיר, אֲשֶׁר בַּבֹּקֶר
"יָצִיץ, וְיִמַּל עָרֶב;
"הַשְׁקֵט וְשָׁלוֹם, רֶגַע,
וּשְׁאוֹן קָרֵב מִשְׁנֵהוּ; [70]
עַתָּה יְהִי חַיִּים, וְעַתָּה מָוֶת.
הִנֵּה לְמָרָקָה [71]הֲלוֹךְ חָפַצְתִּי,
יָמִים אֲחָדִים שָׁם לְבַד אֵשֵׁבָה;
אַךְ, אַחֲרֵי שׁוּבִי, אֲלֵיכֶם אֵפָן,
אוֹשִׁיבְכֶם מַהֵר שְׂמֵחִים בָּיְתָה.
זיפה:
מַלְכִּי לְעוֹלָם יֶחְיֶה!
שָׁלוֹ יְהִי צֵאָ
אַף בּוֹאֲךָ שָׁלוֹם; וְגַם אָנֹכִי
אֵלֵךְ לְסִין עִירִי, אֲשֶׁר נִקְרֵאתִי
מֵאוֹהֲבֵי שָׁם.
שלומית:
לֵךְ, וְלֹא תָשׁוּבָה.
רם:
אַתָּה, עֲנָה עַבְדִי, לְכָה אִתָּנוּ.
ענה:

[69]כל יום ילך ויחלוף יום אחד, בלי שאחד מהם ישוב, ואין אתנו מי שיהיה יודע מה יהיה יום המחרת; כלומר: הנה אני בא בימים, על כן חפצתי למהר חתונתכם בטרם אמות, יום ביומו "יֵלֵךְ" (כצ"ל, ולא יֵלֶךְ" כנדפס בטעות) הוא משל הדיוט באיטליה ogni di passa un di (כ"י). אנו למדים אפוא מכאן, בפירוש, שהמקומות המצוינים במרכאות כפולות אינם אלא ציטאטות מאיטלקית. ועיין הערה 19 בסוף.

[70]הרגע השני, כלומר: רגע אחד יהיה השקט ושלום וברגע שאחריו יהיה שאון מלחמה, (כ"י).

[71]בכ"י: למרקה, ויען בכל המקרא לא מצינו מקום ששמו כך, החלפתיו במָרְשָׁה, שם עיר ידועה בספרי הקדש", (כ"י) ובהוצאת דליטש הנוסח הוא: למַראטה, היא Moretta, עיר שוק באיטליה הצפונית, ולא תפסתי לא נוסח דליטש, ולא נוסח כה"י (של אלמנצי ?), אלא נוסח למרקה, שאם ננקדהו יהיה בודאי לְמָרָקָה, ונראים הדברים, שהרי רם הוא מלך קדם, והיתה לפי זה, ממלכה אגדית בין מָרָקָה ובין סין, עיר זיפה, שהוא מדבר עליה להלן.

כֵּן אֵעֶשֶׂה; אַךְ טֶרֶם[72]
(אִם לֹא לְמַלְכִּי יִחַר)
דָּבָר בְּאָזְנָיו נָא אֲדַבֵּר עָתָּה.
רם:
דַּבֵּר וְאֶשְׁמָעֶךָּ
ענה:
בִּגְדוֹל בְּעַפְעַפַּי תְּנוּמָה אֶמֶשׁ
וַתַּהֲלֹךְ[73] נַפְשִׁי בְּאִישׁוֹן לָיְלָה
מִבֵּין שְׁעִפֵּי יוֹם חֲלוֹם חָלָמְתִּי.
רם:
הֵן הַחֲלוֹמוֹת רַק חֲלוֹמוֹת הֵמָּה,
כִּי שָׁוְא לְבַד אִתָּם; אֲבָל הַגִּידָה.
ענה:
עַל כִּסְאֲךָ בְתֶךְ
יָפָה כִּתִרְצָה צָהֳלָה רָאִיתִי
וַיַּעֲלֶה אֵלֶיהָ
זִיפָה כְּטוֹב לִבּוֹ, כְּלִיל תִּפְאֶרֶת
עַל מַעֲלוֹת כִּסְאָהּ.
רם:
הֲלֹא כָל־אֵלֶּה
יִהְיוּ בְעֶזְרַת אֵל אֱלֹהֵי־קֶדֶם.
ענה:
אַךְ בַּעֲלוֹת זִיפָה, וְהִנֵּה נַעַר
עוֹלֶה, וְהוּא טוֹב תֹּאַר,
עַל לֵב שְׁלוֹמִית הַךְ[74] בְּשֶׁצֶף קֶצֶף,
דָּחֹה וְהַפִּיל, נָפְלָה צוֹעֶקֶת
בֵּין לַהֲבוֹת אֵשׁ רָב, וְכִמְעַט מֵתָה,

[72] "טֶרֶם" כאן במובן תחלה, והוא שמוש רגיל אצל רמח"ל.
[73] וַתַּהֲלֹךְ – כן צ"ל, במקום; וַתְּהַלַּלְךְ שבהוצ' ד'. (אין הכרח בתקון זה, המערכת), בשורה הקודמת נדפס בטעות בִּגְדוֹל" דגוש ד' – תחת רפה.
[74] הַךְ – מקור ומשפטו הַכָּה (דברים י"ג, טו), (כ"י).

אִם כַּצְּבִי לֹא רָץ[75] אֲזַי הַנַּעַר
וַיְחַלְצֶנָּה רָגַע.
אָז גַּם שְׁנֵיהֶם יָחַד
עָלוּ לְכִסֵּא לָךְ, וְשָׁם עָמְדוּ
יַחְדָּו שְׂבֵעֵי טוֹב.
רם:
הֲלֹא אָמַרְתִּי
כִּי הַחֲלוֹמוֹת שָׁוְא, וְהֵמָּה הָבֶל.
"הֵן מַחֲשֹׁבוֹת לֵב־אִישׁ, אֲשֶׁר תִּפְנֶינָה
"אִשָּׁה לְדַרְכָּהּ, נֶאֱסָפוֹת לֵילָה;
וּכְמוֹ לְבַדָּהֶן טוֹבוּ,
"כֵּן חוֹבְרוֹת מַחְבֶּרֶת
"אַךְ שָׁוְא וְרִיק תִּהְיֶינָה.
אַךְ גַּם חֲלוֹם טוֹב זֶה. הֲלֹא רָאִיתָ
עוֹלִים לְכִסֵּא גַּם־שְׁנֵיהֶם יָחַד
טוֹבִים שְׂמֵחֵי־לֵב; וְזֶה אֵיֶנּוּ
סוֹף הַחֲלוֹם? הָאֵשׁ יְהִי[76] אֵשׁ חֵשֶׁק.
כֵּן יַעֲשֶׂה צוּרֵנוּ!
שלומית:
כִּי אוֹ לְזִיפָה אוֹ שְׁלוֹמִית תֹּאכַל
הָאֵשׁ, וְלֹא יֵחָדוּ! [77]
רם:
עַתָּה, עֲנָה, נַלֵּכָה,
אַתָּה, בְּנִי זִיפָה, לְכָה גַּם־אַתָּה,
אֶל־בֵּית תְּפִלָּתֵנוּ
לִשְׁאֹל לְאֵל חַסְדּוֹ, וְיָאֶר לָנוּ
"כִּי מִבְּלִי עֶזְרַת יְיָ, הֶבֶל
"יִיגַע אֱנוֹשׁ; כִּי יַעֲמֹל לָרוּחַ,

[75] אִם כַּצְּבִי לֹא רָץ – כלומר: לולא רץ כצבי.
[76] הָאֵשׁ יְהִי – וקודם לכן: בֵּין לַהֲבוֹת אֵשׁ רַב – אֵשׁ בלשון זכר, שמוש רגיל אצל רמח"ל.
[77] יהי רצון שתאכל אש אותו או אותי, ולא אהיה אני אשתו, (כ"י).

"אַף אִם יְקַוֶּה כָּל־אֲשֶׁר בָּאָרֶץ;
"אַף־כִּי נְסִיכֵי עָם אֲשֶׁר כָּמוֹנִי.
"לֹא יַעֲזֹב מוֹשֵׁל בְּלֵב כָּל־מֶלֶךְ[78]
"לִבְוֹת מְלָכָיו, כִּי בְאַרְצוֹ הֵמָּה
"מַרְאֵה דְמוּת גָּדְלוֹ; וְהוֹדוֹ לָמוֹ
"חָלַק, לְנַהֵל עָם בְּשֵׁבֶט יֹשֶׁר.
"אַךְ לֵב מְיַחֵל יֵרֵץ,
"כִּי לֹא לְפָנָיו קוֹל מְפַחֵד יֵעָל.[79]
"נֶפֶשׁ יְקַוֶּה־לוֹ יִמַּלֵּט סֶלָה,
"חֶסֶד יְסוֹבֵב כָּל־מְיַחֵל חָסֶד.
אִם כֵּן בְּלֵב שָׂמֵחַ
אֶל הָאֱלֹהִים נֵלְכָה בָטֹחַ,
כִּי לֹא יִתְעֵב בִּטְחָיו לָנֶצַח.
שָׁלוֹם, בְּנֵי זִיפָּה.
זיפה:
יְחִי הַמֶּלֶךְ!

ענין ד

ערי הקוסם

ערי:
מִכָּל פְּתָנִים רוֹשׁ[80] וְכוֹס קֶבָּעַת,
מִכָּל חֲנִית וּסְגוֹר וְכָל בֶּן־קֶשֶׁת,
מַשְׁחִית לְחַבֵּל חֵשֶׁק.
פֹּה אִם יְמִיתוּן אֵלֶּה,
הֵן טִיט וְגוּשׁ עָפָר לְבַד יָמִיתוּ;
כִּי יִירְאוּ מְגֻשָּׁת
אֶל הַנִּשְׁמָה, בַּל־קְרוֹב אֵלֶיהָ.

[78] תואר להקב"ה, כלומר: ה' שהוא מושל בלב כל מלך לא יעזוב לבות המלכים, כי הם על הארץ מראה ואספקלריה של דמות גדלו, והוא חלק להם מכבודו והודו למען ינהלו את העם בשביל יושר, חָלָק – כן צ"ל, ולא חֵלֶק. (שד"ל).

[79] רצון האל הוא באיש אשר לבו מיחל לו, ולא יעלה לפניו קול איש המפחד באין בטחון. (כ"י).

[80] רוֹש – כן הוא בכ"י – במקום ראש.

אַךְ צַר וְאוֹיֵב חֵשֶׁק
מֵחֵץ חֲנִיתוֹ עוֹר וּבָשָׂר יִכֶּל[81]
יַחְדָּו, וְגַם הַנֶּפֶשׁ
לֹא תֵחֵזַק מִמֶּנּוּ.
כִּי תַעֲלוּמוֹת לֵב וְחַדְרֵי בָטֶן,
מֵאָז נָאוֹת עֶזְהּ, יְשִׁיתֵם עָתָּה
בָּתֵּי קְבוּרָתָהּ בְּנָפְלָהּ שָׁמָּה.[82]
הִנֵּה פְּתָאִים רָגַע
יוֹרֵם, וְשָׁם יָשׁוּבוּ[83]
גַּם עִוְרִים גַּם אִלְּמִים לָנֶצַח,
גַּם חֵרְשִׁים גַּם חַסְרֵי לֵב סֶלָה.
אַךְ זֶה מְעַט, אִם לֹא גְּבַהּ־לֵב יִבָּז
כִּי־עַל־בְּנֵי נָבָל לְבַד יָסֹלּוּ
חִצָּיו נִתְיָבָתָם וְשָׁם יִתָּמוּ;
כִּי אֶת קְרִיאֵי שֵׁם וְיִקְרֵי נָפֶשׁ
יִבְחַר לְמַפְגֵּעַ לוֹ, וּבְקֶשֶׁ סֶלָה
לִירוֹת בְּחֵץ רִשְׁעוֹ וְכֵן יוֹרֵמוֹ.[84]
כִּי מִי חָכַם לֵבָב וְאַמִּיץ כֹּחַ
יָעֹז וְיֹאמֶר לוֹ: הֶפֹךְ יָדֶךָ?
אַךְ מַה־לְּאַשְׁמָה חֵשֶׁק,
כִּי־אֶתְנָה עָלָיו תְּלוּנוֹת אָיִן? [85]
אִם בֹּעֲרִים בָּעָם מְתֵי אִוֶּלֶת
יִכָּשְׁלוּ בוֹ, לוֹ יְהִי הַפְּשַׁע?

[81](מַחֵץ – כן נ"ל לנקד בתחלה עפ"י הכתיב ש"א י"ז, ז. ובכ"י, וכן בכל המהדורות הנדפסות: "מַחֵץ", ומתוך כך נתקשו המבארים במלת יִכֶּל" שלאחריה. ואולם אחרי העיון נתברר כי אכן השתמש הרמח"ל לדוחק המשקל במלת "כלה" בקל כפעל יוצא, עיין למשל להלן הערה 94. ואם כן הנקוד מַחֵץ" הוא הנכון. ויש מהדורות שמנוקד בהן "יֻכֶּל" בהפעיל. המערכת).

[82]כלומר: בנפול החנית של חשק שמה, אל תעלומות לב וחדרי – בטן, מְבצרי הנפש, יעשה אותם לבתי־קבורתה.

[83]החשק יורה בחציו לב פתאים רגע אחד, ואחר־כך ישובו להיות עורים, אלמים וגומר, יָשׁוּבוּ – במקום: יְהִיוּ – שמוש־ לשון רגיל אצל רמח"ל.

[84]כל הרע הזה היה מעט, אם לא היה נוסף על זה עוד שהוא בגובה לבו בעיניו לדרוך חציו בהדיוטות לבדם, ויבחר למטרה לו אנשים יקרים וקריאי שם . (שד"ל).

[85]כלומר: למה אאשים את חשק, בהתלונני עליו תלונות שוא ואין.

הֵן רַק אֱמֶת אִתּוֹ וְאַהֲבַת חֶסֶד.
חֶרֶב מְשַׁכֵּל הוּא מְדָנִים סֶלָה,[86]
שִׂנְאָה וְקִנְאָה יַהֲפֹךְ מִשֹּׁרֶשׁ.
אֶחָד יְסוֹד עוֹלָם, וּמִי כָמֹהוּ
בֵּין מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם אֲשֶׁר מִמַּעַל?
הוּא יַחֲזִיק מַלְכוּת וְיִירַשׁ עֻצָּר,
כִּי רַק בְּכֹחוֹ לְאַחְדִים הֵמָּה.
בִּלְתּוֹ זְאֵבֵי עֶרֶב,
עֵת כִּי רְעֵבִים הֵם לְחוּמֵי רֶשֶׁף,
יִהְיוּ מְתֵי תֵבֵל,[87] אֲשֶׁר גַּם יָחַד
אִישׁ אֵת עֲמִיתוֹ יֹאכַל:
אִם גַּם בְּעוֹדוֹ, פּוֹרְחִים לַבֹּקֶר
רִיבוֹת כְּצִיץ שָׂדַי, קֶרֶב וָהֶרֶג.[88]
הֵן חָכְמוּ הִשְׂכִּילוּ
וַיֵּדְעוּ מַה־הוּא, אֲשֶׁר שַׁלְהֶבֶת
אוֹתוֹ בְּשֵׁם קָרָאוּ.[89]
הִנֵּה בְיוֹם קֶרָה, בְּהַשְׁלִיךְ אָרְצָה
מוֹשֵׁל בְּעֹז עוֹלָם כְּפוֹר וָקֶרַח,
אָז כִּי בְלִבְנַת שֶׁלֶג
יִסְפֹּן פְּנֵי אַרְצוֹ אֲשֶׁר נִבְקָעוּ,
אָז כִּי תְסַמֵּר תַּחַת
מִכְסֵה בְגָדִים שַׁעֲרַת כָּל גֶּבֶר,-
מִכָּל מְגָדִים יֶעֱרַב[90] לַנֶּפֶשׁ
חֹם גַּחֲלֵי אִשָּׁה, אֲשֶׁר בּוֹ תֶּחִי.
הֵן כָּל אֲשֶׁר נֹאכַל, וְעַד־הַלֶּחֶם,

[86] הוא (כחרב) משכל וממית המדנים והריבות. (כ"י).
[87] לולא האהבה היו כל אנשי תבל כזאבים רעבים, כלומר: לא היה כל אחד פונה כי אם לבצעו ולהנאת עצמו. (שד"ל).
[88] כְּצִיץ שָׂדַי – כן בכ"י – במקום כְּזִיז שדי שבהוצ' ד'. כלומר: "ומה – אם עכשיו שאהבה נמצאת יפרחו כל יום ריבות ומלחמות כציץ השדה, אם לא היתה האהבה בעולם על אחת כמה וכמה", (כ"י).
[89] אותם שקראו האהבה בשם שלהבת, הם השכילו והבינו טבע החשק. (שד"ל).
[90] יֶעֱרַב – כן צ"ל – במקום: תְּעָרֵב.

הִנֵּה יְלָדָיו הֵם; וּמֶה גַּם־אֵלֶּה
כָּל מִפְלְאוֹת חָכְמָה, אֲשֶׁר חָפְרוּ
מִמַּעֲמַקֵּי דַעַת
אַנְשֵׁי תְבוּנוֹת, כִּי לְשַׁנּוֹת בָּמוֹ
יְצִרֵי בְרֵאשִׁית מֵאֲשֶׁר נוֹלָדוּ,
רַק לַהֲבוֹת אֵשׁ יַעֲשׂוּם גַּם־יָחַד.
תַּכְלִית וְסוֹף דְּבָר: לְבַד תּוֹעֶלֶת[91]
אֶל מוֹשְׁלָיו יִתֵּן, אֲשֶׁר יַנְחוּהוּ
כִּרְצוֹן לְבָבָם אַךְ בְּמִשְׁפַּט שֵׂכֶל.
הָאֵשׁ אֲבָל,[92] אִם פַּעַם
הָסִיר גְּבוּל יֵצֵא, וְאָדוֹן אַיִן
עָלָיו וְיִסְגֹּר בַּעֲדוֹ, הֵן אֶלֶף
בָּתִּים וּמִבְצָרִים בְּשֶׁצֶף קֶצֶף
יִכְלֶה[93] וְיָשִׂים אֵפֶר.
כֵּן אַהֲבָה וְחֵשֶׁק
אֶל לוֹבְשֵׁי בִינָה, חֲגוּרֵי שֵׂכֶל,
כִּי יִמְשְׁלוּ הֵם בּוֹ וְלוֹ הוּא בָּמוֹ,
מַה־מִּדְבַּשׁ מָתוֹק, וּמַה־טּוֹב לָמוֹ!
כִּי יַאֲכִילֵם מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ,
גַּם מִבְּלִי יָגוֹן וְשִׂבְרוֹן רוּחַ.
אַךְ אֵת כְּסִילִים נוֹחֲלֵי אִוֶּלֶת
כִּי לוֹ עֲבָדִים שָׁבוּ,
כִּפְרִיץ זְאֵבֵי עֶרֶב
יַכֵּם לְרַגְלָיו מִבְּלִי יָקוּמוּ.
"אִם כֵּן תְּלוּנוֹת אָיִן
עַל אַהֲבָה וְחֵשֶׁק;
כִּי עוֹבְדֵי אוֹתוֹ לְבַד אַרְשִׁיעַ,

[91] כלומר: אך תועלת בלבד.
[92] אֲבָל האש, כמו למעלה הערה 30. (כ"י).
[93] דוחק המשקל לחץ את המשורר לאמר יִכְלֶה במקום יְכַלֶּה; וכן למעלה במבוא המשל: אֶשִׁיר וְלֹא אֶכְלֶה, והיה לו לומר אֲכַלֶּה, (שד"ל).

תַּחַת מְשֹׁל בּוֹ כַּאֲשֶׁר יָאָתָה.[94]
כֵּן אוֹתְךָ, עֲרִי, הֲלֹא תַרְשִׁיעַ,[95]
כִּי נַפְשְׁךָ נָתַתָּ
תַּחַת עֲבוֹדָתוֹ, עֶבוֹדַת־פָּרֶךְ.
אוֹדֶה עָלַי פִּשְׁעִי, אֲבָל חָטָאתִי
כִּי הֶאֱמַנְתִּי לָךְ, מְעוֹן הָרֶשַׁע,
זוֹנָה נְצוּרַת לֵב, עָדָה סוֹרֶרֶת.
מִשְׁטַח חֲרָמִים אוֹרְבִים לַנֶּפֶשׁ
אֶל־עִקְבוֹתַי, בּוֹגְדָה, פָּרַשְׂתְּ,[96]
וַתִּלְכְּדִי, וַתִּלָּכְדִי אִישׁ בַּעַר,
עִוֵּר וְעֵינָיו לוֹ, חֲסַר־לֵב פֶּתִי.
הֵן נָגְעָה עַד־כֹּה, מְשׁוּבָה סֶלָה,
מִרְמַת לְבָבֵךְ, כִּי (פְּלִיאָה מֶנִּי!)
מִיַּד יְמִינִי, בּוֹגְדָה, לָקַחַתְּ
חַרְבִּי וְקַשְׁתִּי, בַּל עָרֹץ אוּכְלָה.
הִנֵּה בְדִמְעַת שָׁוְא וְאַנְחַת אָוֶן
מָה אֶל־כְּשָׁפַי יַעֲמֹד מִנֶּגֶד[97]
מִמְסְגְּרֵי לִבִּי כְּבָר גָּנַבְתְּ.[98]
לוּלֵא חֲמָסֵךְ זֶה, הֲלֹא אַךְ רֵגַע
אוֹתָךְ כְּבָר הִשְׁחָתִי,
מָה אֶעֱשֶׂה עוֹד? וַאֲנִי הָיִיתִי
עַתָּה כְּבָר נִדְהָם וְיָעֵף כֹּחַ,[99]
כִּי כָּל־כְּשָׁפַי, כָּל־קְסָמַי יָחַד
לֹא יוּכְלוּ לָהּ, אִם כְּבָר יוֹדַעַת

[94] אם כן אין להתלונן על האהבה, אבל ארשיע ואאשים רק את האנשים העובדים אותו, תחת שהיה להם למשול בו. (כ"י).

[95] מדבר כנגד עצמו, ואומר: אין לך להרשיע רק את עצמך. (שד"ל).

[96] החרוז מסיים בנגינה מלרע, שלא כדרך המשקל. (ולא היא, כי – הרמח"ל, וכן שאר בני זמנו האיטלקים, משתמשים בנוכחת עבר שלמים כמו במלעיל, מפני כפל השואים בסוף. המערכת).

[97] מה אֶל כְּשָׁפַי יַעֲמֹד מִנֶּגֶד – כן צ"ל – במקום: "פֹּה אֶל כְּשָׁפַי בַּעֲמֹד

[98] הקוסם מתלונן כי האשה אשר אהב הִטַּתּוּ לגלות לה במה כחו – גדול ובמה יוכל איש לבטל כשפיו, והרי זה כאילו גנבה ממנו חרבו וקשתו, (כ"י).

[99] עַתָּה כְּבָר נִדְהָם וגו' – כצ"ל. ובהוצ' דליטש החרוז מתחיל: כְּבָר נִדְהָם וגו', וזה נגד המשקל.

אֵיךְ תַּעֲמֹד נֶגְדָּם, וְלֹא יֵרֵאָה.
הוֹי בּוֹגְדוֹת נָשִׁים, נְשֵׁי הָרֶשַׁע!
כִּי רַק לְבַבְכֶן, בָּז וְשׁוֹנֵא צֶדֶק,
אִוָּה לְמוֹשָׁב עָוֶל.
אִם נֶאֱנָחוֹת הֵן, וְאִם תִּבְכֶּינָה,
אַנְחַת לְבָבָן שָׁוְא, וּבְכְיָן אָוֶן.
אִם אַהֲבָה תַרְאֶינָה,
אֵיבָה לְבַד הֶן־הִיא, אֲבָל נִסְתָּרֶת.
מַרְאִית פְּנֵיהֶן כַּחַשׁ,
כָּזָב דְּבַר פִּיהֶן, יְמִינָן שָׁקֶר,
רַגְלָן בְּשָׁוְא יִנּוֹעַ,
מִרְמָה מְכַסּוֹת מֵצַח,
וּמְשַׁקְּרוֹת עֵינָיִם.
אִם דּוֹבְרוֹת, אִם הוֹלְכוֹת תִּהְיֶינָה,
אִם שׂוֹחֲקוֹת, אִם סוֹפְדוֹת, אַךְ שָׁקֶר.
אַךְ עוֹד פְּרִי רִשְׁעָהּ עָדָה אַשְׁבִּיעַ.
אִם לָהּ כְּשָׁפַי עַתָּה
לֹא יַעֲשׂוּ דָבָר וְלֹא יוֹעִילוּ –
אַךְ יוּכְלוּ לִי, כִּי בְּכֹחָם אַעַט
מִכָּל אֱנוֹשׁ בָּאָרֶץ,
בִּלְבוּשׁ מְעִילִי, תִּקֶּף.[100]
אָז כָּאֲרִי אֶתְהַלְּכָה אֵלֶיהָ,
אֶטְרֹף וּמִי יַצִּיל? וְאַשְׁחִיתֶנָּה,
בִּנְטוֹת סְבִיבוֹתַי וְאֶל־שָׁמַיִם,
בִּנְטוֹת וְהַשְׁפֵּיל אֶל־שְׁאוֹל מִתַּחַת[101]
יָדִי בְעֹז מַקְלָהּ, וְחוֹבֵר חָבָר.
מֵהַרְרֵי אֵימָה, מְקוֹם שָׁם קָבֶר,

[100] בְּלִבוּשׁ מעילי – כן הוא בכ"י, ובהוצ' דליטש: כלבוש מעילי, ופירש שד"ל: אעטה תוקף וגבורה כמעיל, על דרך : ויעט כמעיל קנאה (ישעיה נ"ט, יז), ולפי נוסח כה"י, כנראה, הכונה לקסמים שבלבוש מעילו, אשר בכחם יעטה תוקף וגבורה יותר מכל אדם בארץ. (נוסח "כלבוש" נכונה יותר. המערכת).

[101] בִּנְטוֹת וְהַשְׁפֵּיל – כצ"ל, במקום: בנטות וְהַשְׁמֵיל שבהוצ' דליטש.

מִשְׁכָּן לְכָל־נְקֵשָׁה וְצִבְאוֹת בָּלַע,
אַלְפֵי שְׁעִירִים בֹּאוּ,
לָשִׁית זְרוֹעוֹתַי מְכוֹנוֹת סָלַע.
תִּרְעַץ יְמִינִי כָּל־מְשַׂנְאַי יָחַד,
יַפִּיל מְאוֹר פָּנַי עֲלֵיהֶם פָּחַד,
יִגְדַּל זְרוֹעִי עַז, וְלֹא כְמוֹהוּ; [102]
מֵהַרְרֵי אֵימָה שְׁעִירִים בֹּאוּ.[103]

חלק שני

ענין א

שמעי, ואחרי כן עדה.

שמעי:

מַה־הוּא וְאֵיזֶה רוּחַ
נָשָׂא עֵדָה הַיּוֹם? אֲשֶׁר יָגַעְתִּי
לִמְצֹא כְּבָר אוֹתָהּ, וְלֹא מָצָאתִי.
אַף אִם־אֲרִי אוֹ־שַׁחַל
לֹא אָכְלוּ אוֹתָהּ, הֲלֹא אַף פַּעַם
תָּבֹא וְאֶמְצָאֶנָּה.
אָמְנָם אֲנִי רוֹאֶה, וּבוֹחֵן אֵינִי,[104]
מִיַּרְכְּתֵי הָהָר לְנֶגְדִּי בָּאָה,
כִּדְמוּת עֵדָה, אִשָּׁה. יְהִי לָנֶצַח
בָּרוּךְ אֲדֹנָי, כִּי הֲלוֹם הִנָּהָ!

עדה:

שִׁמְעִי יְדִידִי, תֻּחִי;
מַה־תַּעֲשֶׂה פֹּה מִבְּלִי רֵעֶךָ?
הֵן אוֹתְךָ אֶרְאֶה כְּמוֹ יָגֵעַ.

[102] ולֹא כמהו – כנראה, הכונה: ואין כמוהו, או: ולא יהיה כמוהו.

[103] תשעת הטורים האחרונים באים בחריזות, וכן מצינו בדרמה ראשונה שלו "מעשה שמשון", בסוף כל ענין. יש כאן חקוי לדרך הדרמות האיטלקיות, ומנהג זה נמצא אף אצל שקספיר ברוב דרמותיו.

[104] ובוֹחֵן אֵיני – כן הוא בכ"י; ובהוצ' דליטש: ובוחן אֲנִי, ונוסח כה"י נראה יותר; כי ראשונה כמעט נתיאש ממצוא את עדה. אחר כך הוא רואה אשה כדמות עדה, אלא שעדיין אינו מבחין היטב, ולבסוף בהוָכחו, כי היא זאת, יאמר: יהי לנצח ברוך ה', כי הלום (כלומר: פה) הנה.

שמעי:
אִם לַעֲמֹד אֵין עוֹד בְּנַפְשִׁי כֹּחַ, -
כִּי כָל־קְצוֹת הָעִיר וְהָר וָעֵמֶק,
גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים, וְכָל־הַבָּיִת,
כִּי לַחֲשֹׁב יָכֹלְתִּי
אוּלַי תִּהְיִי שָׁם, וֶה לְבַקֵּשׁ בָּאתִי
אוֹתָךְ, עֲדָה, אַךְ לֹא מְצָאתִיךְ.[105]
עדה:
לָמָּה
כָּל זֹאת? וּמָה תֹּאבָה? שְׁאַל מִמֶּנִּי;
כִּי עַד־אֲשֶׁר־יַגִּיעַ
כֹּחִי, הֲלֹא יָדַעְתָּ
כִּי רַק אֲדוֹנִי אָתָּה.
שמעי:
חֵן חֵן תְּשׁוּאוֹת לָךְ, אֲחוֹתִי סֶלָה.
עַתָּה הֲלֹא אֲנָחְנוּ[106]
אֶל־בַּת שְׁלוֹמִית אַתְּ, לְשָׁלוֹם אָנִי,
כַּיָּד וְגוּפַת גָּבֶר,
כִּי יֶחֱלֶה אִישׁ בַּחֲלוֹת רֵעֵהוּ.[107]
"הִנֵּה בְיוֹם רָעָה, בְּהָמֵר פָּגַע,
"יִבָּחֲנוּ רֵעִים וְיִתְנַכָּרוּ.
"כִּי לֹא שְׁנָת יִתֵּן לְעֵינָיו סֶלָה
"אוֹהֵב טְהָר־לֵב,[108] אִם בְּחַבְלֵי עֹנִי
"תִּדַּד שְׁנַת רֵעוֹ: וְאָמְנָם יִכֶּן
"לְמָצֹא אֲרוּכָה לוֹ, וְיוֹם וָלַיְלָה.

[105] אם עיף אני – הרי זה מפני שבאתי לבקש אותך בכל קצות העיר, בהר ועמק, בגנות ופרדסים, ובכל בית, אשר יכולתי לחשוב ולשער: שמא היא שם.
[106] בכה"י: אֲנַחְנוּ, ובהערה : לצורך המשקל החליף נקוד האל"ף.
[107] הן אנחנו, כלומר אני כלפי שלום ואת כלפי שלומית, כמו יד וגוף האדם, שאם יחלה הגוף תחלה גם היד, וכן להפך; ככה אני חולה בצרת שלום, ואת חולה בצרת שלומית, (כ"י, גם שד"ל).
[108] "אוהב טהר־לב" – בטוי זה, שמקורו במשלי כ"ב, יא נתחבב על רמח"ל כל־כך, שהוא חותם בו כמה ממכתביו אל חבריו.

"כִּי גַם בְּהִסָּתֵר יְשׁוּעָה מֻנָּהוּ,
"לֹא יַעֲזֹב מִתֵּת לְנַפְשׁוֹ נֹחַם,
"אֶת־מַחְשְׁבוֹתָיו סוֹעֲרוֹת הָרְאֵהוּ,
"עִמּוֹ בְצָרָה יַחַד.[109]
"אַךְ אִם בְּיָדוֹ יֶהִי
"רְפָאוּת לְמַכָּתוֹ –[110]
עדה:
אֱמֶת דִּבַּרְתָּ.
שמעי:
עַתָּה הֲלֹא יָדַעְתָּ
מָה לַעֲשׂוֹת לְמוּד בְּפִרְחֵי נֹעַר
מֵאָז בְּקַשְׁתּוֹ חֵשֶׁק: [111]
כִּי מֵעֲפַר הָאָרֶץ
מֻכָּיו חֲדָשִׁים יִפְרְחוּ, לַבֹּקֶר
הִנֵּה חֲדָשִׁים הֵמָּה.[112]
כִּי אֶת־לְבַב שָׁלוֹם בְּאוֹר פָּנֶיהָ
הַבַּת שְׁלוֹמִית מָחֲצָה נָגַע;
וּכְמוֹ בְּטֶרֶם זֹאת כְּבָר הָיְתָה
כֻּלָּהּ יְדִידוּת אַהֲבָה וָחֶסֶד. –
כֵּן אַחֲרֵי הַכּוֹת לְבָבוֹ, שָׁבָה
חֵמָה מְלֵאָה לוֹ, וְכִמְאוֹס דֹּמֶן
תִּמְאַס רְאוֹת פָּנָיו, וְתַרְחִיקֵנוּ.
בֵּין כָּל־מָסְבּוֹת אֵלֶּה
נַפְשִׁי, אֲשֶׁר אֶת־נֶפֶשׁ
שָׁלוֹם קְשׁוּרָה הִיא, כְּבָר נָגָעָה

[109] האוהב יתאחד עם אוהבו בצרתו בהראותו אליו כי מחשבותיו סוערות ונבהלות ברעת רעהו, (כ"י).
[110] מאמר בלתי נשלם, והכונה; אך אם יהיה בידו להמציא תרופה למכתו, אין ספק שיעשה בעבורו ככל אשר תשיג ידו. (כ"י). [או הוא מוסב על: עמו בצרה יַחד, כלומר: האוהב הנאמן יקח חלק כחלק בצרת רעהו ויסתכן עמו, אם יקוה להקל בזה כאב רעו, והבוחר יבחר]. (לָטָריס ?) בהוספה אל הערת שד"ל.
[111] לְמוּד – כן הוא בכ"י – במקום: לְמַד שבהוצי דליטש. הלא ידעת מה רגיל ומלומר החשק לעשות בקשתו בפרחי נוער. (ידידי מליץ והמשורר הנכבד מאיר הלוי לטריס), (כ"י)
[112] חולי האהבה מָכי החשק הם משתנים ומתחדשים פתאום, ומיד בבוא החשק אל לבם הנה הם כאילו צמחו מן הארץ, ונהיו בריה חדשה. (כ"י).

מִמַּר כְּאֵבוֹ עַד־שְׁאוֹל וָמָוֶת.
כֵּן לָךְ, עֲדָה, אֵפוֹא לְבַד יִשַּׁרְתִּי[113]
הַיּוֹם פְּעָמַי, כִּי כְבָר יָדַעְתִּי
לֹא תַעֲזֹב שִׁמְעִי עֲדָה לָנֶצַח.
כִּי־לֹא לְבַד הַיּוֹם אֱמֶת וְחֶסֶד
עִמִּי עָשׂה הֵחֵלָּה;
אַף כִּי לְעֵת כָּזֹאת, אֲשֶׁר גַּם־אָבֶן
תֵּעוֹר לְשֵׁמַע אֹזֶן
צָרַת לְבַב שָׁלוֹם, וְתֵלֶךְ מָיִם.
עדה:
אַפְלִיא עֲשׂוֹת, אִם לַעֲצֹר אוּכָלָה
עֵינִי וְלֹא תִדְמַע.
שמעי:
אֲבָל לֹא אֵלָּה
אֹבֶה, עֲדָה; כִּי לֹא־יֵרָפְאוּ שֶׁבֶר
"אֶחָד דְּמָעוֹת אֶלֶף.
"מוֹתַר מְרַחֵם מִבְּלִי הוֹשִׁעַ
"מִלֹּא־מְרַחֵם אָיִן.[114]
אִם אֶת־לְבָבֵךְ יֵשׁ לְהֵיטִיב לָנוּ,[115]
אַחַת, וְהִיא מִצְעָר, לְבַד שָׁאָלְתִּי.
עדה:
אִם־תַּעֲלֶה שָׁמָיִם,
תִּהְיֶה בְכַף־אִישׁ, לַאֲשֶׁר חָפָצְתִּי,
אָחִי, לְשָׁרֶתְךָ.[116]
שמעי:

[113] בֵּן – כצ"ל – במקום: הֵן.
[114] מי שמרחם ואינו מושיע אין לו שום יתרון על מי שאינו מרחם. (כ"י, וכן בדיוק בהערות שד"ל).
[115] לְהֵיטִיב – כצ"ל – במקום: לְהָטִיב.
[116] אפילו שאלתך בשמים היא. תדמה בעיני (לרוב תשוקתי לשרתך) כאילו היא קרובה וכמו בכף איש. או (כדעת ידידי המשכיל והנבון כמ"ר יוסף אלמנצי); כאילו היא קטנה ככף איש, (כ"י). על יסוד הערה זו, וכן הערה 115, יש ידים להשערה כאשר יתברר לכל מעיין, שכה"י שייך אולי לשדל גופו. לְשָׁרֶתְךָ – כן הוא בהוצ' דליטש, ובכ"י; לשרת לך – ואין נוסח כה"י מתאים למשקל. (אי משום הא לא איריא. יש לנקד לְךָ", והמשקל יעלה יפה. המערכת).

עֲדָה, אֵיכָכָה
אֶשָּׂא אֲנִי אֵת־כָּל־אֲשֶׁר גָּמַלְתְּ[117]
אוֹתִי, וְרַק חִנָּם? וּמָתַי אָנִי
חַסְדֵּךְ, אֲחוֹתִי, זֶה מְצֹא יָכֹלְתִּי?
עדה:
אַל נָא דְּבָרִים עוֹד; שְׁאַל חֶפְצֵךְ.
שמעי:
הִנֵּה שְׁלוֹמִית לָךְ וְאַתְּ אֵלֶיהָ
נֶפֶשׁ לְגוּפָתָהּ; וְלֹא גַם נֶפֶשׁ
בְּלִבַּד לְגוּפָתָהּ, הֲלֹא אַף נֶפֶשׁ[118]
אַחַת לִבַּד בִּשְׁתֵּי לְבָבוֹת יְחַד.
אֶת־זֹאת לִבַּד אֵפוֹא מְבַקֵּשׁ אָנִי,
כִּי תַעֲשִׂי הַשְׂכֵּל (וְזֶה יָדַעְתִּי
כִּי לֹא מְזִמָּה חָסְרָה אֵלַיִךְ)
עַד תִּמְשְׁכִי אוֹתָהּ וְתַחְפֹּץ פַּעַם
אַחַת לְמִצָּעָר דַּבְּרוֹ לִשְׁמוֹעַ.
עדה:
אֶת־זֹאת לִבַּד תַּחְפֹּץ?
שמעי:
לִבַּד זֹאת.
עדה:
יֶחִי
נָא רוּחֵךְ, וִיטִיבָךְ לִבֵּךְ,
כִּי זֶה מְהֵרָה יֶהִי.
שמעי:
בָּרוּךְ יְהִי טַעֲמֵךְ.
עדה:
רְאֵה, הִנֵּנִי
עַתָּה לְבֵיתָהּ הֹלְכָה, אַף אַתָּה

[117] עיין הערה 97. (ועיין שם בהוספת המערכת).
[118] אף – כן הוא בכ"י – במקום; אך.

אַחַר נְטוֹת הַיּוֹם הֲלוֹם תָּשׁוּבָה,
כִּי נֵדְעָה מַה־נַּעֲשֶׂה עוֹד.
שמעי:
לֵכִי.
עדה:
שָׁלוֹם, יְדִיד נַפְשִׁי.
שמעי:
עֲדָה, הַצְלִיחִי.

ענין ב

(זיפה, כבוד, ואחר כן איה בלבוש ציד) [119]
זיפה:
הֵן אֶחֱזֶה, לֹא אֵדְעָה גַּם אָנִי,
בִּפְנֵי שְׁלוֹמִית תֹּאַר
יְדֶמֶה כְּמוֹ נִזְעָף, וְאָמְנָה אֵינוֹ
מַרְאֶה אֲשֶׁר יַגִּיד בְּפָנָיו חֵשֶׁק
עָלֵז, וְלֹא מוּצָק.[120]
כבול:
אֲדוֹנִי, אֵלֶּה
יַלְדֵי יְדִידוּת הֵם, כְּבָר נוֹדָעוּ
"לִמְזוֹן תְּשׁוּקָה, אַהֲבָה וְכֹסֶף;
"כִּי כָל־אֲשֶׁר מֵהֶם נִמְלָא נָפֶשׁ,
"נִרְעָב אֲזַי יוֹתֵר בְּיוֹתֵר שִׂבְעַ.
זיפה:
הִנֵּה אֱמֶת דִּבַּרְתָּ.
כבול:
אָדוֹן. רְאֵה אַיָּל מְדַלֵּג שָׁמָּה:
מַה־טּוֹב וּבָרִיא הוּא! יְרֵה, תְּפַשֵּׁהוּ!

[119] "בלבוש ציד" – כן הוא בכ"י – ונשמט בהוצאת דליטש.
[120] כלומר: אין מראה פניה מעיד על אהבה שמחה, ולא על אהבה עצבה, וכ"י ושר"ל מפרשים: "אין נראה ממראית פניה לא שהשיגה מה שנכספה אליו, והיא שמחה באהבתה, ואף לא שנמנע ממנה מה שתחפוץ, והיא אוהבת במצור ובמצוק". והוא הוא.

זיפה:
אֵיכָה לְעֵת טוֹב פֹּה בְקַשְׁתִּי בָאתִי!
אָמְנָם מְקַפֵּץ הוּא וְרָחוֹק לָנוּ;
טוֹב, אַחֲרָיו נִרְדֹּף וְנַשִּׂיגֶנּוּ.
מַהֵר, רְדֹף גַּם־אַתָּה,
כָּבוּל!
כבול:
אֲדוֹנִי, הִנְנִי בָא.
זיפה:
עַתָּה
פֹּה אֶעֱמֹד, אֶמְשֹׁךְ, אֲשֶׁר קָרַבְתִּי
אֵלָיו. אֲבָל נִסְתַּר, וְלֹא הִגַּעְתִּי
אוֹתוֹ בְּחִצַּי; רוּץ וְקַח הַחֵצִי,
(איה באה)
אַךְ הֵן בְּרִגְלִי זֹאת לְמִכְשׁוֹל בָּאָה.
מָה אֶעֱשֶׂה? אֵלֵךְ? וְכָבוּל אָנָה
יָבֹא וְיִמְצָאֵנִי?
איה:
נַפְשִׁי כְלֹא רוֹאָה לְזִיפָה אָעַשׂ.
זיפה:
כָּבוּל!
כבול:
אֲדוֹנִי!
זיפה:
לָמָּה
עַד כֹּה תְאַחֵר שָׁם וְלֹא תָשׁוּבָה?
איה:
אַיָּה, קְשַׁת יוֹם, הוֹי! וְאָנָה שַׂמְתְּ
תִּקְוַת לְבָבֵךְ? לָמָּה
תִּשְׁאִי כְאֵב אָנוּשׁ? וְעוֹד תָּמוּתִי
עַל־לֵב אֲשֶׁר מִמֵּךְ כְּמוֹ מְמָוֶת

יִבְרַח, וְשׁוֹנֵא לְךָ וְיָפִיֵּךְ יִבֶז,[121]
יִמְאַס בְּיִפְעָתֵךְ כְּטֶמְאַת דִּמֶּן?
אַךְ־מָה, לְבָבִי? מַה־מְּזַמּוֹתֵיךְ?
כִּי אֶעֱזֹב, חָשַׁבְתְּ,
זִיפָה, יְדִיד נַפְשִׁי? תְּפַשֵּׁק טֶרֶם
אֶרֶץ לְנָסָה פֶּה וְתִבְלָעֵנִי.[122]
יִהְיוּ יְמֵי חַיַּי מְרוֹרוֹת שַׁחַת,
אֵרֵד בְּיָגוֹן אֶל־שְׁאוֹל מִתַּחַת;
אַךְ אַהֲבַת זִיפָה בְּזָרִים סָלָה
לֹא תַחֲלִיף נַפְשִׁי, וְלֹא אָמִירָה.
זִיפָה:
עֲצָה מְזִמּוֹת לִי וְדַעַת הָבוּ;
כִּי נִבְהֲלָה נַפְשִׁי, וְלֹא יָדַעְתִּי
מָה תֶּאֱחֹז יָדִי, וְאֶת־מָה תֶּרֶף.
הֵן קוֹל[123] בְּכִי אַיָּה וְדִבְרֵי פִּיהָ,
אִם אַהֲבָה לֹא, רַחֲמִים הֵעִירוּ
בִּי,[124] מִבְּלִי אוּכָלָה
אָעֹז וְאֶתְאַפֵּק; וְאִם אֶרְאֶנָּה,
אִם אֶשְׁמְעָה פָּנִים בְּפָנִים יַחַד
אֶת דַּבְּרָהּ אִתִּי, כְּבָר יָדַעְתִּי
כִּי יֶהֱמוּ מֵעַי וְלִבִּי שָׁמָּה
יֵרֵךְ לְעֻמָּתָהּ, וּבֵין יָדֶיהָ,
שָׁדוּד הֲלֹא אֻפֹּלָה.
הִנֵּה אֱמוּנָתָהּ, אֲשֶׁר גַּם־עַתָּה

[121] בכ"י נוסח אחר: וְעוֹד תָּמוּתִי /עַל לֵב אֲשֶׁר מִמֶּוֶת /אֵכְזַר, וְשׁוֹנֵא לָךְ, וְיָפְיֵךְ יִבָּן. הבוחר יבחר.

[122] בכ"י נוסח אחר: תְּפַשֵּׁק טֶרֶם /אֶרֶץ לְנָס מִכֹּה וְתִבְלָעֵנִי. והעירו על זה כה"י ושד"ל: תפתח ארץ למי שינוס מכאן, כלומר: תפתח ארץ ותבלעני אם אלך מכאן להתרחק מזיפה, ואולי הלשון מוטעה וצ"ל: לְנֻס פִּיהָ – תפתח הארץ את פיה דרך נס ותבלעני בטרם אעזוב זיפה, ולטריס מוסיף להערת שד"ל את השערתו: "או: לְנָסָה פֶּה, ויהי המאמר הזה על תבנית ותכונת הלשון במקרא (יחזקאל ט"ז, כה). ובכ"י היה כתוב: לְנָס מִפֹּה". ונראית השערתו של לטריס. לפי זה תוקן הנוסח בהוצ' דליטש.

[123] הֵן – כן הוא בכ"י – במקום: כֵּן.

[124] אם לא העירו בי אהבה, העירו בי רחמים, (כ"י ושד"ל).

כִּי עַז אֲנִי לָהּ כֹּה וְאַכְזָר סֶלָה,
לֹא חָפְצָה אוֹתִי עֲזֹב לָנֶצַח, -
כִּי אַהֲבַת לִבִּי גְּמוּלָהּ יֶהִי
מִשְׁפַּט אֵמֶת אֶשְׁפֹּט.[125] אֲבָל אִם אֵרֶא
נֶגְדִּי שְׁלוֹמִית כִּי בְשִׂפְתוֹתֶיהָ
כָּל־חֵן וְהוֹד הוּצַק וּמִכְלַל יֹפִי;
אִם עַל לִבְבִי אַעַל,
כִּי עַל־שְׁלוֹמִית רַק[126] חָתַן הַמֶּלֶךְ
אֶהְיֶה, וְעוֹד אֶמְלֹךְ בְּאֶרֶץ קֶדֶם, -
"כִּי לֹא! שְׁמֹר!" יוֹרֵנִי,
"חֵלֶק שִׂפַת זָרָה וְדִבְרֵי פִיהָ
אַל־נָא לְךָ יִנְעָמוּ,
פֶּן בַּנְּעִימִים מַר לְךָ יַשְׁבִּיעוּ": [127]
מַה־תַּעֲשֶׂה, זִיפָה, הֲלוֹם? מַה־תָּעַשׂ?
כִּי לִקְרֹב בִּלְבָבְךָ נִקְרְבוּ[128]
גַּם־זֶה לְעֻמַּת־זֶה אֱמֶת וְחֵשֶׁק.
תִּגְבַּר אֱמֶת, תִּגְבַּר! וְשַׂח תַּחְתֶּיהָ
חֵשֶׁק, אֲשֶׁר אֶל־כָּל־פְּנוֹת מַרְשִׁיעַ.
איה:
זִיפָה, יְדִיד נַפְשִׁי, עָדֶן תִּרְאֵנִי
דַּלָּה כְמוֹ אָנֹכִי,
חוֹלַת יְדִידוּתֶךָ,
בַּל יֶהֱמוּ מֵעֶיךָ,
בַּל עֵינְךָ תָּחוֹס וְתַחְמֹל פָּעַם?
הַבֵּט, יְדִיד אַכְזָר, רְאֵה הַבִּיטָה

[125] אם אתבונן לאמונתה אשר נאמנה אתי ולא תעזבני עם היותי אכזר עמה, אשפוט כי ראוי לי להשיב לה כגמולה ולאהוב אותה. (כ"י ושד"ל)
[126] כי רק על שלומית, (כ"י).
[127] אבל אם אתבונן ליפי שלומית, ואעלה על לבבי כי רק על ידה אעלה לגדולה, כל זה יורני ויאמר לי: לא! השמר לך ושמור נפשך מאד שלא תתפתה אחרי חלקת לשון זרה, היא אַיָה, פן נעימותה מרה תהיה לך באחרונה. (שד"ל, וכן בכ"י בדיוק).
[128] לשון נופל על לשון: לִקְרֹב – נִקְרְבוּ.

כִּי אֵין כְּבָר נִגְרָע וְחָסֵר מֶנִּי
מִמָּוָתָה כִּי מוּת,[129] אֲשֶׁר תִּתְּמָנָה
גַּם נַאֲקוֹתַי אֵלָּה.
אִם נֶעֱזָבִים יִקָּרְאוּ יְזָעָקוּ
תּוֹעִים בְּנֵי עוֹרֵב, הֲלֹא יִמְצָאוּ
עוֹנָה לְשַׁוְעָתָם; וְלֹא אֶמְצָאָה
עוֹנָה לְשַׁוְעָתִי עֲזוּבָה אָנִי?
זיפה:
אַיֵּה אֲחוֹתִי, הֵן מְרֻחֶם אָנִי
עַל מַחֲלָתֵךְ זֹאת עָדֵי אֵין־חֵקֶר.
איה:
אַיֵּה אֲחוֹתֵךְ? פֶּלֶא?
אַךְ לוּ מְרֻחֶם אַתָּה
עָלַי, הֲלֹא חוֹלָה אֲשֶׁר הִיא עַתָּה
לֹא הָיְתָה אַיֵּה.[130]
זיפה:
אֲנִי רְחַמְתִּי;
אַךְ לֹא אֱלֹהִים אָנִי,
כִּי אֶחֱבֹשׁ מַכָּה וְאֶרְפָּא חֹלִי.
איה:
"הָהּ! כִּי כְאוֹטֵם אֹזֶן
"חֵרֵשׁ בְּאָדָם אָיִן.
זיפה:
מַה־עוֹד שְׁאֵלָתֵךְ, וּמָה מִמֶּנִּי
תִּרְצִי עֲדֶן?
איה:

[129] הגעתי עד שערי מות ולא חסר לי עוד כי אם למות, וידידי רמה"ל [ר' מאיר הלוי לטריס] מוסיף: ועוד ארויח אם אמות באמת. כי או תתומנה גם נאקותי; אכן עתה אני כמתה, ונוסף לזה עוד סבל החיים ונאקות העצב, עלי היו כלנה, (כ"י).

[130] כלו' : לו רחמת עלי באמת, לא היתה איה חולה כמו שהיא עכשיו.

לִבֶּךָ
כִּי תִתְּנוּ לִי.
זיפה:
אַךְ אֲנִי אֵיכָכָה
אוּכַל חָסַר לֵבָב חֻשַּׁב מַחֲשָׁבֶת?
איה:
זִיפָה, אֲהָהּ זִיפָה! כְּבָר יָדַעְתִּי
כִּי שָׁוְא לְבַד אֲזַרְע, וְרִיק אֶקְצוֹרָה.
לוּ נַפְשְׁךָ הָבִין,[131] כְּבָר הֵבַנְתָּ.
לֹא חָפְצָה נַפְשִׁי בְּאַבֵּד אַתָּה
אֶת־לִבְּךָ עָלַי; אֲבָל כִּי תוֹסֶף
בִּלְבָבְךָ הַשְׂכֵּל קְנוֹת וָדַעַת,
כִּי מָה לְךָ טוֹב יִבְחֲנוּ עֵינֶיךָ.[132]
בֵּין חֵיקֶךָ אֵת לִבְּךָ שָׂמְרֵהוּ,
אַךְ תִּתְּנוּ לִי, כִּי לְנֵס וָפֶלֶא
יִשְׂכּוֹן בְּחֵיק לִשְׁנַיִם
אֶחָד לְבָבָם.
זיפה:
לֹא כְבָר אָמַרְתִּי,
כִּי לֹא אֱלֹהִים אָנִי,
כִּי לַעֲשׂוֹת אַפְלִיא?
איה:
אֲהָהּ! כִּי פֶלֶא
רַק לוּ יְהִי, יִהְיֶה; כְּבָר יָדַעְתִּי
כִּי לַעֲנוֹת, לֹא לַעֲלֹז יָלַדְתִּי.[133]
כבול:
זִיפָה, אֲדוֹנִי!

[131] בכ"י: הָבִין, במקום: תְּבִין.
[132] לוּ יש את נפשך להבין, כלומר: אם היית רוצה להבין – כבר היית מבין שאין רצוני שתהיה אתה מאבד את לבך בשבילי, אבל רצוני שתוסיף לקנות בלבבך שכל ודעת, ויבחנו עיניך מה הוא הטוב לך. (כ"י).
[133] אהה, רק פלא יהיה אם יהיה זה שאני מבקשת. כי כבר ידעתי שנולדתי להיות עניה סוערה ולא לעלוז. (כ"י).

זיפה:
מָה?
כבול:
כְּבָר בִּקַּשְׁתִּי
עַד עָיְפָה נַפְשִׁי, וְלֹא מָצָאתִי
אֶת־חִצָּךְ.
זיפה:
אָרוּר יְהִי לָעֲצַח
אַיָּל אֲשֶׁר רָדַפְתִּי,[134]
כִּי רַק לְמַכְשׁוֹל לִי וְאֶבֶן נֶגֶף
הָיָה.
איה:
וְיֵרַע לְךָ, אֲשֶׁר מְצָאתָ
מִי אוֹתְךָ אִוָּה, וְיוֹם וָלַיְלָה,
תִּשְׁמֹר כְּחוֹתָם עַל־לְבָבָהּ סֶלָה?
הֵן מִמְּךָ, אַכְזָר, מְרַחֵם נָפֶשׁ
הַנּוֹגָעָה[135] עַד מָוֶת
אַיָּל אֲשֶׁר תָּאֹר הֲלֹא הִנֶּהוּ:[136]
כִּי אוֹתְךָ נָהַג אֲשֶׁר אֶרְאֶךָּ,
אוּלַי מְעַט אַבְלִיגָה.
הַבֵּט יְדִיד אַכְזָר. רְאֵה הַבִּיטָה:
גַּם בַּהֲמוֹת שָׂדַי וְחַיְתוֹ־אָרֶץ,
רוֹעֵי גְּבָעוֹת אֵלָּה,
אֶל־נַאֲקוֹת לִבִּי אֲשֶׁר הִרְעִימוּ
מִבֵּין נְאוֹת מִרְעֶם, בְּשִׂיחִי שָׁמָּה,
גּוֹלָה, שְׁבֵעַת רֹגֶז,

[134] רַדַפְתִּי – כן הוא בכ"י – במקום: יַדַעְתִּי שבהוצי דליטש.
[135] בכ"י היה כתוב: הַגְנוּבָה, והערה בצדה: "אולי צ"ל: הַנּוֹגָעָה". ובהוצ' דליטש מעיר שד"ל: יש כאן טעות סופר ואולי צ"ל: הַנּוֹגָעָה וכו' (כי הכ"י היה כתוב הַגְּנוּבָה)" – וקבלתי התיקון. מפני שנוסח כה"י מתנגד למשקל.
[136] האיל אשר אתה מקלל הוא מרחם על נפש אשר הגיעה עד שערי מות יותר ממה שתרחם אתה האכזר. (כ"י, וכן שד"ל).

בָּדָד, כְּאֵב נַפְשִׁי, - הֲלֹא יֵעוֹרוּ,
מֵרֹךְ לְבָבָם לִי, לְחַפֵּשׂ עֹפֶר.[137]
זיפה:
הֵן רַק דְּבָרִים אֵלֶּה
הֶמְיַת תְּשׁוּאוֹת שָׁוְא וְדִבְרֵי רוּחַ.
אַךְ מָה עָדֶן מִמֶּנִּי
תִּרְצִי?
איה:
יְדִידוּתֶךָ.
זיפה:
אֶת־זֹאת לְבַד?
איה:
אֶת־זֹאת לְבַד
זיפה:
אֵלַיִךְ
נָתוּן יְהִי, נָתוּן; עֲשִׂי מִמֶּנּוּ
אֶת כָּל־אֲשֶׁר־תִּרְצִי. הֲגַם כָּל־אֵלֶּה
אֵין דַּי עָדֶן?
איה:
לוּ נַפְשֵׁךְ יוֹדַעַת
מָה עַל־נְקֻלָּה כֹּה בְּדִבְרֵי פִּיךְ
תִּתֵּן, וְאִם לִבֵּךְ
כִּלְשׁוֹנֵךְ הָיָה, הֲלֹא שָׂמֵחָה[138]
אָז אֶעֱלֹז הַיּוֹם.
זיפה:
שְׂאִי וָרֹנִי,
כִּי כֵן כְּבָר הוּא.
איה:

[137] עֹפֶר – כן הוא בכ"י – במקום: עִמּר שבהוצי דליטש.
[138] שָׂמֵחָה – לדוחק המשקל, במקום: שְׂמֵחָה, שם התאר; כי שָׂמֵחָה – אינו אלא פעל עבר. (כ"י).

הָהּ יְדִידִי, חֵשֶׁק
אֵין מַחֲבֵא לוֹ, אֵשׁ אֲשֶׁר בּוֹעֶרֶת
אִם־קָדְחָה, תִּפְרֹץ וְתֵצֵא חוּצָה.
זיפה:
כָּבוֹל, וְאִם כֵּן נֶאֱבַד הַחֵצִי?
איה:
אֶת־חִצְּךָ תִּדְרֹשׁ, יְדִיד!
זיפה:
יָדַעְתְּ
דָּבָר, אֱחוֹתִי, מָנוּ?
איה:
כֵּן, אֵדָעָה, אַף אוֹתְךָ אוֹדִיעַ;
אַךְ־מָה שְׂכָרִי יִהְיֶה?
זיפה:
מָה אֶתְּנָה?
איה:
מַה־תִּתְּנָה?
זיפה:
מָה אֶתֵּן -
אַתְּ שַׁאֲלִי.
איה:
הֵן רַק יְדִידוּתֶךָ.
זיפה:
טוֹב, אֶתְּנוֹ לָךְ, רַק אֱמֶת הַגִּידִי.
איה:
הֵן חִצְּךָ אִתִּי לְבַד הִנַּהוּ.
זיפה:
אִם־כֵּן תְּנִי אוֹתוֹ.
איה:
לְמִי? אֵלַיִךְ?

אֹבָה, אֲבָל לֹא אוּכְלָה.[139]
זיפה:
מַדּוּעַ?
איה:
לֹא אֵדָעָה.
זיפה:
מָה אֵלֶּה?
לֹא תוּכְלִי תִּתְּנוֹ, וְלֹא תֵדָעִי
לָמָּה?
איה:
הֲלֹא אַתָּה אֲשֶׁר מָאַסְתָּ
קִחְתּוֹ.
זיפה:
אֲבָל אֶחְשֹׁב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה
חִידוֹת לְבַד מִלְּיִךְ.
איה:
לִירוֹת צְבִי חֲשַׁבְתְּ,
וַתּוֹר לְבַד חַיָּה הֲלוֹם אוֹבֶדֶת;
חַיָּה אֲשֶׁר פֹּה אֶל־בְּרֵךְ חִצָּיִךְ
אוֹתָהּ לְמִפְגָּע שַׂמְתְּ.
זיפה:
לֹא שָׁלְמָה חִידָה עֲדֶן הַלֵּזוּ? [140]
חִצַּי תְּנִי אֵלַי. הֲלֹא אָמַרְתִּי
כִּי רַק מְשָׁלִים אַתְּ הֲלוֹם מוֹשֶׁלֶת.
איה:
הֵן עֵינֵךְ - קַשְׁתֵּךְ,
מַבָּטֵךְ - הַחֵץ אֲשֶׁר הִכָּנִי;
הַחֵץ אֲשֶׁר אֹבָה, וְלֹא אוּכְלָה,

[139] אוֹבָה, אֲבָל לֹא אוּכְלָה – כן הוא בכתב־היד – במקום: אוֹבָה אֲשֶׁר אוּכְלָה – שבהוצאת דליטש.
[140] לֹא נשלמה עדיין החידה הזאת? (כ"י). הֲלוֹם אוֹבֶדֶת" שלפני כן הכונה: פה אובדת". וכן להלן: "הֲלום מוֹשֶׁלֶת" שמוש זה של הלום במקום פה רגיל הוא אצל רמח"ל ועיין הערה 22 בדבר שמוש אנה במקום איפה.

כִּי כַאֲשֶׁר לִי הוּא יְהִי אֵלֶיךָ.
מַה־יִּפְלוּ פָנֶיךָ?
כֹּה יֶחֱרֶה לְךָ? כֹּה לְךָ יָרַע?
כִּי־אִם לְעֻנֶּג לֹא לְנֶגַע יֶהִי
יִפְנָעֲךָ אֵלַי צְבִי הוֹדֶךָ.[141]
זיפה:
הֵן מֵחֲרוֹנִי מַהֲרִי וָנוּסִי,
פֶּן אַחֲרֵי חֲמָה נְקָמָה תֵּתָא.
בָּךְ גְּעָלָה נַפְשִׁי, מְשׁוּבָה, סֶלָה,
אֵשֶׁת כְּסִילוּת בּוֹגְדָה סוֹרֶרֶת!
איה:
כִּי אֵלְכָה מִפֹּה? [142]
זיפה:
וְאִם תּוֹחִילִי,
תִּרְאִי.
איה:
וּמָה אֶרְאֶה?
זיפה:
הֲלֹא תֵּדָעִי.
איה:
עַל הָאֲדָמָה פֹּה, אֲדַמָּה, טָרֶם
אוֹתִי נָפוֹל תִּרְאֶה.[143]
זיפה:
וְרַק כֵּן יֶהִי
אִם תֵּשְׁבִי עוֹד כֹּה.
איה:

[141] יהיה לטובה ולא לרעה אם צבי הודך ויפיך יפגע בך וימחצך (בחץ האהבה) אלי, באופן שתאהב אותי כאשר אני אוהבת אותך, (כ"י), לעֻנֶּג לֹא לְנֶגַע – לשון נופל על לשון.
[142] מִפֹּה – כן הוא בכ"י – במקום ; מִכֹּה שבהוצאת דליטש.
[143] אֲדַמָּה טָרֶם – כן נראה לי לנקד במקום אֲדָמָה טָרֶם שבהוצ' די וגם בכ"י, ושאין לו מובן. ויהי לפי זה פירוש הדברים: לפני שאלך מכאן, אחשוב שתראני קודם נופלת ארצה מתה. שמוש המלה טרם" במובן של לפני כן רגיל הוא אצל רמח"ל ועיין הערה 123.

יְהִי! כִּי מָוֶת
יִנְעַם לְנַפְשִׁי מֵחֲיוֹתָהּ[144] סֶלָה;
אַף כִּי בְיַד זִיפָּה אֲשֶׁר אָהַבְתִּי.[145]
זיפה:
טוֹב אֵלְכָה אָנֹכִי.
איה:
אָן לֶכְתְּךְ, זִיפָּה? רְאֵה אִם־אָיִן;
אֵת חִצָּךְ אִתִּי רְאֵה, הַבִּיטָה,
אִם לֹא בְיָדִי הוּא.
זיפה:
אֲחוֹתִי, לָמָּה? –
איה:
לֹא עוֹד מְשׁוּבָה אָנִי,
עַתָּה אֲחוֹתְךְ? [146]
זיפה:
לָמָּה
אוֹתִי תְעַנֵּי כֹּה לְהַכְעִיסֵנִי?
אָנָּא תְּנִי חִצִּי.
איה:
רְאֵה אֵיכָכָה
מֵאֵין אֱמוּנָה לִבְּךְ יְנוֹעַ.
זיפה:
אִם אֶת לִבֵּבְךְ יֵשׁ, תְּנִי הַחֵצִי;
אִם לֹא, לְכִי.
איה:
אֵלֵךְ, וְרַק לַמָּוֶת
אֵלֵךְ, וְקֵץ אָשִׂימָה

[144] מֵחַיוֹתָהּ – כן צ"ל – במקום: מֵחַיוּתָהּ שבהוצאת דליטש.
[145] וכל שכן שינעם לי המות, אם ימיתני זיפה אשר אהבתי. (כ"י).
[146] נוסח הדברים בכתב־היד כך הוא: זיפה: טוב, אֵלְכָה אָנֹכִי איה: אֶת חִצָּךְ אִתִּי רְאֵה, הַבִּיטָה, /אִם לֹא בְיָדִי הוּא. זיפה: אֲחוֹתִי לָמָּה – איה: לֹא עוֹד מְשׁוּבָה אָנִי ? /אָן לֶכְתְּךְ, זִיפָּה? רְאֵה אִם אֵינִי /עַתָּה אֲחוֹתְךְ ?

אֶל־שָׁוְא יְגוֹנוֹתַי,[147] בְּרִדְתִּי שָׁחַת.
אִם חִצָּךְ מָאַס לְלִבִּי הֵנָּה
חַיִּים וְשָׁלוֹם תֵּת בְּאוֹר פָּנֶיךָ;
יִתֵּן בְּעֹז אַפֶּךָ
מוֹתוֹ לְהַשְׁקִיט כָּל־כְּאֵבָיו יָחַד.

ענין ג

(עדה ושלומית בגן שלומית)

עדה:

אָמְנָם מְשִׁיבֵי נָפֶשׁ
כָּל תּוֹצָאוֹת[148] חָצִיר וְדֶשֶׁא הֵמָּה.

שלומית:

"נִשְׁמַת אֱלֹהִים הִיא אֲשֶׁר יְלָדָה
"בֵּין רַחֲבֵי שָׁמָיו, בְּבִלְתִּי שָׁמָּה
"גָּדֵר אֲשֶׁר יָשִׂים לְרָחְבָּם קֵצֶה,[149]
"כִּי גַם בְּרִדְתָּהּ פֹּה בְּחַדְרֵי בָטֶן
"תִּמְאַס בְּמָקוֹם צָר קְצַר יָדַיִם;
"כִּי לֹא בְּבֵיתָהּ נִסְתָּה בָּאֵלֶּה.
אַךְ־מָה? אֲהָהּ! טוֹב לָהּ אֲשֶׁר לֹא תֵרָא
כַּנְפֵי פְּנֵי חַמָּה וְאוֹר יָרֵחַ![150]
כִּי עַל פְּנֵי חַמָּה וְאוֹר יָרֵחַ
עָלֵז יְהִי שִׂבְתָּהּ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ,
בַּל־תַּעֲבֹר עָלֶיהָ
כּוֹס אוֹרְרֵי יוֹם, הַחֲדָשִׁים הֵנָּה[151]
כָּל יוֹם בְּיוֹמוֹ לַבָּקָרִים סֶלָה.

עדה:

[147] וְיָגוֹנוֹתַי – כן הוא בכ"י, במקום: יְגִיעָתִי שבהוצ' דליטש.
[148] בכ"י: כל תשואות חציר וגו', וזה מתנגד למשקל. לפיכך השארתי הנוסח הקיים שבהוצאת דליטש, אף כי נוסח כה"י יפה יותר. שכן מצינו במונולוג של שלום (חלק ג, ענין א): הן תוצאות חציר ודשא אלה.
[149] בכ"י: לְרָחְבָּהּ במקום לרחבם שבהוצאת דליטש, ותפסתי נוסח אחרון, שהוא מוסיף, ואולם הראשון גורע.
[150] מה טוב ומה נעים לנפש אם לא תראה עוד השמש והירח, . כלומר: אם תפרד מן הגוף, (כ"י).
[151] הֵנה במקום : פה. ועיין הערה 22.

לֹא לָךְ, שְׁלוֹמִית, אֱלֹה
דִּבְרֵי קְשֵׁי־יָמִים,[152] וְאַתְּ בַּת־מֶלֶךְ,
לִמְלֹךְ לְבַד יַלְדוּתְּ.
דַּבֵּר כְּזֹאת הַנִּיחִי
אֶל־מִי בְמִשְׁפָּט כֹּה לְדַבֵּר יֶרֶב
שלומית:
מִי־זֶה בְמִשְׁפָּט כֹּה יְדַבֵּר? [153]
עדה:
לָמָּה
זֹאת תִּשְׁאֲלִי? הַאִם מְעַטִּים הַמָּה
הָאוֹבְדִים הַיּוֹם וּמָרֵי נָפֶשׁ?
יָחִיד הֲלֹא אֵיֶנּוּ
הַיּוֹם אֲשֶׁר יָמֵר[154] וְיִשְׂבַּע רֹגֶז.
שלומית:
הַעָלֵם הֲלֹא תֹאבִי דְבָרֵךְ מֶנִּי,
אַךְ אֵין לְאֵל יָדֵךְ.
עדה:
הֲבָלִים אֱלֹה
לֹא עוֹד אֲנִי אָמַרְתִּי,
כִּי אִם־אֲשֶׁר כָּזֹאת דִּבַּר בַּת־מֶלֶךְ-
לֹא־אֵדְעָה מַדּוּעַ?
שלומית:
אָמְנָם, אֲחוֹתִי, עוֹד עֲצוֹר לָנֶצַח
לֹא יָכְלָה נַפְשִׁי מְרִי מִלֶּיהָ.
לוּ בֶאֱמוּנָתֵךְ, עֲדָה, נִשְׁבַּעַתְּ
בַּל־יַעֲלוּ עַל־פִּיךְ דִּבְרֵי אֵלֶּה,
לָךְ אֹמְרָה הָיִיתִי
דָּבָר אֲשֶׁר לִי.

[152] קְשֵׁי יָמִים – כן הוא בכ"י, במקום: קשי יום שבהוצאת דליטש ושאינו לפי המשקל.
[153] בכה"י: לְדַבֵּר, במקום: יְדַבֵּר שבהוצאת דליטש.
[154] יָמֵר – כן צ"ל במקום: יָמַר שבהוצ' ד'. (לפי הענין נכון יותר "יֵמַר". המערכת).

עדה:
כִּי אֶסַּפֵּר אָנִי
מַה־תֹּאמְרִי אֵלַי? הֲלֹא יָדַעַתְּ
מִשְׁפַּט עָדָה אִתֵּךְ.
שלומית:
כְּבָר יָדָעְתִּי.
עַתָּה דְּעִי, אָחוֹת, אֲשֶׁר הִנֵּנִי
הַיּוֹם שְׁבוּרַת רוּחַ,
מָרָה, וְכִמְעַט גַּם כְּבָר אֹבֶדֶת.
אִם אֶת־לְבָבִי אֶזְכְּרָה, אֶשְׁתּוֹחָה
כִּי עוֹד לְזִיפָה נַעַר,
מִכָּל תְּבוּנָה רֵיק, כְּסִיל וּבַעַר,
אִשָּׁה שְׁלוֹמִית תֶּהִי,
לֹא־אֵדְעָה מַה־עֹּנֶג
לִי יֶעֱרַב, מַה־מֶּגֶד
יַמְתִּיק בְּפִי עוֹד, אִם מָרִי מָלֵאתִי.
הָהּ! כִּי לְבָבִי, גַּם בְּטֶרֶם בָּאוּ,
יָדַע אֲשֶׁר תִּקְרֶינָה
אוֹתִי כְּאֵלֶּה תַּהֲפוּכוֹת אָוֶן,
מִיּוֹם עֲבוֹר הַקּוֹל בְּאֶרֶץ קֶדֶם,
הַמַּר וְהַנִּמְהָר לְנַפְשִׁי נָצַח.[155]
אַךְ[156] קִלֶּלְתִּי אִם לְמִגְדַּל־אַיִן
תָּבֹא, כְּבָר יָדַעְתִּי
כִּי רַק רְסִיסִים אַרְצָה
יִפֹּל, וְעוֹד יָשׁוּב לְאֵין סֶלָה.
עדה:
כַּמָּה פְּעָמִים גַּם־אֲנִי אָמַרְתִּי:

[155] הוא הקול אשר העביר המלך רם לאמר: אשר יבוא אל המגדל, ונתתי את שלומית בתי לו לאשה. (כ"י).
[156] אך – כן הוא בכ"י, במקום אף שבהוצאת דליטש.

ֵאיךְ יַעֲלַת הַחֵן, כְּלִילַת יֹפִי, חַכְמַת בָּתוּלוֹת, בַּת־עֲטָרֶת קֶדֶם אֶל־אִישׁ כְּסִיל אִשָּׁה תְהִי? אֵיכָכָה? וּלְבֶן־מְלָכִים רַב־תְּבוּנוֹת, נַעַר בּוֹ מִזְקֵנִים טָעַם, כִּי כָל־אֲשֶׁר־תִּשְׁאַל לְאָדָם נֶפֶשׁ בּוֹ תוֹאֲמִים נִמְצָאוּ, חָכְמָה וְיֹפִי יָחַד, עֹשֶׁר, גְּבוּרָה, הוֹד, יְקָר וַיַחַשׁ, - יֻתַּן לְחֶלְקוֹ רַק מְרוֹרוֹת סֶלָה?

שלומית שָׁלֹשׁ רְגָלִים זֶה כְּבָר שָׁמַעְתִּי
בֵּין דַּבְּרֵךְ דָּבָר, לְהַכְחִידֵנִי[157]
תִּרְצִי, אֲבָל לֹא־תוּכְלִי; אַךְ פַּעַם
אִמְרִי אֲשֶׁר אָבִין, וּמִי בֶן־מָלֶךְ
כְּזֶה אֲשֶׁר אָמַרְתְּ?

עדה:

אִם זֹאת אֲגַלֶּה, אַחֲרֵי־כֵן מָנִי
תִּמְנַע[158] שְׁאֵלָתִי.

שלומית:

כְּחֶפְצֵךְ אֶעֱשֶׂה.

עדה:

אָמְנָם רְאִי כִּי לֹא־בְתַרְמִית שֶׁקֶר
אוֹתִי תְּפַתִּי.

שלומית:

לֹא בְתַרְמִית שָׁקֶר.

עדה:

הִשָּׁבְעִי.

שלומית:

נִשְׁבַּעְתִּי.

עדה:

כִּי תַעֲשִׂי אֵת כֹּל אֲשֶׁר אֵלַיִךְ
אֹמַר.

שלומית:

[157] הכונה: לכחד ממני. כְּזֶה אֲשֶׁר אָמַרְתְּ – כן הוא בכ"י, במקום: הזה וגו'.
[158] לדוחק המשקל, במקום: תִּמְנְעִי. (כ"י).

וְרַק כִּי לֹא רְחוֹקָה תָּהִי
אוֹ נִשְׁגְּבָה מִמֶּנִּי,
מַה־תִּשְׁאֲלִי.
עדה
לֹא נִשְׁגְּבָה.
שלומית:
נִשְׁבַּעְתִּי.
עדה:
הֵן בֶּן־מְלָכִים זֶה אֲשֶׁר אָמַרְתִּי
שָׁלוֹם.
שלומית:
וְלָמָּה לוֹ מְרוֹרוֹת אֵלֶּה?
עדה:
זֶה תּוֹכְלִי הָבִין וּבִלְתִּי דָעַת.
שלומית:
אַךְ־מַה לְנַפְשׁוֹ טוֹב, אֲשֶׁר יַנִּיחַ מַה לֹּא אָחוֹז יוּכַל, וּמִלֵּב אֵלֶּה הַסֵּר תְּשׁוּקוֹת שָׁוְא, אֲשֶׁר תּוֹחֶלֶת מֵהֶן כְּבָר אָבָדָה; 159 מַה תִּשְׁאֲלִי עָתָּה?
רְאִי נִשְׁבַּעַתְּ לְתֵת שְׁאֵלָתִי. שלומית: אֱמֶת נִשְׁבַּעְתִּי, אַךְ שְׁאֵלֵךְ אִמְרִי וְאֶשְׁמָעֶנּוּ. עדה: אֶשְׁאַל אֲשֶׁר אַחַת לְבַד תּוֹאִילִי אֶת דַּבְּרוֹ לִשְׁמוֹעַ. שלומית: הִנֵּה שְׁאוֹל הִקְשִׁית, עֲדָה, מִמֶּנִּי.
לא נשגבה זאת.
עדה:
למה?
לו נודעה כזאת אשר דברתי
עמו דברים אלה,
מה־יעשה אביי? לאש אכלת
אחת כבד דתי הלא נתנה.
עדה:
מה יחלש לבך?
שלומית:
וחלש יהי,
כי יחזיק חיי.

עדה:
אבל נשבעת.
שלומית:
אם לא רחוקה היא כבר אמרתי
עדה:
לא תאמרי לו, רק אשר יניח
אֵלֶּה תְשׁוּקוֹתָיו בְּאֵין תּוֹחֶלֶת.
אִמְרִי, וְיִגְוַע. זֹאת לְבָד.
שלומית:
הַנִּיחִי
אָנָא, עַדָה, אֶת־אֵלֶּה.
עדה:
אַךְ אִם אֲשֶׁר דִּבַּרְתְּ
לֹא אַתְּ, שְׁלוֹמִית, תִּשְׁמְרִי, גַּם־אָנִי
לֹא אֶשְׁמְרָה אֶת־דַּבְּרִי אֵלַיִךְ.
שָׁלוֹם!
שלומית:
עֲדָה, שִׁמְעִי.
עדה:
וְאֵיךְ יֵדְעוּ?
הִנֵּה בְאַחַד הַסְּלָעִים נַחְנוּ
נִהְיֶה לְבָד.
שלומית:
אָמְנָם, עֲדָה, תִּשְׁמְרִי
כִּי יַעֲמֹד מִנֶּגֶד,
הַרְחֵק כְּאַמַּת־אִישׁ, לְדַבֵּר שָׁמָּה.
עדה:
טוֹב, יַעֲמֹד מִנֶּגֶד,
הַרְחֵק כְּאַמַּת־אִישׁ, לְדַבֵּר שָׁמָּה.
מָה עוֹד שְׁמוּרוֹת תַּעֲשִׂי אֵלַיִךְ?
שלומית:

לֹא עוֹד.
עדה:
אֲבָל מָתַי
שלומית:
אֲנִי גַּם עָתָּה.[159]
עדה:
טוֹב, גַּם אֲנִי.
שלומית:
אַךְ אָנָה? [160]
כִּי גַּם־עֶדֶן אַחֶרֶת
אֹבֶה
עדה:
עֶדֶן תֹּאבִי?
שלומית:
עֶדֶן רָצִיתִי
כִּי תַעֲשֵׂי עַד־יַאֲמִין כִּי אֵינִי
בָּאָה לְדַבֶּר־לוֹ, וְלֹא יָדַעְתִּי
דָּבָר.
עדה:
וְגַם זֹאת אֶעֱשֶׂה.
שלומית:
אַךְ אָנָה?
עדה:
הִנֵּה הֲלֹא יוֹם צַיִד
מָחָר; לְכִי גַּם־אַתְּ, וְשָׁם תּוֹחִילִי
רַק עַד־אֲשֶׁר יָחֵלוּ;
וּבְעוֹד עֲמֵלִים הֵם בְּצֵידָם, בֹּאִי
בָּדָד לְרֹאשׁ הָהָר, אֲשֶׁר מַשְׂגִּיחַ
אֶל־מוּל־פְּנֵי הַנָּחַל;

[159] עָתָּה – כן הוא בכ"י – במקום: אַתָּה שבהוצאת דליטש. והכונה: אני מוכנה ומזומנה אפילו ברגע זה.
[160] כלומר: איפה? – ועיין הערה 141.

מִשָּׁם כְּבָר נִרְאֶה דְּבַר הַצְּיִד׃
כִּי גַּם אֲנִי אָבֹא וְשָׁלוֹם יַחַד,
גַּם מִבְּלִי יֵדַע הֱיוֹתֵךְ שָׁמָּה.
שלומית:
טוֹב
עדה:
הִנְנִי הוֹלֶכֶת
עַתָּה לְבֵית אָבִי, וּמָחָר נַעֲשֶׂה
אֶת־כָּל־אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ.
שלומית:
מָחָר יְהִי; עַתָּה לְשָׁלוֹם לֵכִי.

ענין ד

(עֲרִי הקוסם מתחפש בבגדי רש ועדה הולכת לביתה)
ערי:
עַלְמָה, עֲשִׂי־נָא חֶסֶד,
כִּי־דַל וְאֶבְיוֹן אָנִי;
אָנָּא תְּנִי פַּת־לֶחֶם,[161]
כִּי זֶה־שְׁנֵי יָמִים אֲשֶׁר כָּל־אֹכֶל
לֹא־בָא לְפִי, עַד־כִּי כְמַת הִנְנִי;
חֹמַרְמְרוּ[162] מֵעַי וְעַצְמִי חָרָה.
עדה:
עֵד נֶאֱמָן פָּנֶיךְ,
כִּי כַחֲלֹלִים שֹׁכְבֵי הַקֶּבֶר
כֵּן נָפְלוּ, נִזְעָכוּ.[163]
אֻמְנָם בְּיָדִי אֵין
דָּבָר אֲשֶׁר אֶתֵּנָה.
אִם אַחֲרַי תְּבֹא לְבֵיתִי, שָׁמָּה
אֶת־נַפְשְׁךְ אָשִׁיב.

[161] פת לחם – כן הוא בכ"י, במקום: מה לחם שבהוצ' דליטש.
[162] לצורך המשקל החליף חטף קמץ בחולם על דרך אֹהָלִים, שהיה משפטו להיות בפלס חָדָשִׁים. (כ"י).
[163] כן – בכ"י – במקום: הן שבהוצ' דליטש.

עִרִי:
אֲנִי אָבֹאָה.
עֵדָה:
מָה־אַרְצֵךְ? מַה־מַּעֲשֶׂיךְ?
עִרִי:
אֲנִי
מֵהוֹבְרֵי שָׁמָיִם.
עֵדָה:
בָּרוּךְ יְהִי בוֹאֵךְ.
אִם־כֵּן רְאֵה קִצִּי, וְאִם אַצְלִיחַ.
עִרִי:
מַה־יּוֹם אֲשֶׁר יֵלְדְתְּ?
עֵדָה:
רִאשׁוֹן, בְּאוֹר הַבֹּקֶר.
עִרִי:
יָדֵךְ תְּנִי.
עֵדָה:
הַבֵּט.
עִרִי:
אֲבָל אַבִּיטָה
אוֹתוֹת אֲשֶׁר לֹא־טוֹבוּ.
מִקּוֹסְמִים הִשָּׁמְרִי כִּי - -
עֵדָה:
לָמָּה?
עִרִי:
כִּי אֶחֱזֶה בָהֵמָּה
חוֹשֶׁב לְהָרַע לָךְ, וְגַם יֵרֵעַ.
עֵדָה:
הֵן מִנְּהֶם נָבָל וּפוֹעֵל אָוֶן
אֶחָד מְרַדֵּף אַחֲרֵי הִנָּהוּ.
אַךְ יֵשׁ לְאֵל יָדוֹ לְהָרֵע?

עֲרִי:
יֶהִי
עֵדָה:
כָּזֹאת יְהִי?
עֲרִי:
הֵן עָתָּה.
(יאחזנה בצוארה)
עֵדָה:
מַה־תַּעֲשֶׂה? הַנִּיחָה.
עֲרִי:
עַתָּה, עֵדָה, אָנִיחַ.
הַתֵּדְעִי[164] מִי אָנִי?
לֹא־תִזְכְּרִי עֵרִי אֲשֶׁר מָאַסְתְּ,
נָבָל וּפוֹעֵל אָוֶן?
עֵדָה:
מֵתָה אֲנִי! אָנָא, יְדִידִי, הֶרֶף.
עֲרִי:
אַל־תִּירְאִי, כִּי לֹא עָדֶן תָּמוּתִי.
אִנָּקְמָה מִמֵּךְ קְלוֹנִי טֶרֶם,[165]
אֶת־תַּאֲוַת לִבִּי בְּבָשְׂתֵּךְ אָעֵשׂ,
אַחַר בְּשָׂרֵךְ מַאֲכָל אֶתֵּנָה
אֶל־בַּהֲמוֹת שָׂדַי וְעוֹף שָׁמַיִם.
לֹא־אַתְּ, עֵדָה, הַיּוֹם מְקוֹר הָרֶשַׁע,
בַּבּוֹגְדִים שָׂרָתְתְּי?
עֵדָה:
הִנֵּה עֵדָה אָנֹכִי,
אוֹתָהּ, אֲשֶׁר מֵאָז סְגֻלַּת־מֶלֶךְ
אֶל־נַפְשֵׁךְ הָיְתָה.

[164] הַתֵּדְעִי – במקום: הֲתֵדְעִי – לצורך המשקל. ועיין הערה 53.
[165] עיין הערה 144.

אֵיךְ נִהְיְתָה כָּזֹאת, אֲשֶׁר אָשׁוּבָה
אוֹיַבְתְּךָ, מִרְמָס לְכַף רַגְלֶיךָ? [166]
ערי:
לִי תִּשְׁאֲלִי? רִשְׁעֵךְ הֲלֹא תִשְׁאָלִי,
זוֹנָה נְצוּרַת־לֵב; כְּבָר שָׂכַחַתְּ
כָּל־תּוֹעֲבוֹת אוֹנֵךְ וְתַזְנוּתָיִךְ?
עדה:
זוֹנָה עָדָה?
ערי:
הִנֵּה פְּלָאִים אֵלֶּה
אֶל־לֵב תְּמִימַת נָפֶשׁ!
עדה:
אָנָא, יְדִידִי, הֶרֶף.
ערי:
הוֹי בּוֹגְדָה, סוֹרֶרֶת,
אוֹתִי יְדִיד עוֹד תִּקְרְאִי? מִרְשַׁעַת,
אֵיךְ לֹא־תִכַּסֵּךְ בּשֶׁת?
אַךְ עוֹד מְעַט תֵּדָעִי
מַה־לָּךְ יְדִידוּת, בַּהֲשִׁיבִי אֲנִי
עַל קָדְקֳדֵךְ הַיּוֹם חֲמַס כַּפַּיִךְ.[167]
עדה:
אוֹי גַּרְגְּרוֹתַי! אוֹי!
ערי:
וּמַה תִּצְעָקִי?
עדה:
אֶפְחַד וּמַר אֶזְעַק[168] אֲשֶׁר סָחַבְתָּ
אוֹתִי בְצַוָּארִי כְּחַיַּת אָרֶץ.

[166] יושם נא לב לשמוש המלה אוֹתָה במובנה התלמודי. אֲשֶׁר אֲשׁוּבָה אוֹיַבְתְּךָ – הכונה: אשר שבתי והייתי.
[167] כן הוא בכה"י : – במקום הנוסח שבהוצ' ד' : מַה־לָּךְ יְדִידוּת, בַּהֲשִׁיבִי אֲנִי /מַה־לָּךְ יְדִידוּתַי, בְּהָשִׁיב אֲנִי /עַל קָדְקֳדֵךְ הַיּוֹם חֲמַס כַּפַּיִךְ /עַל קָרְקַדֵּךְ הַיּוֹם כַּפַּיִךְ.
[168] אֶפְחַד – כן הגיה ידידי רמה"ל (ר' מאיר הלוי לטריס), ובכ"י כתוב: אכחד. (כ"י). ושד"ל מעיר בהוצ' ד'; נ"ל אֶצְרַח וּמַר אֶצְעַק.

עִרי:
מַה־זֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי?
חִבּוּק יְדִידוּת הוּא, יְדִידֵךְ אֵינִי?
אִם־תּוּכְלִי תָּנוּסִי.
אִם קָרְקֶדֶךְ תַּנִּיחִי
בֵּין אֶצְבְּעוֹתַי פֹּה, אָזַי תֵּלֵכִי.
עדה:
אָנָא חֲדַל, עַד־כִּי אֲדַבֵּר רָגַע.
עִרי:
טוֹב! דַּבְּרִי.
עדה:
אַךְ הֶרֶף.
עִרי:
מָה? דַּבְּרֵךְ עַתָּה בְּצַוָּאר יֶהִי?
פִּיךְ אוֹ לְשׁוֹנֵךְ לֹא־בְיָדִי הַמָּה.
עדה:
אֵיכָה אֲדַבֵּר? וַאֲנִי עַל־אָרֶץ,
וּבְיָדֵךְ נִתְפָּשֶׂת? [169]
אָנָא מְעַט הַנִּיחָה
אוֹתִי
עִרי:
אֲשֶׁר אַנִּיחַ
אוֹתֵךְ? בְּאַחַת הַמְּעָרוֹת אֵלֶּה
אוֹתֵךְ הֲלֹא אָבִיא, וְשָׁם תֵּדָעִי
עֵרִי יְדִידֵךְ, מָה אֲהָבָיו הֵמָּה.
עדה:
אֵיךְ לִבֵּךְ יוּכַל עֲשׂוֹת כָּאֵלֶּה
אֶל הָיְתָה יוֹם אַהֲבַת נַפְשֵׁךְ? [170]
אָנָא זְכֹר, עֵרִי, אֲשֶׁר הָיִיתִי

[169] נִתְפָּשֶׂת – כן הוא בכ"י – במקום: נִתְפַּשְׂתִּי שבהוצ' ד'.
[170] למי שהיתה בזמן שעבר אהבת נפשך, יום, בזמן שעבר, על דרך שיאמר האיטלקי un di והצרפתי jadis. (כ"י).

מַחְמַד־מְאוֹר עֵינֶיךָ.
אָנָא זְכֹר כִּי בַשְּׁבִי הָלַכְתָּ,
עֵרִי, לְאוֹר חִצַּי, אֲשֶׁר עָלַזְתָּ
מֵאָז בְּבֵין־שָׁדַי וְהִתְעַנַּגְתָּ.
אֵיכָה שְׁפָטִים אֵלֶּה[171]
בִּי לַעֲשׂוֹת תּוּכַל, וְתַשְׁחִיתֵנִי?
לֹא לִבְּךָ בַּרְזֶל! נְחוּשָׁה אֵינוֹ!

ערי:

אַךְ עָבְרוּ שָׁנִים, אֲשֶׁר אָמַרְתְּ
לִי, בּוֹגְדָה סוֹרֶרֶת,
נָבָל וּפוֹעֵל אָוֶן! [172]

עדה:

עֵרִי אֲדוֹנִי, אִם יְדִיד מָאַסְתָּ
כִּי אוֹתְךָ אֶקְרָא, אֱמֶת חָטָאתִי.
אוֹדֶה עֲלֵי־פִּשְׁעִי, וּפֹה הִנֵּנִי
מְרֻמַּס הֲדוֹם רַגְלֶיךָ,
כִּי רַחֲמִים אֶשְׁאַל, סְלִיחַת חָסֶד.
אִם אוֹתְךָ בָּזִיתִי,
כַּפֶּר עָוֹנִי נָא, וְשִׁפְחָתֶךָ
עוֹד־כָּל־יְמֵי חַיַּי אֱהִי לָנֶצַח;
אָסוּר לְמִשְׁמַעְתֶּךָ,
אֶת־כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר עֲשׂוֹת אָחִישָׁה;
אֵת תַּאֲוַת לִבֶּךָ,
מָתַי אֲשֶׁר תַּחְפֹּץ, אֲמַלֵּא אָנִי;
אָכֵן חָדַל, אַל־עוֹד נְקֻמָה תַּעַשׂ
בִּי, כִּי לְךָ יָאָבְתִּי.
כִּי אִם־אֲשֶׁר אָנוּסָה
תִּפְחַד לְהַנִּיחֵנִי,

[171] שְׁפָטִים – כן הוא בכ"י – במקום: שבטים.
[172] כלום עברו שנים מאז קראת לי נבל ופועל און.

צִיצַת קְוָצוֹתַי אֶחֱז, אַל תֶּרֶף;
כִּי אִתְּךְ אֶל־כָּל־אֲשֶׁר חָפַצְתָּ
אָבֹא וְאֶתֵּן אֶת־שְׁאֵלָתֵךְ.
ערי:
טוֹב! אֶעֱשֶׂה כֹּה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתְּ.
(יקחנה בקווצותיה)
עדה:
אִם לִבְּךְ חָפֵץ, לְכָה נָבֹאָה
אֶל־הַמְּעָרָה זֹאת אֲשֶׁר סַבּוּהָ
אֵלָּה בְּרוֹשִׁים, אֵלָּה
שִׁטָּה הֲדַס וְאֶרֶז;
נִתְעַלְסָה שָׁם, נִשְׂמְחָה נָגִילָה.
ערי:
נֵלֵךְ.
עדה:
וְכֹה תַּנְחֵנִי
כִּנְחוֹת בְּרֶסֶן סוּס?
ערי:
לְכִי, נֵלֵכָה.
פֹּה נֵשְׁבָה.
עדה:
לֹא כִּי בְתוֹךְ הַחָדֶר[173]
לֵךְ בַּמְּעָרָה.
ערי:
בֹּאִי
(יבא במערה: ובבואו יפול בבור אשר שם מכוסה בעשב)
עדה:
לֵךְ לַחֲרָפוֹת עַד־שְׁאוֹל מִתָּחַת.
אִם חִישׁ מְהֵרָה לֹא בְיָד אֲחַזְתִּי[174]

[173] לא, כי בתוך החדר – כן הוא בכ"י – במקום: לא, פה וגו'..
[174] אם לא – במקום: לולא. שמוש זה רגיל אצל רמח"ל.

בַּצָּאֱלִים הָאֵל, כְּבָר יָרַדְתִּי
שָׁם אַחֲרָיו גַּם־אָנִי.
אַךְ טוֹב אֲשֶׁר מִפֹּה נָדוֹד אַרְחִיקָה,
פֶּן עוֹד בְּרוֹב חַטַּאת קָסָמָיו יָעַל.

חלק שלישי

ענין א

(שלום ושמעי, ואחרי כן שלומית)

שלום:

הוֹי הַרְרֵי עוֹלָם נָעִימֵי שָׁבָת,
סִתְרֵי נָאוֹת שָׁלוֹם, אֲשֶׁר לָבָטַח
בָּדָד הֲלוֹם תִּגְבָּהוּ; [175]
מַה־יָּקְרוּ לִי אֵלֶּה
חֻפּוֹת אֲשֶׁרֵיכֶם מְשִׁיבוֹת נָפֶשׁ!
"מָה אַרְמְנוֹת שָׂרִים[176] וְהֵיכְלֵי מֶלֶךְ,
"עָרִים בְּצוּרוֹת רַחֲבוֹת יָדַיִם?
"כִּי רַק־מְרוֹרִים סָגְרוּ בָהֵנָּה.
"בִּרְבוֹת זְהָבָם, יֵרֵב
"אוֹיֵב בְּקִרְבָּם, כִּי לְרַגְלָם רֶשֶׁת
"יִפְרֹשׂ, וְלֹא יֶחְדַּל עֲדֵי־יִפֹּלוּ.
לֹא־כֵן מְנוּחוֹת שַׁאֲנַנוֹת אֵלֶּה,
כִּי קוֹל תְּרוּעַת נָשֶׂק,
קוֹל נוֹגְשִׂים, קוֹל רִיב וּמַצַּת־פֶּצַע
מִזֶּה נָדוֹד הִרְחִיקוּ.
"נַפְשׁוֹת עֲנִיִּים בַּעֲטֹף עָלֵימוֹ,
"אֶל־יַרְכְּתֵי אֵלֶּה בְּשָׁכְבָם אָרְצָה,
"מִקּוֹל דְּמָמָה זֹאת אֲשֶׁר יָפוּחַ
"מִבֵּין־עֲפָאִים בַּהֲמוֹת הָרוּחַ,

[175] תִּגְבָּהוּ – כן הוא בכ"י – במקום: תִּגְבֶּה.
[176] „מָה אַרְמְנוֹת שָׂרִים וְהֵיכְלֵי מֶלֶךְ – כן הוא בכ"י, במקום: מֵאַרְמְנוֹת וגו' שבהוצ' דליטש ושנמשך אל מַה יָקְרוּ".

"הִנֵּה יְחִי רוּחָם, וְשָׁם יִשְׁכָּחוּ
"גַּם־כָּל מְעוּף צוּקָה, וְרִישָׁם עִשֵּׁר.
"הֵן תּוֹצְאוֹת חָצִיר וְדֶשֶׁא אֵלֶּה
"חֶלְקֵי נְעִימוֹת גַּן־אֱלֹהִים הֵמָּה;
"כִּי גַן הֵלֹא גַּם־הוּא אֲשֶׁר מִקֶּדֶם.
זֹאת נַחֲלַת אֹשֶׁר אֱנוֹשׁ בָּאָרֶץ; [177]
כִּי מִבְּלִי יָגוֹן וְצָרָה בֶּטַח
תַּחַת תְּאֵנָתוֹ, לְצֵל מֵחֹרֶב,
יִשְׁכַּב בְּבֵין חָצִיר, וְרַחַב סֶלָה
לִבּוֹ בְּשִׂמְחָתוֹ בְּאֵין מַרְשִׁיעַ.
מָה אוֹצְרוֹת זָהָב יְקָר וָעֹשֶׁר,
כִּסְאוֹת לְמִשְׁפָּט, לַמְּלָכִים כֶּתֶר?
"הֵן אוֹצְרוֹת אִישׁ בֵּית אֲסוּרִים הֵמָּה
"אֶל־לֵב אֲדוֹנֵיהֶם, וְנַחְתּוֹם שָׂמָה,
"אִם יֵשְׁבוּ, אִם יֵלְכוּ, אִם קָמוּ,
"אִם גַּם־יְשֵׁנִים הֵם וְאִם יָקִיצוּ.[178]
"אוֹ־מָה מְשׁוֹל וָנֵזֶר,
"אִם־לֹא עֲבוֹדַת פָּרֶךְ?
"כִּי עוֹל מְדִינוֹת אֶלֶף
"שִׂכְמוֹ לְבַד יִשָּׂא, וּמַה גַּם־אֱלֹה?
"מֶלֶךְ בְּכִסְאוֹ הוּא אֱנוֹשׁ בַּשַּׁעַר,
"נִצָּב לְעֵינֵי כֹּל אֲשֶׁר יָבוֹאוּ,
"מִי יִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ,[179] וּמִי יְבָרֲכוּ.
רוֹעֶה עֲדָרָיו נַעַר,
מַה־טּוֹב מְנָת חֶלְקוֹ, וּמַה־נָּעֲמָה!
בֵּין מִכְלְאוֹת צֹאנוֹ מְנַהֵל יֵלֶךְ,

[177] אֹשֶׁר אֱנוש – כן הוא בכ"י, במקום אֲשֶׁר וגו'.
[178] בעלי האוצרות לבם חתום באוצרותם בשבתם בביתם ובלכתם בדרך ובשכבם ובקומם, ואפילו בעת שנתם, כלומר: תמיד לבם לשמירת אוצרותם. (כ"י).
[179] בא היתד חוץ למקומו, וכבר התיר המשורר היקר הזה לעצמו דבר כזה פעם אחרת בקינתו על כמוהר"ר מנחם רפאל קרֶקוביא באמרו: לוּ נפשך היתה /עַתָּה כְּמוֹ נַפְשִׁי שְׂבַעַת רָגָז, /אִז אֶחֱזֶה אִם חֲתוּלִים עִמָּךְ. (כ"י). י הנקוד לפי המשקל: יִשְׁתַּחֲוֶה, והוא נגד הדקדוק. (שד"ל).

הָלוֹךְ וְרָץ וָשָׁב: בְּעָנְיוֹ יָגֵל,
פָּנָיו וְלִבּוֹ תּוֹאֲמִים יָשִׁישׁוּ.
בֵּין צֳאֱלִים יִשְׁכַּב, וְהוּא בִּטֵּחַ;
דַּל הוּא, וְאַךְ שָׂמֵחַ.
לֹא־נַעֲנָה רוּחוֹ בְּאַוּוֹת כֶּסֶף,
לֹא־חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ יְקָר תִּפְאֶרֶת.
אִם קוֹץ וְדַרְדַּר מַאֲכָלוֹ יֶהִי,
כִּי טוֹב לִבָּבוֹ הוּא, בְּפִיו יַמְתִּיקוּ.[180]
עַל־מִשְׁכְּבֵי עָנְיוֹ בְּשָׁכְבוֹ לָיְלָה
יִמְצָא מְנוּחָתוֹ, וְחִדֵּשׁ בִּקֶר
פִּרְחֵי בְחוּרוֹתָיו, כְּחַדֵּשׁ נָשֶׁר.
אִם־נִמְלְאוּ שָׂדוֹת וְאִם נָשַׁמּוּ,
אִם יִלְבְּשׁוּ קַדְרוּת וְזֶרֶם קָטֶב
שָׁמָיו, וְאִם יַרְעִימוּ,
לֹא זָע לִבָּבוֹ בוֹ, וְלֹא יִנּוֹעַ.
לֹא אֹרְבִים יָגוּר, וְלֹא יָקוּמוּ
עֲדֵי שְׁקָרִים בּוֹ וְשָׁוְא יָפֵחַ:
דַּל הוּא, וְאַךְ שָׂמֵחַ.
עַלְמָה אֲשֶׁר תִּיטַב בְּעֵינָיו שָׂמָה,
עַלְמָה אֲשֶׁר תִּתֵּן לְחֶלְקוֹ חֵשֶׁק,
בָּהּ יַעֲלֹז לִבּוֹ, וְהִיא כָּמֹהוּ
בּוֹ יַעֲלֹז לִבָּהּ, וְלֹא יֵדְעוּ
רַק תַּעֲנוּגוֹת סֶלָה;
כִּי זֶה לְעֻמַּת זֹה, וּמַפְחִיד אָיִן,[181]
יִתְעַלְּסוּ יִתְעַנְּגוּ לָבֶטַח.
אִם עָיְפָה נַפְשׁוֹ, בְּבֵין שָׁדֶיהָ
יִשְׁכַּח עֲמָלוֹ, כִּי לְאוֹר פָּנֶיהָ
אֵת כָּל־עֲבוֹדָתוֹ כְּבָר זוֹנֵחַ:

[180] אם יאכל קוץ ודרדר הם מתוקים בפיו, יען לבו טוב ושמח, (כ"י).
[181] ומַפחיד – כן הוא בכ"י – במקום: ומפריד.

דַּל הוּא, וְאַךְ שָׂמֵחַ.
מַה־טּוֹב מְנָת חֶלְקוֹ, וּמַה־נָּעֲמָה!
אֵיכָה בְּכָל לִבִּי בְּחֶלְקוֹ חֵלֶק
נַפְשִׁי אֲנִי אָמִירָה!- [182]
אַךְ שָׁם רְאֵה[183] שִׁמְעִי. יְדִידִי, תֶּחִי!
מָה־אִתְּךְ אֵלַי בְּשׂוֹרָה?
שמעי:
אָפֶס.
שלום:
אַךְ מָה לְנַפְשִׁי, אוֹהֲבִי, עָשִׂיתָ?
שמעי:
עַתָּה אֲסַפֵּר כָּל־אֲשֶׁר עָשִׂיתִי.
דַּע כִּי בְכָל כֹּחִי כְּבָר בִּקַּשְׁתִּי
לִמְצֹא, וְגַם מָצָאתִי
רַעֲיָה לְיָפָתֶךָ,
אֵשֶׁת צְפוּן לִבָּהּ וּמִסְתָּרֶיהָ;
כִּי כֹל אֲשֶׁר אֵלֶיהָ
אֹמַר, תְּדַבֵּר לָהּ, וְכֹחָהּ יֵרֶב
לַנְחוֹת שְׁלוֹמִית בַּאֲשֶׁר חָפַצְתָּה.
שלום:
אָחִי, בְּיוֹם קָרְאֶךָ
תִּמְצָא צַדָּקָה, כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ.
אַךְ מִי רְעוּתָהּ זֹאת?
שמעי:
הֲלֹא יָדַעְתָּ
הַבַּת עֲדָה?
שלום:
יָדָעְתִּי.
שמעי:

[182] בכל לבבי הייתי ממיר חלקי בחלקו של הרועה הנזכר. (כ"י. וכן שד"ל).
[183] "ראה" להוראת הנה, כמו: ראה אנכי נותן לפניכם, (כ"י).

אוֹתָהּ שְׁלוֹמִית אָהֳבָה עַד־נָפֶשׁ
כָּל תַּעֲלוּמוֹתֶיהָ
רַק־לָהּ לִבַּד תַּגִּיד; וְלָהּ דִּבַּרְתִּי.
אַף־תָּקְעָה כַּף לִי כְּבָר, וַתֹּאמֶר
כִּי כָל־אֲשֶׁר תּוּכַל לְהוֹעִילֵךְ
לֹא־תַעֲזֹב; וַתֵּלֶךְ
אֶל־בֵּית שְׁלוֹמִית אָז, וְעִמָּהּ שָׁמָּה
מַה־דִּבְּרָה לֹא אֵדְעָה אָנֹכִי;
אַךְ אַחֲרֵי־כֵן שָׁבָה,
לֵאמֹר אֲשֶׁר נָבֹא כְּהַיּוֹם הֵנָּה,
כִּי אַחֲרֵינוּ בָאָה.
אַךְ נֵשְׁבָה פֹּה עַד־אֲשֶׁר נִרְאֶה;
כִּי עִמָּךְ תָּבֹא לְהָר הֵכִינָה
לִהְיוֹת שְׁלוֹמִית שָׁם.
שלום:
אֲבָל עַד־אָנָה
נוֹחִיל הֶלוֹם.
שמעי:
הִנֵּה מְעַט, חָשַׁבְתִּי.
(שלומית באה לבדה, ושלום רוֹאֶה מרחוק)
שלום:
אַךְ הֵן שְׁלוֹמִית שָׁם לְבָדָד בָּאָה;
עַתָּה לְנֶגְדָּהּ אֵלְכָה אָרוּצָה.
שמעי:
אַל־נָא, יְדִידִי! עַד אֲשֶׁר אֵלֵינוּ
תָּבֹא עֲדָה, שֵׁב; כִּי כְבָר נִשְׁבָּעָה
לָבֹא, וְתָבֹא.
שלום:
אַךְ לְבָבִי אֵינוֹ
יָכֹל לְהִתְאַפֵּק.

שמעי:
יְדִידִי, שׁוּבָה,
שׁוּב נָא, יְדִיד.
שלום:
הַנִּיחָה.
(ירוץ לקראתה, והיא שבה לאחוריה ונסה)
מַה־תֵּלְכִי? מַה תִּירְאִי? אֵינֶנִּי
רָץ לָךְ, שְׁלוֹמִית לֹא; רְאִי, הִנֵּנִי
רָץ לַהֲלֹךְ עִם־הַנְּחָלִים יָמָּה,
לָשֵׂית לְחַיַּי קֶץ, וְאֶכְלֶה שָׁמָּה.
(ירוץ על הנחל לטבוע בו)
שלומית:
מַה תַּעֲשֶׂה? שִׁמְעִי, מְהֵרָה רוּצָה.
(תרוץ ותאחז בו)
אָנָא עֲמֹד, שָׁלוֹם.
שלום:
לְחַבֵּק עַתָּה
אוֹתִי לְבַד הוֹאִילִי; [184]
כִּי מִבְּלִי הַנִּיחַ
אוֹתִי בְּאַחַת מוּת, פְּעָמִים אֲלָף
יִתֵּן קְשִׁי־עָרְפֵּךְ לְנַפְשִׁי מָוֶת.
שלומית:
מֵתָה אֲנִי.
שלום:
כֹּה יֶחֱרֶה אֵלַיִךְ
כִּי אֶל־כְּאֵבִי קֶץ אֲנִי אָשִׂימָה?
שלומית:
מִי נָחָךְ עַד־אֵלֶּה,
אֵת נַפְשֵׁךְ לָתֵת לְבוֹגֵד נָחַל?
שלום:

[184] בכתב־היד: תּוֹאִילִי.

הוֹי יַעֲלַת הַחֵן, עֶדֶן תִּשְׁאֲלִי?
שָׁלוֹם, קְשֵׁה־יוֹם, הוֹי! וְחַיִּים לָמָּה
אֶל־נַפְשְׁךְ יֶתֶן, וְאֹבֵד אָתָּה?
בֵּין־מוֹקְדֵי תָּפְתָּה הֲלֹא הִנָּךְ,
גַּם מִבְּלִי תֵּרֵד לְגֵיא צַלְמָוֶת.
שלומית:
מַה־טּוֹב לְךְ יְהִיֶה וּמָה תַּשְׂכִּילָה,
לוּ תַעֲזֹב מְלֶכֶת
עוֹד אַחֲרַי! כִּי מָה תְּבַקֵּשׁ מֶנִּי?
שלום:
כִּי תִשְׁמְעִי אַחַת[185] דְּבָרַי טֶרֶם
אָמוּת.
שלומית:
כְּבָר שָׁמַעְתִּי.
זֶה[186] נִתְּנָה אֵלַיִךְ,
עַד־לֹא־שְׁאוֹל אוֹתָהּ, שְׁאֵלָתֵךְ.
שלום:
מַר מְדֻלִּי זֶה, מִמְּצוּלָה דֶּלֶף,
אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֶסְגֹּר בְּחַדְרֵי בָטֶן.
שלומית:
גַּם־זֹאת לְךְ אֶתֵּן, וְאֶשְׁמָעֶךְ;
אַךְ כִּי מְעַט מִלֶּיךְ
יִהְיוּ; וְעוֹד אַחֶרֶת:
כִּי אַחֲרֵי דַּבֵּר אֲשֶׁר חָפַצְתְּ,
תֵּלַךְ, וְלֹא־אוֹסִיף רְאוֹת פָּנַיִךְ.
שלום:
הוֹי אַהֲבַת נַפְשִׁי! כְּבָלִים אֵלֶּה
מִי זֶה נְשׂוֹא יוּכַל, אֲשֶׁר תְּשִׁימִי
אֶל־לֵב כְּאֵשׁ בּוֹעֵר נְגוּעַ חֵשֶׁק?

[185] אַחַת – כלומר: פעם אחת. (כ"י).
[186] זה – כבר. (כ"י).

כִּי אֶאֱהֹב, גַּם מֵאֲשֶׁר אֶהֱבְתִּי
חַיַּי וְנַפְשִׁי סֶלָה,
אוֹתָךְ, שְׁלוֹמִית, יַעֲנוּ יַגִּידוּ
סַלְעֵי גְבָעוֹת אֵלָה;
כִּי נוֹטְפִים כִּמְעַט כְּבָר נָמַסּוּ
מִנַּחֲלֵי דִמְעָה אֲשֶׁר עָלֵימוֹ,
נִקְשָׁה וּמָר, שָׁפַכְתִּי.
יַגִּיד יְגוֹנִי זֶה אֲשֶׁר נָחַנִי
לְשִׁית מְרוּצַת נַחַל
תַּכְלִית תְּשׁוּקָתִי, לְחַיַּי קֵצָה.
הָהּ! כִּי כְצֵל עוֹבֵר, כְּמַסַּב עָיִן[187]
הָיָה מְאוֹר יוֹמִי; וְנָטָה פֶּתַע
לִקְרַאת מְבוֹאוֹ, לַעֲרֹב לָנָצַח.
הֵן גַּם־אֲנִי יָדַעְתִּי
כִּי אַחֲרֵי בוֹאוֹ כְּבָר אָבַדְתִּי[188]
כָּל־מִסְעֲדֵי תִקְוָה, אֲשֶׁר לְזִרְחַ
יָשׁוּב וְנָגַהּ עוֹד; וְכֵן נִחָמְתִּי.[189]
כָּלָה כְּבָר גָּמַרְתִּי,
אִם כּוֹכְבֵי נִשְׁפִּי בְּזֹאת חָפֵצוּ
לָתֵת מָנָת כּוֹסִי דָּאָגָה סֶלָה:
הֵן יִמְתְּקוּ־לִי כָּל־מְרוֹרוֹת מָוֶת
כִּי עַל־שְׁלוֹמִית אֶל־לְבָבִי חֵלֶק
יִנָּתְנוּ, אִם זֹאת לְבַד אַשִּׂיגָה,
כִּי אַךְ בְּמוֹתִי רַחֲמִים יוֹפִיעַ
נֶגְדִּי מְאוֹר עֵינֶיהָ.

[187] בכתב־היד מנוקד: כְּמַסָּב.
[188] לא נמנע המשורר מהשתמש בשרש אבד בבנין הקל כאילו הוא פעל יוצא (perdere, verlieren), גם כי באמת איננו אלא פעל עומד. (כ"י).
[189] הוא קורא "מאור יומו" לזמן שלותו והצלחתו, והוא הזמן שהיה מקוה ששלומית תאהבנו ; והוא אומר, כי הזמן ההוא פנה פתאום לערוב, ואין לו שום תקוה שישוב ויזרח עוד, כי לא יוסיף לראות טוב כל ימי חייו. ובזה הוא מתנחם, לא תנחומין ממש, אלא כאדם המשקיט סערת רוחו כשהוא יודע שאי־אפשר למצבו שישתנה. (שד"ל, וכן בדיוק כ"י).

שלומית:
הִנֵּה כְּבָר כָּל־חֶפְצֵךְ דִּבַּרְתְּ.
שלום:
הוֹי יַעֲלַת חֵן, לְבַב הָאָבֶן!
הֵן יָחֶזּוּ עֵינַיִךְ,
לֹא־כָבְדוּ אָזְנַיִךְ,
הִנֵּה בְּבָשָׂר רַק וְדָם רַקָּמְתְּ,[190]
הֵן מֵאֱנוֹשׁ יָלָדְתְּ:
אֵיךְ רַחֲמִים מִמֵּךְ נָדוֹד הִרְחִיקוּ?
פַּטִּישׁ יְפוֹצֵץ סֶלַע,
יַשְׁרֵשׁ אֲרָזִים רוּחַ,[191]
יִבֹּל גְּבַהּ הָרִים בְּרַעַשׁ אָרֶץ,
וּלְבַב שְׁלוֹמִית עַז יֶהִי לָנֶצַח?
אָנָּא, שְׁלוֹמִית, זֹאת לְמִזְעָר תֵּנִי: [192]
אִמְרִי לְשָׁלוֹם: "מוּת", וְאָז אָמוּתָה
עָלַז וְטוֹב לֵב כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתְּ.
לְבֵךְ עָדֶן תַּקְשִׁי? עָדֶן תִּמְאָסִי
תֵּת מַעֲנֶה אֵלַי? עָדֶן תִּדֹּמִי?
שלומית:
שָׁלוֹם, לְהָסִיר אֶת־תְּלוּנוֹתֵיךְ
וּלְבַעֲבוּר תַּדָּעָה
כִּי שָׁוְא לְבַד תִּשְׁקֹד, וְתַעֲזָבֵנוּ,
אֶרְצָה לְהָשִׁיב לָךְ, וְהַסְכֵּת עָתָּה.
הִנֵּה תְדַמֶּה אַתָּה,
כִּי מִבְּלִי אֵדָע לְרַחֵם, אָנִי
הַיּוֹם לְאַכְזָר לָךְ; וְתִקְרָאֵנִי
עַלְמָה קְשַׁת־עָרְפָּה, לְבַב הָאֶבֶן;

[190] הן רק בבשר ודם רוקמת. (כ"י).
[191] לא מצינו ההפעיל השריש להוראת עקירת השרשים, והיה אפשר לומר: אֵלַיִךְ יְשָׁרֵשׁ רוּחַ, או: יַעֲקוֹר אֲרָזִים. (שד"ל, וכן כ"י).
[192] לִמְזָעָר – לפחות. (כ"י).

אוּלַי לְקוֹלוֹת אֵלֶּה
אָשׁוּב לְרַחֵם כַּאֲשֶׁר חָפָצְתָּ.
אַךְ זֹאת שְׁמַע נָא וְאֲמָרַי בִּינָה.
לוּ רַחֲמִים כָּאֵל, אֲשֶׁר תִּדְרשֶׁה
מֶנִּי, לְךָ נָתָתִי:
לֹא זֶה שְׂכָרִי יֶהִי,
לִפְנֵי בְנֵי־עִירִי בְאֵשׁ אֹכֶלֶת
עִמִּי כְבוֹדִי שׁוּב עֲרַמַּת אֵפֶר?
וּלְךָ חֲמַת אָבִי אֲשֶׁר בּוֹעֶרֶת
בְּבָלִי נָקוֹם לֹא תֵכָל[193]
"גַּם כָּל־מְרַחֵם כֹּל מְרַחֵם אֵינוֹ.[194]
"כַּמָּה בְּרַחֵם רַחֲמִים יַשְׂחִיתוּ,
"כִּי רַחֲמֵיהֶם רַק לְאַכְזָר הֵמָּה.[195]
"חוֹלֶה אֲשֶׁר יַגִּיעַ
"עַד־שַׁעֲרֵי מוֹתוֹ, וּבְקֶשׁ אֹכֶל,
"בַּקֵּשׁ וּבָכֹה אֹכֶל
"מַשְׂחִית לְנַפְשׁוֹ־רַחֲמִים נִקְרָאָה
"אֵלָיו נְתוֹן אוֹתוֹ, אֲשֶׁר־עַד־רָעַע
"יֹאכַל וָיָמוּת, הוּא בְּפִיו עוֹדֶנּוּ?
"כַּמָּה יָרְפֶּא חֹלִי
"מַר מְמֻרוֹרוֹת רַעַל;
"וּדְבַשׁ לְחֵךְ אִישׁ, לַעֲנָה לַנֶּפֶשׁ! [196]
"אוֹבֵד לְבָבוֹ, כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי
רָץ אוֹתְךָ לִטְבֹּעַ,

[193]תֵּכָל – כן הוא בהוצ' דליטש. ובכה"י: תֵּלֶךְ. שעור הדברים: אם אתן לך רחמים, כלום לא זה יהיה שכרי, לשוב ולהיות לערמת אֵפר באֵש אשר תאכל את כבוד עמי לעיני כל בני עירי? ושחמת אבי הבוערת לא תעבור בלי להנקם בך ?

[194]לא כל מי שירחם על הכל הוא באמת מרחם. (כ"י)..

[195]הֵמָּה – כן הוא בכ"י; ובהוצ' די במקום זה: סֶלָה.

[196]כמה פעמים מר אחד, טיפה אחת (לשון: מר מדלי) של מרורות תרעלה הוא מרפא החולי. וידידי רמה"ל (ר' מאיר הלוי לטריס) מפרש כמשמעו לשון מרירות, דבר מר אשר תגדל מרירותו יותר ממרורות רעל, יפה, לפעמים לבריאות הגוף; והדבש אשר אין מתוק כמוהו, הוא לפעמים לענה לנפש, (כ"י).

אָז גַּם אֲנִי מִהַרְתִּי,
כִּי רַחֲמַי נִכְמָרוּ,
לָתֵת יְשׁוּעָה לָךְ לְהַצִּילֵךְ.
הֵן רַחֲמִים כָּאֵלֶּה
לָתֵת לָךְ יָכֹלְתִּי,
וָאֶתְנָה; מִבַּלְעָדַם אַךְ הֶבֶל[197]
אוֹתָם דְּרֹשׁ, אוֹ כִּי תִיַּחֵל לָמוֹ:
הַרְבֵּה רְחוֹקָה מִמְּךָ, נִפְלָאָה
הַרְבֵּה תְּשׁוּקָתֶךָ;
לֹא יִתְּנֶנָּה אֵל, וְאִישׁ בָּאָרֶץ,
וּכְבוֹד שְׁלוֹמִית יִשְׁמְרֶנָּה סֶלָה.
"כִּי מִכְבוֹדוֹ אַיִן
"שׁוֹמֵר לְאִישׁ נִכְבָּד יְקַר הָרוּחַ.[198]
אִם תֶּאֱהַב אוֹתִי, אֱהֹב בִּי אֱלֶה
דָּתֵי כְבוּדָה, מִשְׁפְּטֵי בַת־מֶלֶךְ.
יִשְׁעִי, אֱהֹב חַיַּי; וְהַשְׁקֵט אָתָּה,
אִם לִבְּךָ יָבִין וְאִם חָכְמָתִּ.
הַשְׁקֵט, וְלִשְׁקֹט גַּם־אֲנִי תַנִּיחַ.
הַרְחֵק נְדֹד מִנִּי, וְעָלֵז תֶּחִי,
אַל נַפְשְׁךָ תֹּאבַד, וְאַל תָּמוּתָה.
"כִּי זֹאת תְּבוּנַת אִישׁ תְּבוּנוֹת, דַּעַת
"מָה יֶּעֱרַב הַנִּיחַ,
"אִם בַּעֲרֹב יָרֵעַ.[199]
הַשְׁכֵּל חֲגוֹר וּצְלַח; וּמִלְּבָּךְ
הָסֵר חֲלִי מִשְׁגֶּה, הֲתֵלֵי חֵשֶׁק:
הַרְחֵק וְהֲרָפֵה, וְעָלַז תֶּחִי.
שלום:

[197] מִבַּלְעָדַם – זאת אומרת: מבלעדי היכולת לתתם (את הרחמים). ("מבלעדם" – ת' בלעדיהם" לדוחק המשקל. המערכת).
[198] איש נכבד ויקר אין לו שומר יותר מכבודו, (כ"י).
[199] זאת היא תבונת מי שהוא איש תבונות לדעת להניח ולעזוב מה שהוא עֶרֶב, אם בהיותו עֶרֶב הוא מזיק. (כ"י).

הוֹי יַעֲלַת הַחֵן! אֱשֶׁר אַרְחִיקָה
אֵיךְ תֹּאמְרִי? הֵן לוֹ כְּבָר הוֹאַלְתִּי
שִׁכְמִי פְּנוֹת לָלֶכֶת,
נַפְשִׁי תְמָאֵן בּוֹא, וְאִתֵּךְ סֶלָה
בִּי, אוֹ לְבַדָּהּ, לַעֲמֹד חָפֵצָה.[200]
הֵן אַךְ נָפֹל תִּרְאִי בְּצֵאתָה אָרְצָה
אוֹתִי, בְּאָמְרִי לַהֲלֹךְ מֵהַנָּה.[201]
שלומית:
שָׁלוֹם! שִׁמַע־נָא זֹאת, וְעַל לִבֵּךְ
אוֹתָהּ כְּחוֹתָם שִׂימָה:
"אֵין אַחֲרִית שָׁלוֹם לְרָעָה סֶלָה;
מוּסָר לְבַד יִצְעַד לְרַגְלֵי פֶּשַׁע.
אִם דַּרְכְּךְ זֶה עוֹד־דֶּרֶךְ חָפָצְתְּ,
הִנֵּה כְּבָר יָדַעְתִּי
כִּי אַחֲרִיתוֹ מַר יִהְי לִשְׁנֵינוּ.
אָז תֵּדְעָה גַּם־אָתָּה
חֶטְאֵךְ בְּיוֹם אֵין־עוֹד לְאֵל יָדֵךְ,
כִּי אִם לְהִתְאוֹנֵן אֲשֶׁר חָטָאתְ.
אָנָא חֲדַל אֱפוֹא, חֲדַל מִמֶּנִּי;
כִּי־גַם־לְךְ גַּם־לִי לְטוֹבָה יֶהִי.
עוֹד זֹאת שְׁמַע, עַל־נַפְשְׁךְ קָשֶׁרָהּ:
לֹא אֶל־נָדִיב לִבּוֹ יִקַּר הָרוּחַ
בַּקֵּשׁ בְּיוֹם צָרָה לְמָנוֹס מָוֶת! [^204
אַךְ לוּ מְהוֹלָל לִבְּךְ כָּאֵלֶּה,[202]
עִוֵּר בְּמַכְאוֹבָיו וּבִבְלִי דַעַת,
יַחְשֹׁב,- רְאֵה כִּי־לֹא לְבַד נַפְשֶׁךְ

[200] כן הוא בכתב־היד : נַפְשִׁי תְמָאֵן בא; וְאִתֵּךְ סֶלָה /בִּי, אוֹ לְבַדָּהּ, לַעֲמֹד חָפֵצָה. ובהוצאת דליטש: נַפְשִׁי תְמָאֵן בָּהּ, וְאִתֵּךְ סֶלָה /אִתֵּךְ לְבָרֵךְ לַעֲמֹד חָפֵצָה. היופי והיתרון של נוסח ראשון ברורים.

[201] מיד כשאומַר ללכת מכאן תראי שאפול ארצה מת בצאת נפשי ממני, כי היא לא תחפוץ להתרחק מעליך. (כ"י)

[202] אַךְ לוּ מְהוֹלָל – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד'; "לא" במקום: "לוּ"

תָּמִית בְּמוֹתָהּ, כִּי כְבוֹדִי יַחַד[203]
עִמָּהּ תְּמוֹתֵת סֶלָה.[204]
אִם תֶּאֱהַב אֱפוֹא שְׁלוֹמִית, תֶּחְיִי;
הַשְׂכֵּל חֲגוֹר וּצְלַח, וְהַנִּיחֵנִי
שָׁלוֹם.
שלום:
שְׁלוֹמִית, עוֹד מְעַט הוֹאִילִי
אָנָּא שְׁבִי פֹּה.
שלומית:
כָּל־אֲשֶׁר אָחִישָׁה
לֶּכְתִּי, הֲלֹא אָחְדַל לְעַנּוֹתֶךָ.
לוּ מִבְּלִי לֶכְתִּי עֲשׂה יָכֹלְתִּי,
אָז אֶעֱמֹד; אַךְ אִם כְּבָר אֵלֵכָה,
לֹא־טוֹב אֲשֶׁר אָחִישׁ וְתִשְׁקֹט אָתָּה? [205]
שלום:
הוֹי אַהֲבַת נַפְשִׁי, וְאוּכַל אָנִי
בְּלֶתֵּךְ חָיוֹת?
שלומית:
שָׁלוֹם, הֲלֹא הִנֶּךָּ
גֶּזַע מְלָכִים, כַּאֲשֶׁר הִנֵּנִי.
תֹּאמַר, אֲשֶׁר יָפָה אֲנִי אֵלַיִךְ?
מִשְׁגֶּה הֲכִי זֶה לָךְ. אֶבֶל גַּם יֶהִי;
תִּירָא אֲשֶׁר תֶּחְסַרְנָה
הֲלוֹם עֶלְמוֹת לָךְ כְּלִילוֹת־יֹפִי? [206]
שלום:
כִּי בֶן־תְּשׁוּאוֹת חֵן וּמִכְלַל־יֹפִי
חֵשֶׁק יֶהִי, הֵן לֹא מְכַחֵד אָנִי;

[203] תָּמִית בְּמוֹתָהּ – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד' : בְּמוֹתָךְ.
[204] תְּמוֹתֵת – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד': מְמוֹתֵת,
[205] אָחִישׁ –כן הוא בכ"י – במקום: אָחוּשׁ.
[206] הֲלוֹם – בכ"י נקוד: הָלוֹם, ויש הערה: "קמץ במקום חטף פתח לדוחק המשקל". כונת הדברים: תאמר, כי מצאתי חן בעיניך ביפיי? הלא אך מִשגה הוא וטעות בידך. אבל אם גם כן הדבר, הַחָסַר עלמות יפות אתה?

אָמְנָם יָדַעְתִּי
כִּי לֹא־לְאוֹר יָפְיֵךְ לִבַּד נִקְשָׁרָה
נַפְשִׁי בְנַפְשֵׁךְ, אַךְ בְּאַמִּיץ קֶשֶׁר
לֹא אֵדְעָה מָה הוּא, וְרַק אֵדָעָה
כִּי־לֹא לְהִפָּרֵד אָאַמֵּץ כֹּחַ
מִמֵּךְ, וְנַפְשִׁי עוֹד בְּקִרְבִּי תֶּהִי,
בַּל־תִּרְדְּפֵךְ לְנֶצַח.
אֶצְבַּע אֱלֹהִים, אִם בְּמִשְׁגֶּה אָנִי,
אֶחְשֹׁב אֲשֶׁר זֹאת הִיא, וְאַךְ נִסְתָּרָה
דַּרְכּוֹ בְּמִסְתָּרָיו מְסִבּוֹת קֹדֶשׁ.[207]
שלומית:
אַךְ מֵאֱלֹהִים לֹא לְעַוֵּת צֶדֶק
יצא; וְאִם נִשְׁבַּעְתִּי
בִּשְׁמוֹ, וְאֵל־זֵיפָה כְּבָר נָתַתִּי
יָד בֶּאֱמוּנָתִי, לְאַשְׁמַת מָוֶת
אֵיךְ עוֹד אֲשַׁקֵּר־בּוֹ וְאֶמְסָר־מָעַל?
מִדַּרְכְּךָ, שְׁלוֹם, חָדַל, כִּי לָמָּה
רָע אוֹתְךָ יִמְצָא וְאוֹתִי יָחַד?
הַשְׁכֵּל חֲגוֹר וּצְלַח, וְהַנִּיחֵנִי;
וּבְאַהֲבַת עַלְמָה אֲשֶׁר מִמֶּנִּי
תִּיטַב, שְׂבַע רָצוֹן, שְׂמַח לָנֶצַח.
שלום:
לוּ אַחֲלִיף נַפְשִׁי, וְלֵב אָמִירָה.
שלומית:
שָׁלוֹם, שְׂמַח, אָחִי.
שלום:
אֲהָהּ כִּי נָסָה
נַפְשִׁי, שְׁלוּמִית! אוֹי לְבָבִי סֶלָה!
הִנֵּה אָנִי מֵת, אַךְ רְצִי וּבֹאִי

[207] אם אהבתי אותה היא משוגה נראה לי שהיא אצבע אלהים, והוא מסבות מהפך ומי יבין דרכו?

פַּעַם כְּטוֹב לִבֵּךְ שְׂמֵחָה הֵנָּה,
כִּי תָחֵזִי דָמִי, וְכֵן תָּגִילִי,
בִּרְאוֹת נָקֹם לִבֵּךְ אֲשֶׁר חָפָצְתְּ.
פֹּה תִמְצְאִי נַפְשִׁי שְׂבֵעַת רֹגֶז
בֵּין צֵאֱלִים נוֹדֶדֶת.
נַפְשִׁי! שְׁלוֹמִית! הִנָּנִי מֵת עָתָה.[^211
(אזי יפול על פניו ארצה)

ענין ב

(שלומית ואחרי כן עדה)
שלומית:
אִם מִמְּסִלּוֹתָם צְבָא שָׁמַיִם
יִלָּחֲמוּ בִי, מַה עֲשׂוֹת אוּכָלָה?
שָׁלוֹם, אֲהָהּ שָׁלוֹם, יְדִידִי סֶלָה!
לוּ נַפְשְׁךָ יוֹדַעַת
אֵיכָה לְבָבִי בִי, כְּבָר יָדַעְתִּי
כִּי רַחֲמִים תִּתֵּן וְלֹא תִשְׁאָלָה.
אִם־כָּתְבוּ יוֹמִי, וְנַחְתֹּם שָׁמָּה
בֵּין כּוֹכְבֵי מָרוֹם, מְרִי שָׂבַע;
מַה גַּם עֲנֵיֵי־עָם קְטַנֵּי־אָרֶץ
לֹא יוֹלְדֵי הָיוּ, וְלֹא אָבִינָה
הַיּוֹם נָפִילָתִי, בְּשִׁבְתִּי מָטָה? [208]
כִּי מַעֲלוֹתַי גָּדְלוּ הִגְבִּיהוּ,
רַק בַּעֲבוּר יִגְדַּל בְּיוֹם אֶפֹּלָה
נָפְלִי כָּרֹב גָּדְלִי, וְשִׁבְרִי יֵרֵב.[209]
שָׁלוֹם, אֲהָהּ שָׁלוֹם, יְדִידִי סֶלָה,
מַה־טּוֹב לְךָ, כִּי אֶחֱלֶה עָלֶיךָ,
כִּי תָחֵלֶּה עָלַי? וּמָה לִּי תֵּעָשׂ?

[208] אם נגזר על יומי (ונחתם כן בכוכבי מרום) שיהיה שבע מרי, למה לא היו יולדי עניי עם קטני ארץ, באופן שבהיותי יושבת במדרגה שפלה לא ארגיש היום בנפילתי ? (כ"י). מַה־גַּם עֲנֵיֵי עָם קְטַנֵּי אָרֶץ /לֹא יוֹלְדֵי הָיוּ, וְלֹא אָבִינָה – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד' הנוסח מוקשה : מַה! גַּם עֲנֵיֵי עָם קְטַנֵּי אָרֶץ /לוּ יוֹלְדֵי הָיוּ! וְלֹא אָבִינָה – וגוי.
[209] נָפְלִי בְּרֹב גָּדְלִי – כן הוא בכ"י, במקום נָפְלִי בְּרוֹב גָּדְלוֹ – שבהוצאת דליטש.

הוֹי כּוֹכְבֵי נִשְׁפִּי! וּמָה תַּפְרִידוּ,
אִם אַהֲבָה תִּקְשֹׁר שְׁנֵינוּ יָחַד?
אַתְּ אַהֲבָה, מַדּוּעַ
תִּקְשֹׁר[210] אֲשֶׁר יַפְרִיד צְבָא שָׁמַיִנוּ?
שָׁלוֹם, סְלַח־נָא אֶל־אֲשֶׁר חָשַׁבְתְּ
אוֹיַבְתְּךָ עַזָּה, וְהִיא עָלֶיךָ
חוֹלָה לְאֵין־מַרְפֵּא, שְׁבוּרַת־רוּחַ.
אָנָא סְלַח אִם דַּבְּרִי הֶעְתַּרְתִּי,
אָנָא סְלַח־נָא אִם לְבָבִי אֶבֶן
לִקְרָאתְךָ הֶרְאֵיתִי;
כִּי כֹּה אֲנִי אֵלֶיךָ,
יַעַן לְאֵל יָדִי לְרַחֵם אָיִן.
אַךְ נַאֲקוֹת לִבֶּךָ
שִׁבְרוֹן לְבָבִי הֵנָּה;
אַנְחָתְךָ־רוּחִי, וְדִמְעָתֶךָ-
דָּמִי, אֲשֶׁר תִּשְׁפֹּךְ בְּיוֹם בָּכְיָתְ.
עדה:
שָׁלוֹם, אֲחוֹתִי.
שלומית:
הָהּ עֲדָה!
עדה:
שָׁמַעְתִּי
אֶת־כָּל־אֲשֶׁר קָרָה.
שלומית:
וּמִי אֵלַיִךְ
סִפֵּר כְּבָר כָּל אֵלֶּה?
עדה:

[210] זכר במקום נקבה לדוחק המשקל. (כ"י),

שִׁמְעִי; אֲבָל גַּם כָּל־אֲשֶׁר דִּבַּרְתְּ
זֶה שָׁמְעָה אָזְנִי. וְלֹא אָמַרְתִּי
גַּם לָךְ בְּטֶרֶם זֹאת.
שלומית:
וּמָה אָמַרְתִּי? [211]
עדה:
כִּי אַתְּ לְשָׁלוֹם בֶּאֱמֶת אוֹהֶבֶת.
אַךְ מֵעָדָה תִּסָּתְרִי? מִמֶּנִּי?
שלומית:
הֲהּ כִּי אֱמֶת דִּבַּרְתְּ.
עדה:
אָכֵן קְשַׁת־לֵב אַתְּ
שלומית:
וּמָה קָשִׁיתִי?
עדה:
כִּי לֹא־תְרַחֵם[212] לֵב אֲשֶׁר מָחַצְתְּ.
שלומית:
אַךְ לֹא קְשֵׁה־לֵב הוּא, אֲשֶׁר רַק חֶסֶד
יְהֶיֶה מְגַמָּתוֹ.[213]
עדה:
הֲבָלִים אֵלֶּה.
"עָצֵל תְּמוֹתֵת תַּאֲוָתוֹ סֶלָה;
מְיֹשְׁוֹר גְּבַהּ־הָרִים לְגִבּוֹר־חָיִל.[214]
שלומית:

[211] המשת החרוזים האלה נשמטו בהוצ' ד', והנוסח שם נקרא כך : עדה: שָׁמַעְתִּי /אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָה. שלומית: וּמָה אָמַרְתְּ?־בטעות במקום אָמַרְתִּי", וכמובן אין לנוסח זה שום שחר. שִׁמְעִי – הכונה לִרְעוֹ של שלום בְּטֶרֶם – הכונה: לפני כן, ושמוש זה רגיל אצל רמח"ל,

[212] עיין הערה 214.

[213] איננו קשה־לב מי שאין מגמתו רק לעשות חסד, כמוני המתאכזרת עם שלום לטובתו. (כ"י) אַךְ לֹא קְשֵׁה לֵב הוּא – כן הוא בכ"י; ובהוצאת ד'; אך לא קְשֵׁי לֵב הוּא.

[214] תאות עצל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות; אבל מי שהוא גבור, גם הר היותר גבוה הוא בעיניו כמישור. (כ"י). .

טוֹב; אַךְ אֲחוֹתִי, אַתְּ אֲשֶׁר חָכַמְתְּ,
מָה אֶעֱשֶׂה? אִמְרִי; וְלֹא אַפִּילָה
מִכֹּל דְּבָרֵךְ אָרְצָה.
עדה:
הֵן לֹא, אֲחוֹתִי, בַּת דְּבָרִים אָנִי.
עַתָּה דְעִי: אִם בֶּאֱמֶת חָפַצְתְּ
זִיפָה לְאִישׁ לָקַחַת,
אוֹתוֹ קְחִי, אַל־תֵּפֶן
נַפְשֵׁךְ לְשָׁלוֹם אוֹ לְאַחֵר סֶלָה.
שלומית:
מָה כְּל־כְּאֵב לִבִּי? הֲלֹא לָדַעַת
כִּי לִי יִהְי זִיפָה.
עדה:
וְאִם מָאַסְתְּ
בּוֹ, כִּי בְשָׁלוֹם רַק[215] לְבַד חָשַׁקְתְּ,-
אַל־עוֹד תְּעַנִּי אֶת לְבָבוֹ, לָמָּה
יֵרֵד בְּלֹא־עִתּוֹ בְיָגוֹן שָׁחַת.
שלומית:
אַךְ לַעֲשׂוֹת אֵיכָכָה
אוּכַל וְאֶמָּלֵט, וְלֹא אָמוּתָה,
אִם־אֶתְּנָה–לוֹ זֹאת? וּמִכָּל אֵלֶּה,
אֵיךְ אֶעֱשֶׂה כְּזֹאת נְבָלָה אָנִי?
אֵיךְ אֶחֱטָא לְאֵל אֲשֶׁר עָשָׂנִי?
עדה:
עַתָּה דְעִי: חָשַׁבְתִּי
זֹאת אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם, אֲשֶׁר נַצָּלִיחַ.
הִנֵּה אֲנִי יָדַעְתִּי
כִּי יֶאֱהַב עַד־נָפֶשׁ
שִׁפְחָתְךְ זִיפָה.[216]

[215] רק – מלה זו נשמטה בהוצ' ד', ודרושה היא למשקל.
[216] שִׁפְחָתְךְ – במקום שִׁפְחָתֵךְ, לצורך המשקל. עיין הערות 214, 216. זיפה – מלה זו נשמטה בהוצאת דליטש.

שלומית:
אֵמֶת סִפַּרְתְּ?
מָה תֹּאמְרִי? מִי יֶאֱהַב?
עדה:
בַּת־שׁוּעַ
שִׁפְחָתְךְ.
שלומית:
הוֹי פֶּתִי,
נָבָל כְּסִיל וְרֵק, אֲשֶׁר תַּנִּיחַ
עַל־אַהֲבַת שִׁפְחָה, אֱהוֹב בַּת־מֶלֶךְ.
עדה:
אַךְ הִיא תְּתַעֵב אֶת־אָהֳבָיו.
שלומית:
לָמָּה?
עדה:
כִּי שָׂנְאָה אוֹתוֹ. וְאַתְּ מַדּוּעַ
כֹּה תִמְאָסִי בּוֹ? עַתָּה
שָׁמְעִי עֲצָתִי זֹאת אֲשֶׁר יָעָצְתִּי:
שִׁפְחָתְךְ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי,
לִי תִּשְׁלְחִי הַבָּיְתָה;
אַךְ כָּל־דְּבָרֶי, טֶרֶם,[217]
אוֹתָהּ תְּצַוִּי לַעֲשׂוֹת; כִּי אָנִי
אָסֵב מְסִבּוֹת, עַד אֲשֶׁר תַּגִּיעַ
זֹאת תּוֹעֲבַת זִיפָה לְרָם הַמֶּלֶךְ;
כִּי יַהֲרֹג אוֹתוֹ, וְאָז תּוּכְלִי[218]
שָׁלוֹם שְׁאֹל מִמֶּנּוּ,
כִּי יִתְּנֶנּוּ לָךְ, וְהוּא בֶּן־חַיִל
וְיֹלִיד מְלָכִים הוּא, וּמֵבִין דָּעַת.
שלומית:

[217] טֶרֶם – קודם לכן, ועיין הערה 215.
[218] תּוּכְלִי – כן הוא בכ"י, במקום תּוּבְלִי שבהוצ' ד'.

בָּרוּךְ יְהִי טַעֲמֵךְ, עֲדָה מַשְׂכֶּלֶת;
כֵּן אֶעֱשֶׂה.
עדה:
אַל־תֹּאמְרִי אֵלֶיהָ
מִזֶּה מְאוּמָה, רַק אֲשֶׁר תָּבֹאָה
אֵלַי, וְאַךְ אֶת מַאֲמָרַי תַּעֲשׂ.
שלומית:
אַךְ מָה עֲשׂוֹת עִמָּהּ, עֲדָה, חָשַׁבְתְּ?
עדה:
אוֹתִי עֲשׂוֹת הַנִּיחִי.
הֵן שָׂנְאָה אוֹתוֹ; נְקַלָּה תֶּהִי
כִּי אֶל־מְעוּף־צוּקָה כְּבָר תִּדְחֲהוּ.
אוֹתָהּ אֲלַמֵּד לֶכֶת
הַיּוֹם לְרָם הַמָּלָךְ,
בָּכֹה לְהַגִּיד לוֹ אֲשֶׁר אֵלֶיהָ
פּוֹנֶה לְבַב זִיפָה מְבֹעָר חֵשֶׁק;
אַךְ מֵאֲשֶׁר יֵרָאֶה
פֶּן נוֹדְעָה לוֹ זֹאת, וְלָהּ יַגִּיעַ
לָשֵׂאת עָוֹן חֶטְאוֹ, לְפָנָיו בָּאָה
הַיּוֹם לְהַגִּיד זֹאת, לְמַעַן יֵרֶא
כִּי בַחֲטֹא זִיפָה אָשֵׁמָה אֵינָהּ.
שלומית:
נַפְשִׁי בְיָדֵךְ הִנְנִי נוֹתֶנֶת.
עדה:
אַל־תִּירְאִי, אֲחוֹת; לְבֵיתֵךְ לֵכִי
מַהֵר עֲשִׂי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר אָמָרְתִּי.
שלומית:
שָׁלוֹם, אֲחוֹתִי.
עדה:
תִּשְׁמְחִי לָנֶצַח,-

הִנֵּה כְּבָר פִּתִּיתִי
פּוֹתָה וְאֵין לֵב זֹאת: כְּבָר נֵהַלְתִּי
אוֹתָהּ שְׂמֵחָה לַאֲשֶׁר חָפָצְתִּי.
זֹאת אֶעֱשֶׂה עַתָּה: בְּבֹא בַּת־שׁוּעַ
אֶתֵּן בְּיָדָהּ, כִּי לְזִיפָה תּוֹלֶךְ
מִנְחָה, אֲשֶׁר רוֹשׁ בָּהּ, וְלֹא תַדְעָה;
וּבְשֵׂם שְׁלוֹמִית אֶתְּנָה אֵלֶיהָ,
כִּי לַעֲשׂוֹת הִנֵּה כְּבָר צִוַּתָּהּ
אֶת־כָּל־אֲשֶׁר אֹמַר; וְאֵלֵךְ, טֶרֶם,
אֶל־רָם וְאֶל־זִיפָה לְהַגִּיד לָמוֹ,
כִּי מֵאֲשֶׁר מֵאָז בְּזִיפָה קָצָה
נֶפֶשׁ שְׁלוֹמִית, עַתָּה
תִּשְׁלַח תְּשׁוּרָה לוֹ אֲשֶׁר בָּהּ מָוֶת.
הֵן יִדְרְשׁוּ עַל־זֹאת, וְעוֹד יִמְצָאוּ
כֵּנִים דְּבָרַי; בַּחֲרוֹת אַפָּמוֹ
תָּמוּת שְׁלוֹמִית מִבְּלִי יַחְמְלוּ;
וּבְאֵין צְנִינִים עוֹד אֲשֶׁר יָעִיקוּ,
הֵן לִי יְהִי שָׁלוֹם מְאַהֵב סֶלָה.[219]

ענין ג

(רם על כסאו, ולפניו בָּקִי, עֻזִּי, אַסִיר, שלשת חכמיו, ואחרי כן הימן החוזה, ועבדיו סביביו).

רם:

אַנְשֵׁי תְבוּנוֹת, תּוֹפְשֵׂי הַדַּעַת! [220]
אָמְנָם אֲנִי יָדַעְתִּי
כִּי אִם מְסִבּוֹת אֵל אֱלֹהֵי קֶדֶם
בֵּין חִקְקֵי שָׁמָיו צְפוּנוֹת קֹדֶשׁ
אֵין מִי רְאוֹת יוּכַל וְיַגֶּד־לָנוּ,
אַךְ יוּכְלוּ מְבִין חֲרֵכֵי דַעַת

[219] מְאַהֵב סֶלָה – כן הוא בכ"י, ובהוצ' ד' : הֵן לִי יְהִי שָׁלוֹם, וְאוֹהֵב סֶלָה.
[220] תּוֹפְשֵׂי הַדַּעַת – כן הוא בכ"י, במקום חוֹפְשֵׂי הַדַּעַת.

הָצִיץ וְתוּר אֶתְהֶן נְבוֹנֵי־לֵחַשׁ.
עַתָּה דְעוּ כִּי אֱמֶשׁ
בֵּין סַעֲרוֹת אֵימָה חֲלוֹם חָלָמְתִּי
בִּגְדֹל רְעָדָה בִּי, וְהִנֵּה גֶּפֶן[221]
עַל־מַעֲלוֹת כִּסְאִי כְּלִילַת יֹפִי;
אַחַת זְמוֹרָה לָהּ וְהִיא פּוֹרַחַת.
עוֹד הִנֶּנִי מֵבִין, וְהִנֵּה רַעַשׁ
גָּדוֹל וְחֹשֶׁף רָב, וּבֵין הַחֹשֶׁף
שָׂטָן מְרַקֵּד, בָּאֱמֹר הָרִיעַ: [222]
גַּם זֹאת הֲלֹא תִכְרֹתוּ.
אָז קָם לְקוֹלוֹ חִישׁ פְּקִיד הַזַּעַם,
קוֹלוֹ כְּקוֹל הָמוֹן, וְשׁוֹלֵף חָרֶב
לִכְרֹת זְמוֹרָתָהּ אֲשֶׁר רָאִיתִי;
אַךְ בַּהֲרִימוֹ יָד בְּחַרְבּוֹ שָׂמָה
נָפַל, וְלֹא יָכֹל לְהַשְׁחִיתָהּ.
נַפְשִׁי בְּאֵלֶּה נִבְהֲלָה, וָאִיקֵץ
חָרֵד כְּאִישׁ נִדְהָם; וְאָז אָמַרְתִּי
הַיּוֹם קְרֹא אֶתְכֶם, אֲשֶׁר תּוּכְלוּ
לָתֵת בְּפִתְרוֹנוֹ לְנַפְשִׁי שֶׁקֶט.

בקי׳:
מַלְכִּי לְעוֹלָם יֶחִי!
מִכֹּל טְמוּנֵי סוֹד פְּלִיאָה מֻנִּי
לְפַתֹּר חֲלוֹם.

רם:
מַדּוּעַ?

בקי׳:
מִן־הַחֲלוֹמוֹת אַךְ מְעַטִּים הֵמָּה
לֹא־דִבְרֵי עָמָל; וְגַם מֵאֵלֶּה

[221] בִּגְדֹל רְעָדָה בִּי – כן הוא בכ"י, במקום: בִּנְדוֹד רְעָדָה בִּי.
[222] בהריע, כלומר: בקול רם ובתרועה, (כ"י).

לֹא־נִמְצְאָה אֶחָד אֲשֶׁר אֵין־תֵּבֶן.
עַתָּה רְאֵה הַמֶּלֶךְ,
פִּתְרוֹן הֶבָלִים רַק הֲבָלִים יֶהִי.
אַךְ בַּחֲלוֹם הֶבְלוֹ, וְאֵין יוֹדֵעַ
מַה־טּוֹב וּמַה לֹא־טוֹב; הֲיֵשׁ מֵעַתָּה
לְפִתּוֹר חֲלוֹם מֵאֵין הֲבָלִים אֵלֶּה?
רם:
מוֹתַר חֲכַם־לֵב מִכְסִיל וָבַעַר
אִם־כֵּן אֶמֹר מַה־הּוּא? הֲלֹא לְדַעַת
הַטּוֹב וְאֶת הָרַע אֲשֶׁר נִסְתָּרוּ.
גַּם בּוֹעֲרִים בָּעָם הֲלֹא יֵדָעוּ
כִּי טוֹב דְּבַשׁ, וְרַע מְרוֹרוֹת רָעַל.
בקי:
אַךְ בַּחֲלוֹם מַלְכִּי, אֲשֶׁר חָלַמְתָּ,
גִּלָּה סְתָרָיו לָךְ אֱלֹהֵי קֶדֶם.
כִּי אֵת אֲשֶׁר יָבֹא, בְּטֶרֶם יֵתֵא
הִגִּיד לְךָ הַיּוֹם. אֲמָרַי בִּינָה.
מַלְכוּתְךָ הַגָּפֶן,
שׂוֹרֵק אֲשֶׁר רָאִיתָ
מַטַּע פְּאֵר הִיא, כַּאֲשֶׁר גָּדַלְתָּ.[223]
שָׂטָן אֲשֶׁר בֵּין־מַחֲשַׁכֵּי רַעַשׁ
פָּקַד כְּרֹת אוֹתָהּ פְּקִיד הַזַּעַם,
צָר הוּא, אֲשֶׁר יָבֹא וְצָר עָלֶיךָ,
וּבְיָדְךָ יִפֹּל. הֲלֹא רָאִיתָ
כִּי בַּהֲרִימוֹ יָד לְהַכְרִיתָנָּה,
נָפַל לְאָחוֹר אָרְצָה.
רם:
לֹא־טוֹב אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.
עֲזִי, אֱמֹר אַתָּה.

[223] בכתב־היד נוסח אחר: מַטַּע פְּאֵר, כִּי כַּאֲשֶׁר גָּדַלְתָּ.

עזי:
יְחִי הַמֶּלֶךְ!
לֹא מֵאֲשֶׁר חָכַמְתִּי,
לִפְתֹּר חֲלוֹם מַלְכִּי לְבָבִי יוֹאֵל;
כִּי אֶל־אֱלֹהִים אַךְ מְיַחֵל אָנִי:
סוֹדוֹ יְגַלֶּה־לִי, לְמַעַן דַּעַת
מַלְכִּי, אֲשֶׁר אָהַב, סְתָרָיו עָתָה.
יְחִיד הֲלֹא אַתָּה, אֲדוֹנִי מֶלֶךְ,
בֵּין מַמְלְכוֹת אַרְצָךְ;
זֹאת הַזְּמוֹרָה הִיא אֲשֶׁר רָאִיתָ
עַל כִּסְאֲךָ, אַחַת לְבַד בַּגָּפָן.
שָׂטָן אֲשֶׁר בִּרְקָד, פְּקִיד הַזַּעַם
צִוָּה כָּרֹת אוֹתָהּ, יְגַלֶּה אֹזֶן
מַלְכִּי, אֲשֶׁר יִפֹּל יְדוּעַ חֹלִי
וּלְשַׁעֲרִי מוֹתוֹ כְּבָר יַגִּיעַ;
אַךְ לֹא לְהַשְׁחִית, כִּי בְכִסְאוֹ יוֹסֵף[224]
לִנְהֹג בְּתֹם־שִׁבְטוֹ עֲדָרָיו סֶלָה.
רם:
עֻזִּי, לְדַבֵּר בֶּאֱמֶת הֵיטַבְתָּ;
אָמְנָם בְּכָל־זֹאת לֹא־עֶדֶן שָׁקַטָה
רוּחִי, עֲדֶן נִפְעָמְתִּי.
אַסִּיר, אֱמֹר גַּם־אָתָּה.
אסיר:
מַלְכִּי לְעוֹלָם יְחִי!
מִכֹּל מְרֵעַי אֵלֶּה
צָעִיר לְיָמִים אָנִי,
אַף־כִּי חֲסַר־הַשְׂכֵּל, וְלֹא חָכָמְתִּי.
הִנֵּה כְבָר אָמַרְתִּי
יָמִים וְחָכְמָה תּוֹאֲמִים יִשְׁכְּנוּ;

[224] לְהַשְׁחִית – כן הוא בכ"י, במקום "לְמַשְׁחִית".

אַךְ בֶּאֱמֶת רָאִיתִי
כִּי בֶאֱנוֹשׁ הִיא רוּחַ,
מַתַּת אֱלֹהִים סֶלָה.
"הִנֵּה בָטִיט חוּצוֹת וְאַשְׁפַּת דֹּמֶן
"יִמְצָא פְּנִינִים אִישׁ; וּמִי יוֹדֵעַ
אִם כֹּה בְיָדֵי יְהִי
תֵּת תַּאֲוַת מַלְכִּי, וְאִם קָטַנְתִּי?
מַלְכִּי הֲלֹא הִנֶּךָּ
יָחִיד בְּמַלְכוּת קֶדֶם;
זֹאת הַזְּמוֹרָה הִיא אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ
מֵעַבְדְּךָ עֲזִי כְבָר, אִישׁ דָּעַת.
אָמְנָם אֲשֶׁר רָאִיתָ
שָׂטָן מְצַוֶּה אֶל־פְּקִיד הַזַּעַם
לְכָרֹת זְמוֹרָה זֹאת, הֲלֹא הִנֵּהוּ
נָבָל אֲשֶׁר יִמְרֹד בְּמַלְכוּתֶךָ;
כִּי בַהֲרִימוֹ יָד וְחָשַׁב אָוֶן,
יִפֹּל וְיִשָּׁבֵר בְּעֹז אַפֶּךָ.
רם:
לֹא־יִשָּׂרָה גַם־זֹאת, וְהַכֹּל הָבֶל.
אִמַּר, לְכָה מַהֵר, וְהָבֵא הֵנָּה
הֵימָן.
אמר:
יְחִי מַלְכִּי! וְהֹלֵךְ אָנִי.
(יבא הימן)
רם:
הֵימָן, אֲנִי יָדַעְתִּי
כִּי אִישׁ חָכָם לֵב אַתָּה,
חוֹזֶה אֱמֶת אַתָּה, אֲשֶׁר תַּבִּיטָה
מִמַּעֲמַקֵּי אֶרֶץ
סִתְרֵי שְׁמֵי עֶלְיוֹן אֲשֶׁר נָבָהוּ.

הִנֵּה חֲלוֹם חָלַמְתִּי,
וּבְכָל חֲכָמַי אֵלֶּה
פּוֹתֵר אֲשֶׁר יִיטַב בְּעֵינַי אָין
עַתָּה לְךָ שָׁלַחְתִּי,
אוּלַי בְּחָכְמָתֶךָ
תִּתֵּן מְנוּחָתָה לְנַפְשִׁי אָתָּה
כִּי אִם כְּמוֹהֶם אֵינְךָ לִי עַתָּה
פּוֹתֵר חֲלוֹמִי, דַּע אֲשֶׁר לַמָּוֶת
אֶת־כֻּלְּכֶם יַחְדָּו כְּבָר נָתָתִּי.[225]

הימן:
מֶלֶךְ מְלָכִים, רַב־תְּבוּנוֹת יֶחִי!
הִנֵּה שְׁפַל אִישִׁים וּבַעַר אָנִי;
אַךְ אִם בְּזֹאת חָפַצְתָּ,
יָמִים שְׁלֹשָׁה תֵּן לְמוֹעֵד לָנוּ,
כִּי אֶל־אֱלֹהִים אַחֲלַי יִכֹּנוּ,
אוּלַי יְגַל עֵינַי, לְמַעַן דַּעַת
מַלְכִּי אֲשֶׁר חָפֵץ וְיִשְׁקֹט סֶלָה.

רם:
כִּדְבָרְךָ, הֵימָן, זְמָן נָתַתִּי;
אַךְ תִּשְׁמְרוּ, כִּי אַחֲרֵי כָל־אֵלֶּה
לִפְתֹּר חֲלוֹמִי זֶה הֲלֹא תֵּיטִיבוּ.
עַתָּה לְכוּ יַחְדָּו.

כלם:
יְחִי הַמֶּלֶךְ!

ענין ד

(בת־שוע ועדה)

בת־שוע:
הִנֵּה גְבִרְתִּי, בָּאתִי
בִּדְבַר שְׁלוֹמִית הַנָּה;

[225] אֶת כֻּלְּכֶם יַחְדָּו כְּבָר נָתַתִּי – כן הוא בכ"י; ובהוצאת דליטש:

כִּי לַעֲשׂוֹת צִוַּתְנִי
אֶת כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַרִי.
עדה:
בִּתִּי, קְחִי־נָא זֹאת אֲשֶׁר תָּבִיאִי
מִנְחָה לְזִיפָּה עַתָּה
מֵאֵת שְׁלוֹמִית כַּאֲשֶׁר יָדַעַתְּ.[226]
בת־שוע:
טוֹב, הִנְנִי הוֹלֶכֶת.
עדה:
לֹא־עֵת לְהִתְמַהְמֵהַּ.
אֶשְׁלַח לְזִיפָּה עֶבֶד,
אוֹ אֵלְכָה אָנֹכִי,
לֵאמֹר אֲשֶׁר נַפְשׁוֹ כְּבָר נְתָנָה
אֶל־יַד תְּנוּמַת בֶּטַח.[227]
אַךְ טוֹב אֲשֶׁר אֶשְׁלַח וְלֹא אֵלֵכָה.

ענין ה

(משמע עבד עדה שלוח לזיפה ופגה באיה)
משמע:
אָרוּץ מְהֵרָה, פֶּן בְּטֶרֶם בָּאתִי,
שִׁפְחַת שְׁלוֹמִית בִּגְדָה תַּגִּיעַ.
איה:
אָן לֶכְתְּךָ, מִשְׁמָע, אֲשֶׁר תָּרוּצָה?
משמע:
אַיָּה, דְּעִי־נָא פֶּלֶא.
איה:
מַה־זֶּה?
משמע:

[226] יְדַעַתְּ – כן הוא בכ"י, במקום: יְדָעְתִּי.
[227] אֲשֶׁר נַפְשׁוֹ כְּבָר נְתָנָה־כן הוא בכ"י; ונשמטה מלת נפשו" בהוצ' די. אל יד תנומת בטח־כן הוא בהוצ' ד; ובכ"י: אֶל יַד תְּמוּנַת בֶּטַח או: תנומת נצח, כלומר: להגיד לו כי הכינו לו כלי מות, ונפשו כבר מסורה ביד דומה. וידידי רמה"ל מקיים נוסח: תמונת בטח, כי המות הוא דמיון **השקט וצלם המרגוע**".

לְהַצִּיל הִנְנִי רָץ עַתָּה
מִבִּגְדִים זִיפָּה.
איה:
אֲהָהּ! מָה־אֵלֶּה?
משמע:
כִּי שָׂלְחָה הַיּוֹם בְּיַד בַּת־שׁוּעַ
מִנְחָה שְׁלוּמִית לוֹ מְכַסַּת מָוֶת.
איה:
אַךְ מִי לְךָ הִגִּיד?
משמע:
עֲדָה הִגִּידָה;
אַף שָׂלְחָה אוֹתִי, אֲשֶׁר אוֹדִיעַ
אוֹתוֹ, וְלֹא יָמוּת.
איה:
מְבֹרָךְ תִּהְיִי!
אָמְנָם עָשִׂית־נָא חֶסֶד.
הִנֵּה זְמַן הַרְבֵּה אֲשֶׁר חָלִיתִי
עַל־אַהֲבָתוֹ, כִּי כְחֵרֵשׁ פֶּתֶן
מִזַּעֲקָתִי אֹזֶן
יֶאְטַם, וְלֹא יַחְמֹל, וְרוּחִי צָרָה.
עַתָּה הֲלֹא אֶרְאֶה לְשֶׁבֶר שֵׁבֶר,[228]
אִם־תַּעֲזֹב מִלֶּכֶת
אַתָּה לְהַגִּיד לוֹ, וְלִי תַּנִּיחַ[229]
הַיּוֹם לְהַגִּיד; כִּי בְזֹאת אוֹחִילָה
אוּלַי יְדִידוּתוֹ שְׁכָרִי יִתֵּן,
תַּחַת אֲשֶׁר אַצִּילָה
נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִגְוָע.
משמע:

[228] לְשֶׁבֶר שֵׁבֶר – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד' : לְשִׁבְרִי שֵׁבֶר.
[229] ולי תַּנִּיחַ – כן הוא בכ"י, במקום וְלִי הָנִיחַ.

גְּבִרְתִּי, לֵכִי:
יִתֵּן שְׁאֵלָתֵךְ אֱלֹהֵי קֶדֶם!
איה:
אֵין־רַע לְאִישׁ כִּי טוֹב לְאָחִיו אֵינוֹ.[230]
אַךְ עָמְקוּ הַגְּבֵהַּ,
אַךְ הַעֲמֵק גָּבְהוּ
עַל־רֹאשׁ שְׂחָקִים מַחְשְׁבוֹת צוּרֵנוּ!
בֵּין־סַעֲרוֹת תֵּימָן בְּיוֹם הַקֵּיץ
יֶחְשַׁךְ וְנִכְסֶה שָׁמֶשׁ,
מֵאוֹצְרוֹתָיו רוּחַ
יֵצֵא כְּקוֹל־שַׁדַּי מְפֹצֵץ סָלַע:
יַרְעֵם בְּקוֹלוֹ אֵל, וְאֵשׁ אֹכֶלֶת
סָבִיב תְּלַהֵט בֵּין־גְּבוּרוֹת גָּשֶׁם:
וַיְהִי בְּהִתְחַזֵּק שְׁאוֹן הַסַּעַר,
הִנֵּה נָהָרָה פָּתַע,
כִּי־לֹא יְשַׁבֵּר גָּבֶר,[231]
שֶׁמֶשׁ כְּגִבּוֹר שָׂשׂ, וְיָאֶר לָנוּ
גַּם מֵאֲשֶׁר הֵאִיר בְּטֶרֶם אֵלֶּה.
כֵּן הוּא בְּהַקִּיף אִישׁ מְצָרֵי עֹנִי,
אָז כַּאֲשֶׁר יַחְשֹׁב בְּאֵין תּוֹחֶלֶת
חָלְיוֹ הֱיוֹת לָנֶצַח,
פִּתְאֹם וּמִמֶּרְחָק מְזוֹרוֹ יֵתֵא.-
עַתָּה לְזִיפָּה אֵלְכָה, אַגִּידָה
כִּי בוֹ שְׁלוֹמִית בִּגְדָה מִרְשַׁעַת; [232]
אַךְ אֵלְכָה מַהֵר, וְלֹא תַגִּיעַ,
טֶרֶם אֲשֶׁר אָבֹא אֲנִי, בַּת־שׁוּעַ.

[230] אין דבר בעולם שיהיה רע לאחד ולא יהיה טוב לאחר. כן ענין סם המות ששלחה שלומית לזיפה יהיה לטוב לי, כי אציל אותו, ותחת זאת יאהבני. (כ"י).
[231] בכ"י נוסח אחר: כִּי לֹא חָשְׁבָה גֶּבֶר.
[232] כִּי בוֹ שְׁלוֹמִית בּוֹגְדָה מִרְשַׁעַת – כן הוא בכ"י; ובהוצאת דליטש: כִּי בּוֹגְדָה בּוֹ שְׁלוֹמִית מִרְשַׁעַת, וזה נגד המשקל.

ענין ו

(עדה ושלום)

עדה:

שָׁלוֹם יְדִידִי! הֵן אָנִי עָשִׂיתִי
אֶת־כָּל־אֲשֶׁר הִשִּׂיגָה
יָדִי לְהוֹעִילֶךָ;
לוּ עוֹד עָשׂוֹה יָכֹלְתִּי,
לֹא־אֶעֱזֹב; אַךְ הָרֶב[233]
תַּקְשֶׁה לְבָבָהּ סֶלָה
רַעְיָתְךָ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָהַבְתָּ.

שלום:

הֵן זֶה קְשִׁי יוֹמִי, אֲשֶׁר כָּאֵבָן
יַקְשֶׁה לְבָבָהּ בָּהּ לְהַכְעִיסֵנִי.
מָה אֶעֱשֶׂה? הֵן זֶה לְבַד נָתְנוּ
בֵּין־כּוֹכְבֵי מָרוֹם לְנַפְשִׁי חֵלֶק:
אִם־הִיא לְבָבָהּ סֶלַע
תְּשִׁית לְעַנּוֹתִי, אֲנִי כָמוֹהָ
אָשִׁית לְבָבִי סֶלַע
לָשֵׂאת כְּאֵבִי נֶצַח.

עדה:

שָׁלוֹם יְדִידִי, הֵן חָכַם־לֵב אָתָּה;
הִנֵּה כְבָר יָדַעְתָּ,
"כִּי לֹא לְרַחֵם גֶּבֶר
"חָפֵץ בְּחָלְיוֹ וַאֲרוּכָה יִבֶּץ.

שלום:

מַה־זֹּאת וּבְזֶה אָנִי
"הַיּוֹם אֲרוּכָתִי? עֲדָה, מָה אֵלֶּה?

עדה:

[233] לֹא אֶעֱזֹב" – לא אחדל, לא אמְנע; הֶרֶב, במקום : הַרְבֵּה.

הֵן יֵשׁ לְאֵל יָדֶךָ[234]
לִמְצֹא אֲרוּכָה לָךְ, וְתַעֲזֻבֶנָּה.
שלום:
לֹא אֵדְעָה מָה אֵלֶּה;
אִמְרִי, אֲשֶׁר אָבִינָה.
עדה:
רַק תַּאֲוָה תָּמִיר, וְנִרְפָּא אָתָּה.[235]
שלום:
אִמְרִי אֲשֶׁר אָמִירָה
נַפְשִׁי וְלִבִּי טֶרֶם.[236]
עדה:
אַךְ לֹא כְבָר אָמַרְתִּי
כִּי יֵשׁ לְאֵל יָדֶךָ
לִמְצֹא אֲרוּכָה לָךְ, וְתַעֲזֻבֶנָּה?
אוֹ־בָתְךָ תִּרְדֹּף אֲשֶׁר צָמְאָה
לִרְאוֹת נְקָמָה מִמְּךָ, הַנִּיחַ
עַלְמָה אֲשֶׁר רַק־עַל־יְדִידוּתֶךָ
אֶל־שַׁעֲרֵי מוֹתָהּ כְּבָר הִגִּיעָה.
אָנָּא חֲדַל, שָׁלוֹם, חֲדַל מֵאֵלֶּה;
אָנָּא עָזֹב נָא רֶגֶל
גֵּאֶה אֲשֶׁר יָנוּס וְיַעַזְבֶךָ,
וּלְחֵיקְךָ הַקָּרֵב, כְּצֵל הוֹלֶכֶת[237]
רַק אַחֲרֶיךָ סֶלָה,
עַלְמָה אֲשֶׁר אֵלֶיךָ
שִׁפְחָה לְעוֹלָמִים הֱיוֹת חָפֵצָה,
אֶל־אוֹת תְּנוּפַת־יָד אֲשֶׁר תָּרִימָה
תָּרוּץ לְמַשְׂמַעְתֶּךָ,

[234] הֵן יֵשׁ לְאֵל יָדֶיךָ – כן הוא בכ"י; הֵן במקום "פֶּן" שבהוצ' ד'.
[235] רַק תַּאֲוָה תָּמִיר – נוסח כה"י; "תמיר" במקום "הָמִיר".
[236] כלומר: לפני שאחליף ואשכח אהבתי, עלי להחליף נפשי ולבי.
[237] הַקָּרֵב – כן הוא בכ"י, במקום: קָרֵב, הכונה: ולחיקך הַקָּרֵב אותי אשר הולכת אחריך כצל.

אִם קֹר וְאִם חֹם הוּא, וְיוֹם וָלָיְלָה.
זֹאת נַחֲלַת שַׁדַּי אֲשֶׁר בָּאַתְךְ,
אַל תַּעֲזֹב אוֹתָהּ, וְאַל תִּבְזֶנָּה;
כִּי־לֹא סְגוֹר תַּחְתֶּיהָ[238]
יֶתֶן וְיַעַרְכֶנָּה:
לָשׁוּשׁ בְּאֵין־עָמָל וְאֵין־מַרְשִׁיעַ.
שלום:
מִי זֹאת כְּבָר לֹא־אֵדָעָה אָנֹכִי.
אָמְנָם דְּעִי, כִּי כַּאֲשֶׁר הָיָתָה
רֵאשִׁית יְדִידוּתִי שְׁלוּמִית, תֶּהִי,
אִם־תֶּאֱהַב אוֹתִי וְאִם תִּבְזֵנִי,
גַּם־סוֹף וְתַכְלִית לוֹ; [239]וְלֹא אֵדָעָה
מִבַּלְעֲדַי אוֹתָהּ אֲהֻבִים סֶלָה.[240]

ענין ז

(זיפה, איה בבית זיפה)
זיפה:
מַה־לְּךְ בְּבֵיתִי?
איה:
הָהּ לְבַב הָאֶבֶן!
זיפה:
גַּם פֹּה בְאַנְחוֹתַיִךְ
נַפְשִׁי לְעֵנוֹת בָּאת בְּדִבְרֵי רוּחַ?
איה:
הֵן לֹא לְעַנּוֹתֶךְ,
אַכְזָר יְדִידִי, בָּאתִי;
כִּי לַחְשֹׁךְ מִמָּוֶת
אוֹתְךְ, וְלֹא תִגְוַע בְּבֹגֶד קֶשֶׁר.[241]

[238] סְגוֹר – הכונה כאן: סגור זהב, כל אוצר שבעולם.
[239] הערה בשולי הגליון בהוצ' ד': "בכתב־יד היה כתוב: לוֹ, מוסב על ידידותו, שהיא בכל השיר בלשון זכר". אולי מפני שידידות שֵׁם נרדף הוא לחשק. שֵׁם נרדף הוא לחשק.
[240] מִבַּלְעֲדַי אוֹתָהּ – במקום: מִבַּלְעֲדֶיהָ – מפני דוחק המשקל:
[241] כלומר: בקֶשר בוֹגד. ובכ"י שלפני: בְּבֶגֶד קֶשֶׁר.

זיפה:

מֶה־תֹּאמְרִי?

איה:

כִּי לַחְשֹׁךְ מִמֶּוֶת

אֶת־נַפְשֵׁךְ הַיּוֹם הֶלּוֹם הִנֵּנִי.

זיפה:

מַה־תֹּאמְרִי? מַה־קָּשֶׁר?

מַה־בּוֹגְדִים? מָה אֵלֶּה?

איה:

נֶפֶשׁ אֲשֶׁר יָקָרָה

מִנַּפְשֵׁךְ אֵלֶיךְ[242]

אֶת־נַפְשֵׁךְ צֹדָה, וְגַם לָכָדָה

אוֹתָהּ כְּבָר, לוּ עַד־הֶלּוֹם לֹא־בָאתִי.

זיפה:

מִי־זֹאת? הֲלֹא תַגִּידִי?

איה:

אַךְ־זֹאת שְׁלוֹמִית הִיא, אֲשֶׁר שׁוֹלַחַת

הַיּוֹם לְךְ לָבוּשׁ מְגָדִים מָוֶת.

רַעְיָתְךְ זֹאת הִיא אֲשֶׁר אָהַבְתָּ;

זה־לך שכר־היום ידידות[243]

זיפה:

שָׁקֶר!

איה:

שֶׁקֶר? הֲלֹא תִרְאֶה.

זיפה:

וּמַה־זֶּה אֵרֶא?

איה:

[242] נפש אשר יקרה לך יותר מנפשך, והיא שלומית, היא צודה את נפשך. (כ"י).

[243] שלומית שולחת לך מות בלבוש ממתקים, וזה לך בשכר ידידותך ואהבתך, כשכיר־היום הבא על שכרו בערב.

תִּרְאֶה אֲשֶׁר תָּבִיא לְךָ בַּת־שׁוּעַ
מֵאֵת שְׁלוֹמִית שַׁי, וְתִבְחָנֶנּוּ
אִם לֹא בָתוֹכוֹ רוֹשׁ.
זיפה:
הֲלֹא נִבְחִינָה.
איה:
תִּרְאֶה, יְדִיד אַכְזָר, אֲשֶׁר אָהַבְתָּ;
תַּבִּיט אֲשֶׁר מָאָסְתָּ:
רַעְיָתְךָ לְךָ תֶּאֱרֹב לַנֶּפֶשׁ,
אוֹיַבְתְּךָ תַּצִּילְךָ מִמֶּנָּה.
אַךְ אִם־אֱמֶת זֹאת הִיא, לְתַעֲב תִּסָּף
אוֹתִי כְּמַאֲז? אוֹ בְךָ אָגִילָה?
זיפה:
אֶרְאֶה.
איה:
וּמָה תִּרְאֶה? הֲזֶה תְּשִׁיבָה
אֵלַי גְּמוּל, אַחַר אֲשֶׁר פָּדִיתִי
אֶת־נַפְשְׁךָ מִמָּוֶת?
זיפה:
אַל־תִּירְאִי; כִּי אִם אֱמֶת זֹאת תֶּהִי,
לֹא־אֶשְׁכְּחָהּ חַסְדֵּךְ, אָחוֹתִי, סֶלָה.
איה:
אַךְ תֶּאֱהַב אוֹתִי בְּכָל לִבֵּךְ?
זיפה:
אַל־תִּירְאִי.
איה:
הִשָּׁבְעָה.
זיפה:
נִשְׁבַּעְתִּי.
איה:

אִם־כֵּן בְּזֹאת חַיַּי תְּלוּאִים הֲמָה;
אַךְ בָּאֱמֶת נִתְלוּ, וּמָה אָגוּרָה?
תִּצְמַח אֱמֶת, תִּצְמַח, וְיִשְׁעִי יָחַד.

חלק רביעי

ענין א

(בת־שוע, זיפה ורם)

בת־שוע:

זִיפָה אֲדוֹנִי, תֻּחִי!
מֵאֵת שְׁלוֹמִית שֵׁי לְךָ הֵבֵאתִי;
זְכְרוֹן יְדִידוּת הוּא, רְצֵה קָחֶנּוּ.

זיפה:

חֵן חֵן תְּשׁוּאוֹת אֶל־יְפַת הַתֹּאַר.

(תלך בת־שוע)

אָנָּא יְצַו מַלְכִּי אֲשֶׁר יָבִיאוּ
כֶּלֶב הֲלוֹם.

רם:

מָה אֵלֶּה!

זיפה:

קָשֶׁר, אֲדוֹנִי, קָשֶׁר!
מֵאֵת שְׁלוֹמִית זֶה לְזִיפָה מָוֶת
לָתֵת לְלֵב שָׁלוֹם אֲהֲבֵי בֶּגֶד.[244]

רם:

לֹא אַאֲמִין

זיפה:

מַלְכִּי, הֲלֹא תִרְאֶנּוּ.

רם:

כֶּלֶב לְהָבִיא חוּשׁוּ.

[244] לָתֵת לְלֵב שָׁלוֹם אֲהֲבֵי בֶּגֶד – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד' : לָתֵת לְלֵב שָׁלוֹם אֲהוּבָה מְגֻד. כלומר: זה מות ששלומית נותנת לזיפה, כדי לתת אחר־כך דודיה ואהביה (שהם אהבי בגד, אהבה שיש בה בגידה) ללב שלום, ובנוסח אחר: אֲהוּבָה בֶּגֶד, וידידי רמה"ל קורא: אֲהוּבָה מְגֻד, כלומר: לתת תענוג ללב שלום שהוא אהוב שלה. (כ"י).

(יותן לכלב ממנה וימות)

זיפה:

מַלְכִּי, רְאֵה עַתָּה: אֱמֶת דִּבַּרְתִּי?
הֵן גַּם־בְּיוֹם הַצַּיִד
עִמּוֹ בְּסֶלַע הָיִתָה בַּסֵּתֶר.

רם:

הָהּ כִּי אֱמֶת הוּא, הוֹי מְשׁוּבָה סֶלָה,
בִּתִּי לְחֶרְפָּתִי! אָהָהּ, אֵיכָכָה
אֶתֵּן אֲנִי מוֹתֵךְ? וּמִפָּלְטֵךְ אָיִן.
כִּי לֹא־לְצֶדֶק מֶלֶךְ
יִמְלֹךְ, אֲשֶׁר לֹא־לוֹ שִׁפְטֵיו יַעֲשׂ.
פִּתְרוֹן חֲלוֹמִי, הָהּ, כְּבָר הֵבַנְתִּי:
זֹאת הַזְּמוֹרָה הִיא אֲשֶׁר רָאִיתִי,
אַחַת לְבַד בַּגָּפֶן;
עַתָּה לְהֵכָרֵת הֲלֹא הִגִּיעָה.
מָה־אֶסְפְּדָה עָלַיִךְ:
כָּבוֹד אֲשֶׁר אָבַדְתְּ –
אוֹ אֶסְפְּדָה חַיִּים אֲשֶׁר תֹּאבֵדִי? [245]
הָהּ כִּי כְבוֹדֵךְ אֶסְפְּדָה לְנֶצַח;
כִּי־לָאֱנוֹשׁ יְמוּת הֲלֹא יֵלֵדְתְּ,
אַךְ־לֹא לְאִישׁ נָבָל וּפֹעֵל אָוֶן.
מָה־אֶעֱשֶׂה? כִּי חֹק לְמַלְכוּת קֶדֶם
צוֹעֵק בְּאָזְנַי הוּא: נָקָמָה, מֶלֶךְ!
קוּמוּ, עֲבָדַי, קוּמוּ,
נָא מַהֲרוּ תִּפְשׁוּהָ;
כִּי בָרְחוֹב הַיּוֹם בְּאֵשׁ אֹכֶלֶת
מָגוֹר תְּהִי אֶל־כָּל־אֲשֶׁמִים סֶלָה.

ענין ב

(שלומית ואחרי כן צבא המלך, ובראשם צדוק שר הצבא)

[245] עיין הערה 190.

שלומית:
צוּרִי מְעוֹנָה אֵל אֱלֹהֵי קֶדֶם,
מִי יַעֲרֹךְ אֵלַיִךְ?
אוֹ מִי לְחֵקֶר מִפְלְאוֹת גָּדְלֵךְ
הַשְׂכֵּל וְלֵב יַגִּיעַ?
כִּי רַחֲבֵי תֵבֵל וְקַצְוֵי אָרֶץ,
עִם־כָּל־אֲשֶׁר בָּהֵמָה,
נִבְכֵי מְצוּלָה עַד־שְׁאוֹל מִתָּחַת,
רַק מִפְלְאוֹת גָּדְלֵךְ הֲלֹא הִנָּמוֹ.
הָרִים וְעֵמֶק שַׁתָּה,
אֵזוֹב וְאֶרֶז יָחַד;
נָקֶלָה וְנִכְבַּד־רוּחַ,
חָכָם, כְּסִיל, עָשִׁיר וְרָשׁ יָצַרְתָּ,
שִׂפְחָה, גְּבִרְתָּהּ, מוֹשְׁלִים וָעָבֶד.
אַתָּה, אֱלֹהַי, אַתָּה
אוֹתִי הֲלֹא חָנַנְתָּ,
כִּי מֵעֲנְיֵי עָם הֲרִימוֹתָנִי,
לִהְיוֹת כְּהַיּוֹם בַּת־קְצִינֵי אָרֶץ.
נָא חַסְדְּךָ הַפְלֵא וְהוֹשִׁיעֵנִי,
אַל־תִּתְּנֵנִי נָא בְיַד־אִישׁ בַּעַר,
זִיפָה אֲשֶׁר מָאַסְתִּי;
כִּי אִישׁ חֲסַר־לֵב הוּא וְרַב־אִוֶּלֶת.
אָנָּא שְׁמַע קוֹלִי, אֱלֹהֵי קֶדֶם,
אָנָּא שְׁמַע קוֹלִי וְהַצִּילֵנִי.
(יבואו עליה צבא המלך ויתפשוה)
מַה־זֶּה?
צדוק:
דְּבַר הַמֶּלֶךְ.
שלומית:

מַה־זֹּאת, אֱלֹהִים? זֶה אֲשֶׁר עַד־הֵנָּה
אֶת־חַסְדְּךָ חִלִּיתִי?
צדוק:
אָנָא, גְּבִרְתִּי, בֹּאִי
כִּי כֵן דְּבַר הַמֶּלֶךְ.
שלומית:
עַל מֶה? וּמַה חָטָאתִי?
צדוק:
לֹא־אֵדָעָה.
שלומית:
אַל־נָא תְכַחֵד מֶנִּי.
צדוק:
הֵן תֵּדְעִי אַתְּ מֵאֲשֶׁר יָדַעְתִּי; [246]
כִּי לֵב מָרִי נַפְשׁוֹ הֲלֹא יוֹדֵעַ.
שלומית:
חֶסֶד אֲנִי שׁוֹאֶלֶת,
כִּי לִי תְסַפֵּר: לָמָּה
הַיּוֹם אֲנִי נִתְפֶּשֶׁת?
צדוק:
הַתֵּדְעִי שְׁלוֹם? [247]
שלומית:
וְאִם יָדַעְתִּי
מַה־זֶּה?
צדוק:
אֲהָהּ! הַרְבֵּה הֲלֹא זֶה עָתָה.
שלומית:
יָדִי לְאֵל־עֶלְיוֹן תְּנוּפַת קֹדֶשׁ,
אִם אֵדְעָה מָה אֵלֶּה?
צדוק:

[246] את יודעת יותר משאני יודע.
[247] עיין הערה 53.

מֵעַי, גְּבִרְתִּי, יֶהֱמוּ אֵלַיִךְ׃
כִּי־מִי לְבַב הָאֶבֶן
לֹא עַל־תְּלָאָה זֹאת אֲשֶׁר בָּאַתְנוּ
יֵעוֹר וְיֵלֵךְ מָיִם?
בַּת־רָם, וְאַחַת הִיא בְּמַלְכוּת קֶדֶם,
חַכְמַת בְּתוּלוֹת, בַּת כְּלִילַת יֹפִי,
לִשְׁטוֹת וְלִמְעֹל מַעַל
תִּקָּרֵב לְמוֹתֵת בֵּין־בְּחוּרוֹתֶיהָ!
שלומית:
מָה? עַל־דְּבַר־שָׁלוֹם אֲנִי נִתְפָּשֶׁת?
צדוק:
הִנֵּה אֱמֶת דִּבַּרְתְּ.
שלומית:
אִם כֵּן הֲלֹא אֶבְטַח וּמַה־יָּגֹרְתִּי?
הִנֵּה לְבָבִי זַךְ אֲנִי יָדַעְתִּי.
נָקִי וּבַר לֵבָב מְפַחֵד אֵינוֹ
מִתּוֹכְחוֹת מוּסָר, גְּמוּלוֹת פָּשַׁע.
צדוק:
אֹבֶה אֲשֶׁר כֹּה יֶהִי;
אַךְ־מַה בְּיוֹם הַצַּיִד
עִמּוֹ לְבַד עָשִׂית בְּסֵתֶר סָלַע?
שלומית:
מָה? כָּל סְתָרַי אוֹי! כְּבָר נוֹדָעוּ.
צדוק:
אָמְנָם, גְּבִרְתִּי, תַּעֲלוּמוֹת אָיִן
אֶל־עֵין־אֱלֹהִים; כִּי כְאָדָם אֵינוֹ
לָנוּס בְּחֶבְיוֹן חֶדֶר,
בַּל־יֶחֱזֶה אוֹתָנוּ.
אִם־נַעֲלֶה שָׁמַיִם,

אוֹ אִם־שְׁאוֹל נַצִּיעָה,[248]
אִם־בַּעֲבִי הָאָרֶץ,
אִם־בַּמְּצוּלוֹת, אִם־בְּמַחְשַׁךְ קֶבֶר
נָנוּס, הֲלֹא יַבִּיט צָפוּן לִבֵּנוּ,
כִּי רַק בְּיָדוֹ הוּא, וּמַה־נָּנוּסָה?
אִם נֶחֱטָא, יֵדַע; וְלֹא יָנִיחַ
שָׁם בַּאֲשֶׁר חָטָאנוּ
כָּמוּס לְעוֹלָמִים עָוֹן רִשְׁעֵנוּ.
כִּי הוּא יְגַל אוֹתוֹ, וְלֹא יִשְׁלָיוּ
הַחוֹטְאִים לָנֶצַח.
שלומית:
אַךְ הוּא אֱמֶת יוֹדֵעַ
כִּי זַךְ לְבָבִי הוּא, וְלֹא חָטָאתִי
אֵלָיו בְּדָבָר זֶה.
צדוק:
גְּבִרְתִּי, אֵינִי
חָפֵץ לְרַמּוֹתֵךְ. אֱמֶת אַבִּיעָה;
שָׁוְא תִּבְטְחִי עַל אֵלֶּה:
אִם־מַעֲשֶׂה יָעִיד, דְּבָרִים לָמָּה?
שלומית:
אַךְ כֹּה שְׁלוֹמִית בּוֹגְדָה תִּשְׁפֹּטָה,
צָדוֹק?
צדוק:
אֲנִי אֶת־זֹאת לְבַד יָדַעְתִּי,
כִּי אַתְּ לְבַד עִמּוֹ בְּיוֹם־הַצִּיד
הָיִית בְּסֵתֶר סָלַע.
שלומית:
לֹא יָדְעָה נַפְשִׁי הֱיוֹתוֹ שָׁמָּה.
צדוק:

[248] נַצִּיעָה – כן הוא בכ"י; ובהוצ' דליטש: נָצִיעַ.

אִם־כֵּן, גְּבִרְתִּי, לָמָּה
שָׂמָה לְבַד הָלָכְתְּ?
שלומית:
נַפְשִׁי אֵנִי יוֹדַעַת,
כִּי אֵין־בְּזֹאת חֵטְא לָהּ.
צדוק:
הֲבָלִים אֵלֶּה.
שלומית:
אִם־כֵּן בְּאֵין־מָנוֹס לְמוֹתֵת אָנִי?
אֵין מַאֲזִין אֵלַי? וְאֵין מוֹשִׁיעַ?
כֹּה אָבְדָה תִּקְוַת לְבָבִי סֶלָה?
צדוק:
אָנָא, גְּבִרְתִּי, לָמָּה
עַל־מַחֲלָתֵךְ זֹאת חֲלִי תוֹסִיפִי?
יָפוּג לְבָבֵךְ נָא; וְאִם פְּשַׁעַתְּ,
חֶטְאֵךְ שְׂאִי הַיּוֹם לְטַהֵר נָפֶשׁ.
שלומית:
הוֹי דַּת אֱנוֹשׁ אַכְזָר וְתוֹעֶה סֶלָה!
אַךְ שָׁם בְּכֵס קָדְשׁוֹ הֲלֹא יוֹדֵעַ
צַדְקִי וְתָם־לִבִּי אֱלֹהֵי קֶדֶם.
צדוק:
אַל־עוֹד, גְּבִרְתִּי; רַב אֲשֶׁר הוֹחַלְנוּ.
עַתָּה רְצִי וָבֹאִי[249]
אִתִּי לָרֹם אָבִיךְ.
שלומית:
אֲנִי אָבֹאָה.
אָבֹא, וְשׁוֹפֵט כָּל־קְצוֹת הָאָרֶץ
יַשְׁקִיף עֲנִי נַפְשִׁי בְּאֵין־לִי פָּשַׁע;
יַשְׁקִיף וְיִשְׁפֹּט, יֵרֶא,

[249] עַתָּה רְצִי וָבֹאִי – כן הוא בכ"י; "רְצִי" במקום : רְאִי שבהוצ' ד'.

יָדִין בְּאַף קָמַי, אֲשֶׁר נָתָנוּ
עָלַי פְּשָׁעִים, וַאֲנִי טָהָרְתִּי.

ענין ג

(שלום, שמעי, אצבון ושוני שלשה רעיו)

שלום:

רֵעַי! כְּאֵבִי רָב; [250] וְיוֹתֵר יֵרֶב
אִם אֶזְכְּרָה כִּי נִסְתְּרָה לָנֶצַח
גַּם כָּל־יְשׁוּעָה מֶנִּי.
הוֹי יוֹם! וְלֹא יוֹם הוּא, אֶבֶל לֵיל אֹפֶל,
הַיּוֹם אֲשֶׁר יְלַדְתִּי:
לָמָּה לְיַד עָמָל וְשִׁבְרוֹן רוּחַ
אוֹתִי הֶלוֹם הוֹצֵאתָ?
מָה לֹא הֲרַת עוֹלָם וְקִבְרִי שַׂמְתָּ
רֶחֶם אֲשֶׁר בּוֹ לַעֲנוֹת רֻקַּמְתִּי? [251]
"אִם עַל־עֲצֵי שְׂדֶה לְהַכְרִית יַעַל
"גַּרְזֶן, וְאִם יַזְקִינוּ,
"קָצִיר כְּמוֹ־נֶטַע לְרֵיחַ־מַיִם
"הֵן יַחֲלִיפוּ עוֹד, וְלֹא יָמוּתוּ.
וּלְבַב אֱנוֹשׁ כָּמוֹנִי
יָמִית בְּאֵין־תִּקְוָה כְּאֵב וָשֶׁבֶר.[252]
לָמָּה לְעָמָל אוֹר, וְחַיִּים לָמָּה
יִתֵּן לְמָרֵי נָפֶשׁ?
הֵן רַק שְׁאוֹל שִׁבְרָם, לְכַלּוֹת שָׁמָּה
רָגְזָם וּמַכְאוֹבָם, וְשָׁם יָנוּחוּ.

שמעי:

עַד־אָן, יְדִיד נַפְשִׁי, תִּכַל נַפְשֶׁךָ
בֵּין־נַהֲרֵי יָנוֹן וְחַבְלֵי עֹנִי?

[250] כְּאֵבִי רָב – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד'; כְּאֵבִי מַר.
[251] הרחם אשר בו רוקמתי להיות אחר־כך עני וכואב למה לא היה הרת עולם, ולמה לא היה הוא קברי? (כ"י).
[252] הכאב והשבר ימיתו ללב אנוש באין תקוה ובאין תקומה, (כ"י).

"בֵּין אַרְמְנוֹת אַלּוֹן[253] לְבַקֵּשׁ לחם
"יָשִׂים נְתִיבָה בַּמְּצוּלָה גָּבֶר.
"כִּי שָׁם בְּכַנְפֵי רוּחַ
"קַל עַל־פְּנֵי־מֵימָיו מְעוֹפֵף יֵלֵךְ.
"וַיְהִי בְהַרְעִים רֶגַע
"מוֹשֵׁל בְּעֹז עוֹלָם, וְיִתֵּן אֹמֶר,
"רַגְלֵי סְעָרָה, מְנֻשָּׁרִים קַלּוּ,
"הוֹמִים בְּעָבְרָתָם הֲלֹא יָבֹאוּ;
"בָּרָד וְזֶרֶם קֶטֶב
"יַכּוּ שְׁאוֹן גַּלִּים, וְנֶגְדָּם הֵמָּה
"אָז יַעֲלוּ שָׁמַיִם,
"אַחַר תְּהוֹמוֹת הַעֲמֵק יֵרֵדוּ.
"עוֹשֵׁי מְלָאכָה בָּם כְּקַשׁ יָנוּעוּ,
"וּכְבָר בְּפִיהֶם[254] יַחַד
"יִבָּלְעוּ כֻּלָּם וּפְלִיט אַיִן, -
"אִם לֹא בְחָכְמָתוֹ מְאַמֵּץ כֹּחַ
"רַב חוֹבָלִים יָעֹז לְמַפְלָט לָמוֹ.
"כִּי כַאֲשֶׁר עוֹד יֶחֱזַק הַסַּעַר,
"כֵּן יֶחֱזַק לִבּוֹ וְיַאְמֵץ כֹּחַ,[255]
"עַד יַעֲמֹד־לוֹ מִמְּלַאכְתּוֹ רָוַח.
"כֵּן אִישׁ אֲשֶׁר סַבּוּהוּ
"בַּלְהוֹת מְרִי כַמָּיִם,
"אִם אִישׁ־תְּבוּנוֹת הוּא, הֲלֹא אַף תֹּקֶף
"יַלְבִּישׁ לְבָבוֹ; כִּי בְרֹאשׁ הַתֹּרֶן
"רַב־חוֹבָלִים יָקוּם, מְחַפֵּשׂ עֵזֶר,
"לָתוּר מְנוּחָה לוֹ, וְיִמְצָאֶנָּה.[256]

[253] כנוי לספינה. (כ"י, וכן שד"ל).
[254] בְּפִי הגלים, (כ"י).
[255] בְּחָכְמָתוֹ – כצ"ל, במקום: בְּחָכְמָה שבהוצ' ד', והוא מתנגד למשקל.
[256] איש אשר סבבוהו כמים בלהות וצרות, אם איש תבונה הוא, יחזק את לבו באופן שלבו יעשה את עצמו רב החובל, ויקום בראש התורן לנהג ספינתו המטורפת בסערת המצוקות, וימצא לה מנוחה. (כ"י).

שלום:

אָמְנָם אֲנִי יָדַעְתִּי
כִּי כֹּה יְדַבֵּר רֵעַ
אוֹהֵב שְׁלוֹם רֵעוֹ, וְלֹא נָגוּעַ.
"מַה־טּוֹב לְיַד־נָהָר אֱמֹר: "חַזֵּקוּ",
"אֶל טוֹבְעִים בּוֹ: "כֹּחֲכֶם!" כִּי מַיִם
"אֵילָו בְּלִי יַגִּיעוּ.[257]
נַפְשִׁי, וְלֹא אַתֶּם, אֲהָהּ יוֹדַעַת[258]
הַיּוֹם מְרִי שִׂיחִי. אֲנִי הָשְׁבַּרְתִּי.
לַחְמִי בְמֵעַי מָר; וּמָסַךְ בָּכִי,
אִם יוֹם לְפִי יָבֹא, וְאֶטְעַם, יָיִן.
אָדָם יְלוּד אִשָּׁה, כְּצֵל פּוֹרֵחַ,
יָמָיו חֲרוּצִים הֵם; וְרַק יַרְחִיבוּ,
גַּם מִבְּלִי גָבוֹל,[259] יְגוֹנָיו סֶלָה.
אָנָּא אֱלֹהֵי קֶדֶם,
אָנָּא שְׁעֵה מִמֶּנּוּ,
עַד כִּי צָבָאוֹ יֵרֵץ.
מָה עֹז לְבָבוֹ, כִּי יֵיחֵל נֵצַח? [260]
הַאִם נְחוּשָׁה הוּא, וְנַפְשׁוֹ אָבֶן?
לָמָּה לְמַפְגֵּעַ לָךְ נְתַתּוֹ? לָמָּה?
כִּי גַם כְּבָר עָלַי לְמַשָּׂא אָנִי.
אָנָּא חֲדַל מֶנִּי, מְעַט אַבְלִיגָה.
הִנֵּה לְעָפָר עַתָּה
אֶשְׁכַּב, וְאֵינִי עוֹד, וְלֹא אָשׁוּבָה.

[257] טוב ונעים הוא לשבת על שפת הנהר ולומר לבני אדם הטובעים במימיו: תחזקנה ידיכם והצילו נפשכם, כי המדבר עומד במקום בטח, והמים אליו לא יגיעו. (כ"י, וגם שד"ל). [ושיעור המאמר הוא: מה טוב ליד נהר אמור אל טובעים בו: "חזקו כוחכם!" וכו', כי המלות לפעמים משולבות]. (שד"ל – לטריס).

[258] נַפְשִׁי, וְלֹא אַתֶּם, אֲהָהּ יוֹדַעַת – כן הוא בכ"י; ובהוצ' די נשמטה מלת "אֲהָהּ" וזה נגד המשקל

[259] בכ"י: גַּם מִבְּלִי גָבוֹל – והערה בצדו : "צרי במקום שוא לדוחק המשקל", ובהוצ' ד' לטריס מעיר : "ולי נראה לנקד גְּבֹל, מקור מן הקל". ונראה תקונו.

[260] מָה עֹז לְבָבוֹ, כִּי יֵיחֵל נֵצַח ? – כצ"ל; ובהוצ' ד' : מָה עֹז לְבָבוֹ וגוי והיא טעות. (אצל ד' מלת "עֹז" מוקפת ונקודה בקמץ קטן כדין. המערכת), אולם בכ"י הנוסח הוא: לבבי וגו' ונפשי – ולא נראה לי, לפי מהלך הענין.

אצבון:
עַד־אָן תְּמַלֶּל־אֵל, יְדִידִי? לָמָּה[261]
תִּתֵּן לְאַשְׁמָה פִּיךָ?
גָּבְהֵי שְׁחָקִים שׁוּר, יְלִידֵי עָיִשׁ;
כִּי עַל־מְרוֹמֵיהֶם לְכַסֵּא יֵשֶׁב
שׁוֹפֵט אֱלֹהִים, בַּל־יְעַוֵּת צֶדֶק.
לִזְבוּל עָרֵף לוֹ, וְחוּג שָׁמַיִם
נָתִיב לְרַגְלָיו שָׁם, אֲשֶׁר יִשְׁאָלוּ
"אַיּוֹ מְקוֹמוֹ" גַּם עָבְדָיו שָׁמָּה.
מַה־תַּעֲשֶׂה־לּוֹ אִם חָטָאִים תֶּרֶב?
אוֹ מֶה אֲשֶׁר צָדַקְתָּ
מִיָּדְךָ יִקָּח? הֶלֹא רִשְׁעֶךָ
עַל־רֹאשְׁךָ יֵרֵד, וְשָׁב אֵלֶיךָ.
כִּי־תָאֵרֹג פַּחִים סְבִיבוֹתֶיךָ,
הֵם רַגְלְךָ יִלְכֹּדוּ.
לֹא יַחֲזִיק יַד־רָע, וְלֹא לָנֶצַח
יִמְאַס אֱלֹהִים תֹּם; אֶבֶל יַשְׂגִּיחַ
מֵרוּם מְכוֹנוֹ צַעֲדֵי אִישׁ הֵנָּה,
כִּי רַק כְּאֹרַח אִישׁ לְהַמְצִיאֵנוּ.[262]
יַגִּיד בְּמוּסַר אַף לְאַנְשֵׁי רֶשַׁע[263]
אֶת־פָּעֳלָם כִּי רָע; אֲשֶׁר יָשׁוּבוּ.
אִם יִשְׁמְעוּ, בַּטּוֹב יְכַלּוּ יֶתֶר
מִסְפַּר יְמֵיהֶם עוֹד; וְאִם עַד־אֵלֶּה
לֹא יִשְׁמְעוּ, בַּשֶּׁלַח
עוֹד תַּעֲבֹר נַפְשָׁם, שְׁאוֹל יִפְּלוּ.
שלום:
גַּם־לִי כְמוֹכֶם לֵב, וְלֹא נָפַלְתִּי
מִכֶּם, אֲשֶׁר תַּכְלִימוּ

[261] כל השיחה הזאת בין שלום ושלשת רעיו מזכירה את איוב וחבריו.
[262] כי ימצא לכל אדם לפי דרכו והנהגתו, עדה"כ באיוב ל"ד, יא.
[263] יַגִּיד בְּמוּסַר אַף – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד'; במוסר אַך וגו'.

אוֹתִי בְּחִנָּם. גַּם אֲנִי יָדַעְתִּי
כִּי בַּמְרוֹמִים אֵל, מְצוּקֵי אֶרֶץ
עַל־פָּעֳלָם יִשְׁפֹּט, וְיִשְׁפֹּט צֶדֶק.
אַךְ־זֹאת פְּלִיאָה מֶנִּי,
כִּי מִשְׁאוֹל אַכְזָר, וְעַז כַּמָּוֶת,
מַשִּׂיג גְּבוּל יָתוֹם, וְדַל בַּשַּׁעַר
מַטָּה, בְּלֹא יֵדַע יְרַחֵם עָנִי,
שָׂלַו שְׂבַע רָצוֹן יְהִי נָוֶהוּ;
וּבְבֵית נְקִיִּים רַק זְוָעָה סֶלָה,
שָׁם קִנְּנוּ, שָׁם יִפְרְחוּ לַבֹּקֶר
רַק כָּל־מְרוֹרוֹת, רַק חֶלִי וָקֶצֶף.
שוני:
שָׁלוֹם, הֲזֹאת יָדַעְתָּ,[264]
כִּי כַּחֲלוֹם יָעוּף, כְּחֶזְיוֹן לָיְלָה,
שִׁמְחַת בְּנֵי־נָבָל וְגִילַת־רָשָׁע?
אִם־יַעֲלֶה שִׂיאוֹ לְעָב יַגִּיעַ,
רֶגַע שְׁאוֹל יֶחַת, וּמַקִּים אָיִן.
בָּנָיו יְרַצּוּ דָל, וְהֵם יָקִיאוּ
הוֹן יוֹלָדָם בָּלַע בְּתַרְמִית־עֹשֶׁק;
כִּי עַד־מְלֹאת סְפָקוֹ וְלֹא־עוֹד יָגֶל.
אִם יֶחֱטָא צַדִּיק, וְחֶטְאוֹ פֶּשַׁע,[265]
עוֹדוֹ יְשֻׁלַּם לוֹ, וְנָקִי יֶהִי
בֵּין־מִשְׁכְּנוֹת שָׁלוֹם, אֲשֶׁר מִמַּעַל.
כִּי לֹא לְעַוֶּת־אִישׁ אֱלוֹהַּ יֵרֵא,
כִּי־לֹא־יְשַׁלֵּם רָע תְּמוּרַת צֶדֶק.
הִנֵּה אֱנוֹשׁ אַשְׁרָיו וְיוֹכִיחֶנּוּ
צוּרוֹ כְּאָב אֶת־בֵּן, לְהַשְׂבִּיעֵהוּ
שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־יְשָׁרִים סֶלָה.

[264] שלום, הֲזֹאת יָדַעְתָּ – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד': הֲלֹא, במקום: הַזֹּאת,
[265] וחטא קל נחשב לצדיק כפשע כבר. (כ"י)

שלום:

הִנֵּה כְאֵלֶּה עוֹד כְּבָר שָׁמַעְתִּי
רַבּוֹת תְּשׁוּבוֹת שָׁוְא וְדִבְרֵי רוּחַ;
אָמְנָם אֲנִי נַפְשִׁי הֵכִי יָדָעְתִּי.
הֵן אֵל אֱמֶת יִרְאֶה, וְעַד בַּשַּׁחַק
יִסְפֹּר צְעָדַי יָחַד,
וּבְמֹאזְנֵי צֶדֶק וְרָכֵי יַעַל:
פִּתִּי לְבַדִּי אִם לְפִי הֵבֵאתִי,
בַּל־יֹאכְלוּ דַלִּים רְעֵבִים מֶנָּה;
אִם מִבְּלִי לִלְבֹּשׁ בְּיוֹם הַשֶּׁלֶג
אֹבַד וְדַל רָאִיתִי,
כִּי גֵּז כְּבָשַׂי לֹא חֲלָצָיו שָׂמָה
אַלְבִּישׁ וְיִתְחַמֵּם וְחַי בָּהֵמָה;
אִם אֶת קְשֵׁה־יוֹם לֹא לְבָבִי מַיִם
הָלַךְ לְקוֹל בְּכְיוֹ, וְלֹא קָדַרְתִּי;
אִם פִּיד מְשַׁנְאֵי־לִי כְּחַג שָׂמֵחַ
הָיָה, וְהִתְעוֹרַרְתִּי
אִם רָע מְצָאוֹ סֶלָה.
כִּי הִנְנִי הַיּוֹם כְּבָר גּוֵעַ
בֵּין־נַחֲלֵי יָגוֹן, וְלֹא אֶמְצָאָה
כִּמְעַט צָדָקָה רַחֲמִים וָחֶסֶד.[266] -
אָמְנָם בְּעַצְמוֹתַי מְהַלֵּךְ עַתָּה
מָה, לֹא אֲנִי אֵדַע, אֱמֶת אָחוּשָׁה[267]
רַגְלִי כְמוֹ נִדָּחָה; וְלָכֵן, אָנָה
לֹא אֵדְעָה, אֶדְמֶה אֲשֶׁר יַנְחֵנִי.[268]
אֶל־מוּל־רְחוֹב הָעִיר לְבֵית הַמֶּלֶךְ

[266] כל השיחה הזאת בין שלום ושלשת רעיו מזכירה את איוב וחבריו.

[267] עתה מהלך בעצמותי דבר־מה שאני מרגיש אותו באמת, ואם – לא אדע מה הוא. אָחוּשָׁה – ענין הרגשה וחוש. (כ"י).

[268] רגלי כדחויה ודחוקה לילך, וכמדומה לי שרגלי תנחה אותי למקום אשר לא אדע. (כ"י).

אֵלֵךְ וְאֶרְאֶה מָה. וְאַתֶּם שֵׁבוּ
עַל־מַעֲשֵׂיכֶם פֹּה.
רעיו:
לְכָה; יַצְלִיחַ
אֶת־דַּרְכֵּךְ הוֹפֵף מְסִבּוֹת אָרֶץ!

ענין ד

(שלום מתהלך לבדו אל רחוב העיר, ושם רם, ושלומית בנחושתים מובאת חוץ, וצבא המלך)
שלום:
אַךְ מַה־תְּהִי זֹאת? מִי בְקִרְבִּי רוּחַ
הֵעִיר אֲשֶׁר כֹּה לַהֲלֹךְ נָחָנִי? (אֲנִי) [269]
מִי זֶה בְּקוֹל יַרְעֵם? פְּלָאוֹת אֵלֶּה!
אַךְ יוֹם גְּדוֹלוֹת הוּא! אֲבָל הִנֵּנִי
מֻדָּח, וּבַל יָדַעְתִּי
מִמִּי, וּמֻדָּח מִבְּלִי יַנִּיחַ
כִּי אֶעֱמֹד מִזְעָר וְלֹא אָרוּצָה. (רוּצָה)
וִיהִי אֲשֶׁר אָרוּץ; וְאַךְ מַה־יִּתֶּן
סוֹף אֶל־מְרוּצָתִי? מְנוּחוֹת עֵדֶן,
אוֹ רַק מְרוֹרוֹת בּוֹר וְגֵיא צַלְמָוֶת? (מָוֶת)
מוֹתִי? וּמִי יִתֵּן כְּבָר גָּוָעְתִּי!
כִּי מִמְּצוּלוֹת יָם־כְּאֵב הָיָתָה
נַפְשִׁי כְּבָר עוֹלָה. אֲבָל מִי יֶהִי,
כִּי אֶל־מְצוּקוֹתַי לְבַל תִּרְחַבְנָה
יִתֵּן גְּבוּל עוֹלָם בְּמוֹתִי עָתָּה? (אָתָּה)
אוֹתִי אֲנִי אָמִיתָה?
אַךְ לֵב שְׁלוֹמִית מָה? עֲדֶן־לִי יֶהִי

[269] קול ההֵד הוא העונה סוף כל מאמר, הוא ברוב שירי המשורר הזה כקול מתנבא חדשות ונצורות אשר תבאנה לאחרונה. ובשיר הזה יקר קול הזה ביתר שאת, כי מליו האחדים יתחברו יחד למאמר פלא כמשפט האורים. (לטריס). השמוש בקול ההד העונה סוף כל מאמר היה אמצעי טֶכני רגיל בשירה האיטלקית בתקופת רמח"ל ולפיו, ואחריו השתמשו בזה רוב המשוררים העברים בעלי הדרָמות. ועוד ידובר על זה בפרוטרוט בספרי על רמח"ל, שיצא בתור כרך חמישי בסוף הוצאת כתביו.

אַכְזָר כְּמוֹ הוּא, אוֹ מְרַחֵם פַּעַם
יִתֵּן כְּאֵבִי לוֹ כְּאֵב וָחֶבֶל? (אֵבֶל)
אַךְ לַחֲבַק בִּלְתִּי שְׂלוֹמִית גֶּבֶר
תּוּכַל שְׂמֵחַת לֵב וְטוֹבַת עָיִן? (אַיִן)
אִם־כֵּן בְּלִי תֵּדַע אֱנוֹשׁ בָּאָרֶץ
רַק אַלְמְנוּת חַיּוּת צְרוּרָה תָּחִי?
בַּל־יַעֲלֶז בָּהּ אִישׁ, וְרַק לַקֶּבֶר
יֵלֵד הֲדַר יְפְיָהּ, לְהַרְוֹת שָׁמָה
רִמָּה וְתוֹלֵעָה יְלִידֵי חֹפֶשׁ? (אֶפֶס)
אַךְ בֶּאֱמֶת אָמוּת, וְאֵין מִי יוֹשַׁע (יוֹשַׁע)
לֹא אֵדְעָה מָה יְרֻזְמוּן מִלֶּיךָ. (לֶכָה)
הֵן רַק מְשָׁלִים אַתָּה
אֵלַי מְמַשֵּׁל, מִבְּלִי אָבִינָה.
אִם חֶפְצְךָ, דַּבֵּר וְלֹא בַסֵּתֶר;
אִם לֹא, חֲדַל מִמֶּנִּי.
אַל־נָא תְשַׂחֵק בִּי בְהֶגְיוֹן אָוֶן,[270]
כִּי אִישׁ קְשֵׁה רוּחוֹ וּמָר אָנֹכִי.
הר:
רוּצָה לְמָוֶת אַתָּה;
אֵבֶל בְּאֶפֶס לָךְ, וְיוֹשַׁע אָיִן.[271]
שלום:
אִם כֵּן בְּאֵין מוֹשִׁיעַ
אָרוּץ לְיָד מוֹתִי? אֲבָל אָרוּצָה;
כִּי טוֹב כְּבָר מוּת פַּעַם
אַחַת, וְלֹא מוּת אָלֶף.
אָרוּץ; וְלֹא אָרוּץ, מְעוֹפֵף אֵלֶךְ

[270] תְּשַׂחֵק – כצ"ל במקום: תְּשְׂחַק שבהוצ' ד', והוא נגד המשקל. אָוֶן – כן הוא בכ"י; והערה בצדו; "בכ"י כתוב אָוֵן". זאת אומרת, כי היה כ"י אחר לעיני בעל כה"י הזה.
[271] יחבר מלות ההד חוברות אשה אל אחותה והיו למאמר שלם, כאיש חושב מחשבות, לבקש הרעיון הכמוס בדברים אשר שמע. (לטרים),

לִקְרַאת תְּמוּתָה, כִּי בְמַחְשַׁךְ קָבָר
יָמַי וּמַכְאוֹבַי אֲכַלֶּה יָחַד.
(יתהלך ויתקרב עוד מעט אל הרחוב)
אַךְ מָה לְנֶגְדִּי אֵשׁ בְּבֵית הַמֶּלֶךְ?
אַךְ לֹא בְּבֵית הַמֶּלֶךְ:
בְּרִאוֹת לְמֵרָחוֹק הֲכִי שָׂגִיתִי: -
הִיא בָּרְחוֹב. עַתָּה לְאִישׁ מֵאֵלֶּה
הָעוֹמְדִים אֶשְׁאַל, וְיַגִּידוּנִי.
חָנָן, הֲלֹא תַגִּיד: לְמִי בוֹעֶרֶת
אֵשׁ אֹכְלָה הַזֹּאת?
חנן:
הֲלֹא יָדַעְתָּ
כִּי שָׂטְתָה לִזְנוּת וְלִמְעֹל מַעַל
הַבַּת שְׁלוֹמִית?
שלום:
מָה? אֲהָהּ! מֵת אָנִי.
(יפול על פניו)
חנן:
רֵעִים, מְהֵרָה בֹּאוּ
עִזְרוּ לְשָׁלוֹם, כִּי לְאַפָּיו אָרְצָה
נָפַל, וְלֹא יָדַעְתִּי
אִם חַי וְאִם מֵת הוּא.
שלום:
אֲהָהּ שָׁמַיִם?
חנן:
שָׁלוֹם אֲדוֹנִי, קוּם, יְכַלְכֵּל רוּחַ
בֵּינָתְךָ חָלְיֶךָ.[272]
שלום:

[272]בכ"י: חָלְיָהּ. ואם נקיים נוסח זה, תהא הכונה: חָלְיָה של בינתך, , כלומר: נפשך.

אֲהָהּ, מַה־שֶּׁמַע!
הַבַּת שְׁלוֹמִית זָנְתָה!
חנן:
הַנִּיחָהּ,
עַתָּה יְחִי רוּחֵךְ.
שלום:
אַךְ מָה? וְתִשָּׂרֵף?
חנן:
רְאֵה כִּי בָאָה
עַתָּה בְּפֶתַח הָרְחוֹב; הַבִּיטָה
כִּי עַל־זְרוֹעוֹתֶיהָ
כַּבְלֵי נְחֹשֶׁת יֵשׁ, וּבְנָחֳשְׁתַּיִם
עִנּוּ כְבָר רַגְלֶיהָ.
שלום:
נַפְשִׁי שְׁלוֹמִית, אוֹי! וְאָרֵאךְ כָּכָה!
אַךְ מִי יְדִידָהּ זֶה, אֲשֶׁר הִגִּיעַ
אוֹתָהּ כְּבָר עַד־מָוֶת?
חנן:
לֹא אֵדָעָה; אָמְנָם קָרֵב עַד־אֵלֶּה
אַנְשֵׁי צְבָא הַמֶּלֶךְ,
מֵהֶם שְׁאַל, כִּי יֵדְעוּ.
שלום: (אל צבא המלך)
הַגִּידוּ,
עַל־מֶה שְׁלוֹמִית פֹּה? [273]
אנשי הצבא:
עָדֶן תִּשְׁאָלָהּ!
שלום:
מַה־תֹּאמְרוּ?
אנשי הצבא:

[273] בכ"י כ"ה" במקום: "פה", והכונה אחת היא..

הַעוֹד כְּלֹא־יוֹדֵעַ
אֶת־נַפְשְׁךָ פֹּה תַּעֲשֶׂה?
שלום:
מָה אֵלֶּה?
אִם תֹּאמְרוּ, אֵדָע.
אנשי הצבא:
הֲלֹא עָלֶיךָ!
שלום:
עָלַי שְׁלוֹמִית מֵתָה?
(ירוץ לפני המלך)
הוֹי, רָם, אֲדוֹנִי מֶלֶךְ!
נָאוָה מְלוּכָה לָךְ, וְשׁוֹפֵט צֶדֶק:
הֵן הַיְקוֹד רַק לִי מְבֹעָר הֵנָּה,[274]
לֹא אֶל־שְׁלוֹמִית. מָה כְּבָלִים אֵלֶּה
אֶרְאֶה לְרַגְלָהּ עוֹד?
רם:
קָרֵב עַד־הֵנָּה.
אִם־כֵּן נְדָבָה נַפְשְׁךָ תַּחְתֶּיהָ
תִּתֵּן לְאֵשׁ אֹכֶלֶת?
שלום:
אֶתֵּן! וְיִהְיֶה לִי כְּדֶשֶׁן נֹפֶת
מָתוֹק, וְטוֹב מוּתִי אֲנִי תַּחְתֶּיהָ.
שלומית:
אָבִי! אֲשֶׁר אָבִי קְרֹא אֵלֶיךָ
אֵבוֹשׁ וְאֶכָּלֵם, אֲבָל בַּת אָנִי,
אָבִי, לְבֹשֶׁת לָךְ–הֲלֹא עַד הֵנָּה
חֵלֶל כְּבוֹדִי, כִּי לְאֵשׁ אֹכֶלֶת
עַד־הָרְחוֹב אוּבַל, לְשׁוּבִי שָׁמָּה,[275]
תַּחַת גְּבִירָה עַל־מְרוֹמֵי שָׁבָת,

[274] הֵנָּה במובן: פֹּה, שמוש־לשון רגיל אצל רמח"ל.
[275] עַד הָרְחוֹב אוּבַל – כן הוא בכ"י; ובהוצי די: "עַל" במקום: עַד. – לשוּבִי שָׁמָּה – למען אשוב שמה להיות.

אֵפֶר שְׂרוּפָה עַל־מְרוֹמֵי קָרֶת,
לֹא עוֹד חֲיוֹת, לֹא עוֹד חֲיוֹת חָפַצְתִּי;
לֹא עוֹד חֲיוֹת, אַחַר כְּבָר זֶה מָתִי.
"כִּי מִבְּלִי כָבוֹד יִקָּרֶה נֶפֶשׁ
"מֻתָּה בְחַיִּים הִיא. אֲבָל אָמוּתָה!
כִּי יֶעֱרַב לִי, בַּל־רְאוֹת עוֹד חֶלֶד.
אָמוּת! וְאֵת צִדְקִי לְהַגִּיד יַעַן
אֶבֶן בְּקִיר בַּיְתָה וְעֵץ בַּשְּׁעַר.
אָמוּת! וְהַשָּׁמַיִם,
נְקִיּוֹן לְבָבִי אוֹמְרִים, אַנִּיחַ.
עַפְרוֹת אֲדָמָה זֹה אֲשֶׁר מִתַּחַת
צִדְקִי וְתָמִי צוֹעֲקִים יַגִּידוּ.
וּבְהַחֲרִישׁ כָּל־אֱלֶה,
לֹא יַחֲרִישׁ מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי קֶדֶם;
"כִּי אֶת־יְשָׁרִים הוּא יְבַקֵּשׁ סֶלָה,
"בַּל־יִתְּנֵם לִמְצֹא בְשֶׁקֶר פְּשַׁע.[276]
"הֵן אִם אֲנָשִׁים עִוְרֵי הַשֵּׂכֶל,
"כִּי עַל־רְאוּת עֵינָיִם
"דִּינָם לְבַד יִשְׁפֹּטוּ,
"סִתְרֵי יְלִידֵי הַזְּמָן לָדַעַת
"יִלָּאוּ, וְלֹא יַגִּיעוּ, -
"אַף מֵאֱלֹהִים לֹא־פְלִיאוֹת הֵמָּה,
"כִּי תַעֲלוּמוֹת לֵב וְחַדְרֵי בָטֶן
"הוּא יַחֲקֹר, לֹא תֹאַר.[277]
צוּרִי! וְתִהְיֶה זֹאת? וְכֹה אָמוּתָה
זַכָּה נְקִיַּת לֵב? אֲבָל לֹא מָוֶת
אֶבְכֶּה וְיֵמַר לִי, כְּבוֹדִי סֶלָה
אֶבְכֶּה, וְלֹא אָפוּג, אֲשֶׁר אָבָדְתִּי.[278]

[276] לא יתן ה' לישרים שימצאם עון בשקר על־ידי עלילות דברים (ידידי רמה"ל). (כ"י).
[277] האל חוקר פנימיות הדברים, לא תארם וחיצוניותם בלבד. (כ"י).
[278] עיין הערה 249, גם 190.

חָרְבוּ מְאֹד שָׁמַיִם,
תִּרְעַשׁ וְתִרְגַּז אָרֶץ!
אֵיךְ נִהְיְתָה כָּזֹאת, אֲשֶׁר בָּרוֹחַ
מִיַּד מְצוֹדֵי חֵטְא, בָּרָע אֶפֹּלָה? [279]
לֹא אוֹתְךָ, לֹא אוֹתְךָ אַרְשִׁיעַ,
אָבִי, אֲשֶׁר יָדַעְתִּי
כִּי עַד־אֲשֶׁר תַּגִּיעַ
בֵּינָתְךָ, תַּחְקֹר,[280] וּמִשְׁפַּט צֶדֶק
תִּתְמֹךְ לְבָד. אָמְנָם חֶמְסִי יֵרֵא
נוֹקֵם בְּחֵמָה מֵאֲשֶׁר בִּי קָמוּ[281]
עֲדֵי שְׁקָרִים יָחַד.
שָׁלוֹם, אֲהָהּ, שָׁלוֹם לְבָבִי, לָמָּה [282]
יִפָּה לְךָ הָיִיתִי,
אִם רַק לְהַפִּיל גַּם־שְׁנֵינוּ יָחַד
מְנַפְּשְׁךָ נַפְשִׁי לְךָ יָקָרָה?
הֵן בַּמְּרוֹמִים שָׁהֲדִי יוֹדֵעַ
כִּי רַק חֶלִי וָקֶצֶף,
בַּל־אֶחְטָא, אֵת נַפְשְׁךָ הִשְׁבָּעְתִּי; [283]
לְמָאוֹר שְׁתֵּי עֵינַי בְּרִית כָּרַתִּי,
בַּל יֶחֱזוּ הוֹדֶךָ.
אַךְ מָה דְּבָרִים עוֹד? הֲלֹא הַמָּוֶת
הַיּוֹם לְנַפְשִׁי נֹחַם.
עַתָּה הֲלֹא כָל־רָגַע,
כִּי בוֹ עֶדֶן אֶחְיֶה, חֲנִית וָחֶרֶב

[279] כלומר: אף כי ברחתי מן החטא, נפלתי ברע.
[280] ידעתי שאתה חוקר עד מקום שיד בינתך מגעת, ואין לדיין אלא מה שעיניו רואות, ואתה כונתך רצויה, וצדק צדק תרדוף. (כ"י).
[281] האל אשר יפרע משונאי וקמי שטפלו עלי שקר.
[282] שָׁלוֹם לְבָבִי – כלומר: שלום הקרוב ללבבי, והיא סמיכות מיוחדת במינה, אשר הנסמך בה הוא שֵׁם עצם פרטי ונקודו לא נשתנה.
[283] השבעתי אותך חלי וקצף כדי שלא אחטא. (כ"י).

רַק אֶל־לְבָבִי הוּא. אֲבָל אַחֶרֶת: [284]
אָבִי, אֲנִי חָטָאתִי;
אֵיךְ יוּכְלוּ כֹּה מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ
לִנְשֹׂא אֲשֶׁר שָׁלוֹם תְּמוֹתֵת הֵנָּה? [285]
אָבִי, רְאֵה כִּי נֶפֶשׁ
תַּשְׁחִית, נָקִיָּה הִיא וּבְבִלְי פָּשַׁע.
עָלַי לְבַד אִם־כֵּן מְהֵרָה יֵרֵד
חֶטְאִי, וְשָׁלוֹם יֶחִי!
שלום:
לֹא־רַחֲמִים כָּאֵלֶּה
אִבָּה, שְׁלוֹמִית. לֹא, שְׁלוֹמִית! דֹּמִי,
הֲרָגְעִי וָדֹמִי:
כִּי מִקְשֵׁי אַכְזָר לְהַכְאִיב יֵרֵב
חַסְדֵּךְ, שְׁלוֹמִית, זֶה לְאִישׁ כָּמוֹנִי
בּוֹעֵר בְּאֵשׁ עָלָיִךְ.[286]
שלומית:
לֹא! כִּי אֲנִי חָטָאתִי,
אִם־כֵּן אֲנִי אָמוּתָה.
רם:
רִיבוֹת חֲדָשִׁים אֵלֶּה.
אָמְנָם דְּעִי, בִּתִּי, אֲשֶׁר חֹק לָנוּ:
כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן נַדְבָה נֶפֶשׁ
לָמוּת תְּמוּרַת רֵעַ,[287]
לֹא עוֹד חָיוֹת יוּכָל.
שלום:

[284] בכ"י מלת "**אחרת**" לא מנוקדת וסוף פסוק אחריה, ושמא יש לנקד: אֲחַרְתָּ, ותהא הכונה: אבל מאחר אתה, אבי, ומתמהמה למותתני, ואני כל רגע שעודני בחיים ענוי הוא לי.

[285] עיין הערה 279.

[286] חסדך לבלתי הניחני למות הוא מכאיב אותי (הבוער באש אהבה עליך) יותר ממה שיוכל להכאיבני קשיו ורוע לבבו של איש אכזרי. (כ"י).

[287] לָמוּת תְּמוּרַת רֵעַ – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד': לָתֵת, במקום: לָמוּת.

יְחִי הַמֶּלֶךְ!
אָמוּת אֲנִי אֵפוֹא, וּמוֹתִי יִתֵּן
חַיִּים וְשָׁלוֹם אֶל־שְׁלוֹמִית סֶלָה.[288]

ענין ה

(שלום ברחוב קשור ידים ורגלים כורע על ברכיו, ורם ודרדע יועצו וענה עבדו, ושלומית קשורה מרחוק ונשמרת מצבא, והימן בא)

רם:
שָׁלוֹם בְּנִי, נָדִיב יְקַר הָרוּחַ,
כִּי נַפְשְׁךָ נָתַתָּ
הַיּוֹם לְמָוֶת עַל־יְדִידוּת אֹמֶן,[289]
מֵת הִנְּךָ עַתָּה, אֲבָל עוֹד תֶּחְיֶה
כָּל־עוֹד אֱנוֹשׁ תִּשָּׂא בְּחֵיקָהּ אֶרֶץ.
כִּי אַחֲרֵי יִבְצֹר גְּבָרִים אֶלֶף
מָוֶת בְּמַגְלוֹ כְּבוֹצֵר גֶּפֶן
שָׂרִים נְבוֹנִים אוֹבְדֵי זִכְרָמוֹ,
לֹא זִכְרְךָ יָסוּף כְּמוֹהֶם סֶלָה;
כִּי מַעֲשֶׂךָ זֶה יִחְיֶה לָנֶצַח.
עַתָּה, בְּנִי, אֶת־כָּל־אֲשֶׁר חָפַצְתָּ
דַּבֵּר בֶּטֶרם מוּת.

שלום:
יְחִי הַמֶּלֶךְ!
הִנֵּה אֲנִי מֵת כַּאֲשֶׁר יָאָבְתִּי;
כִּי לֹא יְהִי מוֹתִי כְּמוֹת כָּל־גָּבֶר,
אַךְ מוֹת יְשָׁרִים עַל־אֱמֶת וָחֶסֶד.
עַתָּה בְטֶרֶם מַתִּי
אוֹדֶה עֲלֵי־פִּשְׁעִי וְחַטַּאת נֹעַר.
אִם אֶל־אֱלֹהִים הֵנָּה

[288] מה נעים כפל הרעיון פה: א) כי מותו יתן לה חיים ומנוחה, וב) יתן לה את אוהבה שלום, רצוני : אות נאמן, כי נפשו קשורה בנפשה לעולם, וגם המות לא יפריד בינותם, (לטריס).
[289] הַיּוֹם לְמָוֶת – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד'; לְמוֹתֵת, במקום לְמָוֶת.

נִגְלוֹת כְּבָר, לָמָּה אֲכַחֵד אָנִי? [290]
אַזְכִּיר חֲטָאַי, הֵנָּה
אוֹדֶה וְאֶכְלֵם אֲשֶׁר חָטָאתִי,
וִיהִי בְכָל־זֹאת לִי לְמֵשִׁיב נָפֶשׁ;
כִּי תוֹכְחוֹת מוּסָר אֲשֶׁר נָכוֹנוּ
אֶל־כָּל־פְּשָׁעַי, עַתָּה
אֶשָּׂא בְטוּב לִבִּי, וּמִי יוֹדֵעַ
אִם־לֹא יְכַפֵּר לִי וְאָטְהַר סֶלָה?
רם:
הִנֵּה עָצֹר נִלְאֵיתִי
שֶׁטֶף דְּמָעוֹתַי, וְלֹא אוּכָלָה.[291]
שלום:
עַתָּה שְׁמַע, מַלְכִּי. אֲנִי יָדַעְתִּי
כִּי זֹאת בְּצֶדֶק וֶאֱמֶת בָּאַתְנִי;
כִּי אֶל־זְדוֹנִי הוּא גְמוּל וָשֶׁכֶר.
הִנֵּה מְשֻׁלָּח פֶּרֶא,
נַעַר וְאֵין הָבִין, בְּהָרֵי קֶדֶם[292]
הוֹלֵךְ וְשָׁט הָיִיתִי;
וַיְהִי לְהַר־עֹז יוֹם בְּמִקְרֶה בָּאתִי,
וְאֶחֱזָה מִגְדָּל, וְרֹאשׁוֹ שָׂמָה
סָגוּר וְאֵין מָבוֹא, וְאֵין כָּל־שַׁעַר.
אָז בָּעֲרָה בִי תַּאֲוָה לָדַעַת
מַה־זֶּה וְעַל־מַה־זֶּה, וְשָׁם בֵּינוֹתַי,
עַד כִּי רְאוֹת דִּמְיתִי
מָקוֹם אֲשֶׁר אוּכַל מְצֹא שָׁם פְּתַח;
וּבְרֹב זְדוֹן יַלְדוּת אֲשֶׁר נָחַנִי

[290] אוֹדֶה עֲלֵי פְּשָׁעַי – כצ"ל לשם המשקל; ובהוצ' ד' נקוד: פְּשָׁעַי. הנוסח בכ"י הוא שונה קצת, ונקרא כך : עַתָּה בְטֶרֶם מִתִּי /אוֹדֶה עֲלֵי פְּשָׁעַי; וְחַטאת נֹעַר, /אֵם אֶל אֱלֹהִים הֵמָּה /נִגְלוֹת כְּבָר, לָמָּה אֲכַחֵד אָנִי ? ונראה לי לקים הנוסח של הוצאת דליטש.

[291] דְּמָעוֹתַי – במקום: דִּמְעוֹתַי" לצורך המשקל, ועיין הערה 49.

[292] כך הוא בכ"י: ובהוצי די בטעות וכנגד המשקל" הִנֵּה מְשֻׁלָּח פֶּרֶא, /הִנֵּה מְשֻׁלָּח פֶּרֶא /נַעַר וְאֵין הָבִין, בְּהָרֵי קֶדֶם. – וְאֵין הָבִין בְּהָרֵי קֶדֶם.

הָלוֹךְ וְדָרוֹשׁ פֹּה וּפֹה, מָצָאתִי,
אַחַר עָמְלִי רָב, מְקוֹם הַשָּׁעַר.
וַיְהִי בְּבוֹאִי בוֹ, כְּתָב רָאִיתִי
אַחַר שְׁעָרָיו כַּדְּבָרִים אֵלֶּה:
"לִקְרֹב הֲלוֹם יִשְׁאֵךְ לִבֵּךְ,
עָלַי לְשַׁלֵּם לְךָ גְּמוּל יָדֶיךָ".
עַתָּה הֲלֹא הִנֵּהוּ,
זֶה לִי גְּמוּל יְדֵי בְּכֶן קָרָנִי.
מַה־זֶּה לְךָ, מַלְכִּי, אֲשֶׁר נִבְהָלְתָּ?
רם:
שָׁלוֹם בְּנִי, שָׁלוֹם.
שלום:
פְּלָאִים אֵלָּה!
רם:
שָׁלוֹם, אֱמֶת הוּא כָּל־אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ?
שלום:
אִם זֶה אֱמֶת? מַלְכִּי! הֲלֹא מִמֶּנִּי
רָחוֹק כְּפֶשַׁע אָנִי,
מוֹדֶה עֲלֵי־פִּשְׁעִי אֲשֶׁר חָטָאתִי;
עַתָּה אֲשַׁקֵּר עוֹד?
רם:
וְאֵיךְ יָכֹלְתָּ,
שָׁלוֹם, מְצֹא הַפֶּתַח?
שלום:
אֶל־יַרְכָתֵי הָהָר מְעָרַת סֵתֶר,
כִּי צֻוֵּלִים כְּסוּהָ,
וּבְמַחֲשַׁכִּים מַהֲלָךְ רָאִיתִי;
שָׁמָּה פְּעָמַי נָטוּ.[293]
וַיְהִי בְּבֹאִי בָהּ בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ,

[293] כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד' נשמטו שני החרוזים האחרונים ובא – במקומם חרוז אחד: הָלַךְ וְתָר רָאִיתִי.

רָחוֹק מְעַט הִבַּטְתִּי
מִשְׁטַח זְרוֹעוֹת שָׁמֶשׁ,
הַנּוֹתְנִים אוֹר לָהּ, וְהִיא גָּדְלָה.
אָז לַהֲלֹךְ הוֹסַפְתִּי,
וְאֶחֱזֶה סֶלַע אֲשֶׁר מַגִּיעַ
רֹאשׁוֹ לְהַמִּגְדָּל, וּבוֹ עָלִיתִי,
וְאֶמְצָאָה פִּתְחוֹ, אֲבָל לִפְנִימָה,
כִּי מִבְּלִי נוֹדַע וְנִרְאָה חוּצָה.
אוֹתוֹ אָז פָּתַחְתִּי,
וְאֶחֱזֶה עָלָיו, אֲשֶׁר כִּסּוּהוּ
עָפָר וְטִיט מֻדְבָּק כְּמַרְאֵה אָבֶן;
הֵם הֵם אֲשֶׁר הֶעְלִימוּ
אוֹתוֹ, וְלֹא נִרְאָה לְהַוְדֵּעַ.
אַךְ בַּאֲשֶׁר עָפָר וְאַדְמַת חֹמֶר
הָיוּ לְבַד, יָכֹלְתִּי
אוֹתָם דְּחוֹת מֵהֵר, וְהִפַּלְתִּימוֹ.
רם:
אָכֵן בְּאֵיזֶה יוֹם כְּזֹאת עָשִׂיתָ?
שלום:
שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים הֵם, בְּיוֹם הַלֶּדֶת
מַלְכִּי, לְעוֹלָם יְחִי.
רם:
אַךְ תַּעֲלוּמוֹת אֵלֶּה
סִתְרֵי מְסִבּוֹת אֵל אֱלֹהֵי קֶדֶם.
(אל ענה)
לֵךְ חִישׁ קְרָא זִיפָה וְיָבֹא הֵנָּה. –
עוֹשֵׂה גְּדוֹלוֹת! חַסְדְּךָ הוֹחָלְתִּי;
אַל־תַּעֲזֹב אוֹתִי, וְהָשֵׁב נֶפֶשׁ
מָרָה אֲשֶׁר הֵמַרְתָּ.

מָה עָמְקוּ הַפְּלֵא מְזִמּוֹתֶיךָ!
מַה־קָּצְרוּ עֵינֵי אֱנוֹשׁ בָּאָרֶץ!
זיפה:
מַלְכִּי יְחִי! הִנֵּנִי.
רם:
הִנֵּה לְמִגְדַּל אַיִן
אַתָּה הֲלֹא מָצָאתָ
פִּתְחוֹ כְּבָר?
זיפה:
מַלְכִּי, הֲלֹא יָדַעְתָּ.
רם:
אָכֵן בְּאֵיזֶה יוֹם?
זיפה:
בְּיוֹם הֻלֶּדֶת
מַלְכִּי.
רם:
וְאֵיךְ יָכֹלְתָּ
פִּתְחוֹ מְצֹא?
זיפה:
מָה אֵלֶּה?
רם:
פִּתְחוֹ, אֱמֹר, אֵיכָכָה מְצֹא יָכֹלְתָּ?
זיפה:
מַלְכִּי, וְלָמָּה זֹאת תְּבַקֵּשׁ עָתָּה?
רם:
הֵן לֹא לְךָ לָדַעַת
לָמָּה אֲבַקֵּשׁ זֹאת. אֱמֹר: אֵיכָכָה
פִּתְחוֹ מְצֹא יָכֹלְתָּ?
זיפה:
מַבִּיט וְצוֹפֶה שָׁם זְמַן עָמַדְתִּי,
וָאֶמְצָאָה אוֹתוֹ.

רם:
וּמַה־מָּצָאתָ?
זיפה:
עָפָר אֲשֶׁר הִפַּלְתִּי
מֻדְבָּק כְּמַרְאֵה אֶבֶן
הָיָה.
שם:
וְאֵיךְ דִּמִּיתָ
כִּי טִיט יְהִי, אִם הוּא כְּמַרְאֵה אָבֶן?
זיפה:
שׁוֹנֶה מִעַט רָאִיתִי
אוֹתוֹ.
רם:
זְעֵיר הַרְחִיקָה. –
דַּרְדַּע, וּמַה־תֹּאמַר? וּמָה־חָשַׁבְתָּ?
דרדע:
מַלְכִּי, אֱמֶת דִּרְכָּהּ הֲלֹא תוֹרֵנוּ.
הִנֵּה גְלוּיָה זֹאת לְכָל־אִישׁ־דַּעַת,
כִּי שָׁוְא דְּבַר זִיפָּה וְהַבְלֵי שָׁקֶר.
רם:
כֵּן גַּם אֲנִי חָשָׁבְתִּי.
דרדע:
גַּם־זֹאת עֲשׂוֹת נוּכַל –
רם:
אֱמֹר.
דרדע:
נַלְכָּה
לִרְאוֹת הֲיֵשׁ זֹאת הַמְּעָרָה שָׁמָּה.
(הימן בא)
הימן:

מַלְכִּי יְחִי לָנֶצַח!
לִפְתֹּר חֲלוֹם מַלְכִּי כְּהַיּוֹם בָּאתִי;
וָאֶחֱזֶה, גַּם טֶרֶם
אוֹתוֹ אֱמֹר, כִּי הָאֱמֶת רָאִיתִי.[294]
הֵן הַזְּמוֹרָה כִּי לְבַד הָיְתָה
עַל־כִּסְאֶךָ, אַחַת בְּכָל הַגֶּפֶן,
זֹאת הִיא שְׁלוֹמִית.
רם:
גַּם אֲנִי הֵבַנְתִּי
כָּל־זֹאת כְּבָר.
הימן:
אַךְ עוֹד אֲשֶׁר רָאִיתִי
נוֹפֵל, בְּהָרִים יָד, פְּקִיד הַזַּעַם,
גַּם מִבְּלִי יוּכַל לְהַכְרִיתֶנָּה;
כָּזֹאת יְהִי הַיּוֹם, וְתִוָּשֵׁעַ
הַבַּת שְׁלוֹמִית, יַעַן
שָׁלוֹם לְבַד הָיָה אֲשֶׁר הַפָּתַח
מָצָא לְמִגְדַּל־אַיִן.[295]
מַלְכִּי, דְּרֹשׁ זֹאת, כִּי אֱמֶת דִּבַּרְתִּי.
רם:
בָּרוּךְ תִּהְיִ, הֵימָן! כְּבָר אֵלַינוּ
סִפֵּר כְּזֹאת שָׁלוֹם. אֲבָל עַד־אֵלֶּה
אֵין־דַּי אֲשֶׁר זִיפָּה לְהוֹדוֹת יוֹאֶל.
הימן:
מַלְכִּי, מְזֻמָּה מִמְּךָ אֵיכָכָה
יֶחְסַר וְיִבָּצֵר? הֲלֹא הַמָּוֶת
תָּשִׁית לְנֶגְדּוֹ, כִּי מְהֵרָה תֵּרָא
אִם הָאֱמֶת יַגִּיד, וּבַדָּיו יָעַן.[296]

[294] רָאִיתִי – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד'; רָאִיתִ. הכונה: גם לפני – אמרי את הפתרון, ראיתי כי פתרון אמת הוא.
[295] –אַיִן" הוא שם המגדל (ראה פתשגן המשל). (שד"ל).
[296] הוא עצמו יענה ויעיד כי שקר היו דבריו. (כ"י).

רם:
זִיפָה! שְׁמַע, וּשְׁמֹר מְאֹד נַפְשֶׁךָ:
אִם הָאֱמֶת אַתָּה מְכַחֵד אַתָּה,[297]
אֶת־רֹאשְׁךָ הַיּוֹם אֲנִי אָסִירָה.
הִנֵּה כְבָר יָדַעְתִּי
כִּי אֵינְךָ הָאִישׁ אֲשֶׁר הַפֶּתַח
מָצָא לְמִגְדַּל־אֵין.
אָכֵן אֱמֹר, אֵיכָה לְתוֹכוֹ בָאתָ;
כִּי אִם־תְּכַזֵּב, הִנְּךָ מֵת עָתָּה.
זיפה:
מַלְכִּי, סְלַח־נָא! וֶאֱמֶת אַגִּידָה.
רם:
אֶסְלַח; אֲבָל תִּשְׁמֹר, אֱמֶת הַגִּידָה.
זיפה:
לְצַעַד בְּיוֹם הֻלֶּדֶת
מַלְכִּי בְּהַר־עֹז בָּאתִי,
וָאֶמְצָאָה אוֹתוֹ אֲשֶׁר נִפְתָּחוּ
דַּלְתוֹת שְׁעָרָיו, וֶאֱנוֹשׁ אֵין שָׁמָּה.
לָרוּץ לְךָ, מַלְכִּי, לְבַשֵּׂר חַשְׁתִּי,
וְאֹמְרָה אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָמַרְתִּי.
אָנָּא סְלַח, מַלְכִּי, מְחֹל.
רם:
סָלָחְתִּי.
ענה:
מַלְכִּי, זְכָר־נָא עַתָּה
אֶת־הַחֲלוֹם חָלָמְתִּי.[298]
שָׁלוֹם הֲלֹא זֶה הוּא אֲשֶׁר רָאִיתִי
נַעַר יְפֵה־עֵינַיִם,
דּוֹחֶה שְׁלוֹמִית אָז בְּאֵשׁ אֹכֶלֶת!

[297] מְכַחֵד – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד' : מְנַחֵש.
[298] עיין למעלה חלק אי ענין ג'. (כ"י).

לֹא זֶה אֲשֶׁר מִהֵר לְהַצִּילֶנָּה?
לֹא־יַעֲלוּ עַתָּה לְכִסְאֶךָ יָחַד?
רם:
שָׁשׂוֹן וְגִיל מָלֵאתִי,[299]
לִבִּי בְרֶבֶם יִשְׂטְפוּ יִלְחָצוּ,
בַּל־אוּכְלָה הַרְאוֹת שִׁשּׂוֹנִי חוּצָה.
סַלְעִי וּמָגִנִּי אֱלֹהִים אַתָּה,[300]
מְשֻׂגָּב בְּיוֹם צַר לִי וְעוֹשֶׂה פֶּלָא!
זוּלָתְךָ אֵין־עוֹד, וְאֵין כָּמוֹךָ
מוֹשֵׁל בְּעֹז עוֹלָם וְשׁוֹפֵט צֶדֶק.
תַּשְׁקִיט, וּמִי יַרְשִׁיעַ?
תַּסְתִּיר, וּמִי יָשׂוּר מְאוֹר פָּנֶיךָ?
הִנֵּה בְאֶחָד אַתָּה; [301]
רַק נַפְשְׁךָ אִם אִוְּתָה, וַתַּעַשׂ.[302]
מָה עוֹד אֲדַבֵּר? וַאֲנִי קְטֹנְתִּי
מִכָּל אֱמֶת וָחֶסֶד,
כִּי לַעֲשׂוֹת הַפְלָאתָ
עִם עַבְדְּךָ. אָנֹכִי
אִם אַחֲרִישׁ, אַגְדִּיל גְּדֻלָּתֶךָ;
אָדֹם, וְדַם אַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ.
הימן:
לָמָּה נֶאֱחַר עוֹד? וְעֵת הִגִּיעַ
כִּי יִשְׂבְּעוּ פְרָיִם יְדִידֵי אֹמֶן.
אֶל־בֵּיתְךָ, מַלְכֵּנוּ,
נֵלֵךְ וְנוֹשִׁיב שָׁם, שְׂמֵחִים בַּיְתָה,
שָׁלוֹם, שְׁלוֹמִית, רַעֲנַנִּים סֶלָה.

[299] ששון וגיל אשר מלאתי, (כ"י).
[300] אַתָּה – כן הוא בכ"י; ובהוצ' ד'; סֶלָה, במקום אַתָּה.
[301] איוב כ"ג, יג. (כ"י).
[302] הוי"ו לתשובת התנאי: אם אִוְּתָה, תעשה, (כ"י).

ענין ו

(עדה ושמעי)

עדה:

הִנֵּה כְּבָר מֻתָּה שְׁלוֹמִית תֶּהִי,
עַתָּה יְהִי שָׁלוֹם יְדִידִי סֶלָה.

שמעי:

תּוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה שְׁאוּ וָרֹנּוּ,
סַלְּעֵי נְאוֹת הָרִים וְכַנְפוֹת אָרֶץ;
שִׂמְחוּ, עֲצֵי הַיַּעַר,
כָּל־בַּהֲמוֹת שָׂדַי וְרוֹעֵי דָּשֶׁא,
בָּחוּר, בְּתוּלָה, שֵׂב וְיָשִׁישׁ יָחַד,
כָּל־מַחֲזִיקֵי שֵׁבֶט,
אָדוֹן וְעֶבֶד לוֹ בְּהֲרֵי קֶדֶם.

עדה:

מַה־טּוֹב לְבַב שִׁמְעִי וּמַה־שָּׂמֵחַ!

שמעי:

עוֹשָׂה גְּדוֹלוֹת, מַה־מְּאֹד גָּדַלְתָּ!
מִי יַעֲרֹךְ אֵלֶיךָ,
אוֹ כָל־תְּהִלָּתֶךָ
מִי זֶה אֲשֶׁר יַשְׁמִיעַ? –
שָׁלוֹם, עֲדָה! שָׁמַעַתְּ
אֶת כָּל־אֲשֶׁר בָּאַתְנוּ?

עדה:

הִנֵּה בְלִבִּי עַתָּה
זֹאת חוֹשְׁבָה הָיִיתִי:
מַה־זֶּה אֲשֶׁר תִּשְׂמַח, וְכֹה שָׂשׂ אָתָּה?
הִנֵּה שְׁלוֹמִית מֻתָּה.

שמעי:

מַה־תֹּאמְרִי? הִנֵּה שְׁלוֹמִית מֻתָּה?
חַיָּה שְׂמֵחָה הִיא, וְגַם נִתָּנָה
אִשָּׁה לְשָׁלוֹם.

עדה:
מָה? וְלֹא לַמָּוֶת
נִגְזַר כְּבָר דָּתָה?
שמעי:
כְּבָר לַמָּוֶת
נִגְזַר וְגַם נוֹשָׁעָה.
עדה:
אֶשְׁמַע אֲנִי אוֹ אֶחֱלֹם לִשְׁמֹעַ?
שמעי:
עִמִּי, אֲחוֹתִי, בֹּאִי,
כִּי כָל־אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי
גַּם אַתְּ הֲלֹא תִרְאִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ.
אַךְ לוּ אֲחוֹתִי, שָׂמָה
הָיִית, כְּבָר יָדַעְתִּי
כִּי גַם שִׁשּׁוֹנֵךְ יֵרֵב,
כִּרְבוֹת שִׁשּׁוֹנִי עָתָּה. –
מַה־טּוֹב מְנָת חֶלְקֵךְ,
שָׁלוֹם יְדִיד נַפְשִׁי, וּמַה־נָּעֲמָה!
אֵיךְ נַהֲפֹךְ חַבְלֵךְ
מִמָּר לְמָתוֹק פֶּתַע;
פִּתְאֹם לְאוֹר מֵחשֶׁךְ,
מִנַּחֲלִי יָגוֹן וְחַבְלֵי עֹנִי
אֶל־נַחֲלֵי שָׁשׂוֹן וְשִׂמְחַת נָפֶשׁ;
מֵרִדְתֵּךְ אָבֵל וּמָר אֶל־קֶבֶר
לָשׂוּשׂ בְּצֵל חֻפָּה בְּכִסֵּא מֶלֶךְ.

ענין ז

(משוררים, עדה, שלום, שלומית, רם, שרים)
משוררים:
מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה,
הוֹפֵךְ מְסִבּוֹתֵינוּ;

מִקָּדְשְׁךָ הַשְׁקִיפָה,
וּרְצֵה בְשִׂמְחָתֵנוּ.[303]
בְּרָכָתְךָ צַוֵּה לְדוֹדִים אֵלֶּה,
נוֹרָא תְהִלּוֹת אֵל וְעוֹשֵׂה פֶלֶא.
עדה:
עַתָּה רְאִי, מִרְשַׁעַת!
עַתָּה פְּרִי רִשְׁעֵךְ, עֲדָה, תִּשְׁבָּעִי.
זַכָּה תְּמִימַת לֵב, הֲלֹא חָשַׁבְתְּ
הַיּוֹם לְהַפִּילָהּ בְּנִכְלֵי שֶׁקֶר,
לָתֵת לְלֵב סוֹרֵר תְּשׁוּקוֹת אָוֶן.[304]
אַךְ יֵשׁ אֱלֹהִים, יֵשׁ, וְשׁוֹפֵט צָדֶק,
נוֹתֵן לָרָשָׁע רָע, לְצַדִּיק חָסֶד.
הוֹי חֵן אֲשֶׁר רַע לוֹ, וּבֹגֶד יִפְּיוֹ! [305]
אִם עִוְּרֵי נַפְשִׁי הֱיִיתֶם יַחַד,
אַךְ פִּשְׁעֲכֶם תִּשָּׂאוּ;
כִּי הִנְנִי הוֹלֶכֶת
לָשֵׂאת גְּמוּל רִשְׁעִי, לְשׁוּבִי עַתָּה
עַפְרוֹת אֲדָמָה כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי! [306]
משוררים:
מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה,
הוֹפֵךְ מְסִבּוֹתֵינוּ;
מִקָּדְשְׁךָ הַשְׁקִיפָה
וּרְצֵה בְשִׂמְחָתֵנוּ.
בְּרָכָתְךָ צַוֵּה לְדוֹדִים אֵלֶּה,
נוֹרָא תְהִלּוֹת אֵל וְעוֹשֵׂה פֶלֶא.
עדה:

[303] וּרְצֵה – כן הוא בכ"י; ובהוצ' די; וּרְאֵה.
[304] למלא תשוקות און של לבך הסורר, אשר חשק בשלום, (כ"י).
[305] אֲשֶׁר רַע לוֹ – כן הוא בכ"י; והכונה: חן אשר יְרַע לעצמו. ובהוצ' ד' : לְי" במקום: לוֹ.
[306] ("לשובי" כן נראה להגיה, ובכל המהדורות, וכן בכ"י, בטעות "לטובי", ובהערה שם: הנני הולכת לעפרות אדמה, כלומר: הנני אמות, וזה לשאת גמול רשעי לטובתי, לכפרת פשעי. (ידידי רמה"ל). (כ"י). אבל הדוחק של פירוש זה גלוי לעינים, והנכון כהגהתנו. המערכת).

מַלְכִּי, לְעוֹלָם יֶחִי;
דּוֹדִים תְּמִימִים תּוֹמְכֵי תִפְאֶרֶת!
פִּשְׁעִי בְּפָנַי יַעַן;
בּוֹשָׁה אֲנַלֶּה אָנִי
נַכָּל מְזִימֹתַי אֲשֶׁר הִרְשָׁעְתִּי.
לֹא רַחֲמִים אֶשְׁאַל, סְלִיחַת חֶסֶד;
מִשְׁפַּט לְבַד אֹבֶה, אֲשֶׁר תִּתֵּנָה
אֵלַי גְּמוּל רִשְׁעִי, וְלֹא תַחְמֹלָה.
הִנֵּה בְּתַרְמִית שֶׁקֶר
שִׂנְאָה בְּשִׂמְלַת אַהֲבָה כִּסִּיתִי,
וַיְהִי תְּשׁוּקָתִי לְהָרִיץ אָרְצָה[307]
דַּם זַךְ וְנָקִי, דַּם תְּמִימַת נָפֶשׁ,
דַּם זֹאת שְׁלוֹמִית, בַּת־כְּלִילַת צֶדֶק.
מִנְחָה אֲשֶׁר אֶתְמוֹל בְּיַד בַּת־שׁוּעַ
מֵאֵת שְׁלוֹמִית שָׁלְחָה, סַף רַעַל
לָתֵת לְזִיפָה, אָנִי
אוֹתָהּ לְבַד שָׁלַחְתִּי,
בַּל־יְדָעָה דָּבָר שְׁלוֹמִית מֻנָּה.
וָאֶשְׁלְחָה עַבְדִּי לְגַלּוֹת אׇזֶן
זִיפָה, אֲשֶׁר שׁוֹלַחַת
מָוְתָהּ שְׁלוֹמִית לוֹ,- לְהַשְׁמִידָנָּה.
עַתָּה דְּעוּ מַה־תַּעֲשׂוּ מִמֶּנִּי,
כִּי מוּת לְבַד אֶחְפֹּץ; וְאִם חָטָאתִי,
הַיּוֹם נְשׂוֹא חֶטְאִי לְנַפְשִׁי נֹחַם.
רם:
אַל־תִּירְאִי, תָּמוּתִי.
שלומית:

[307] לְהָרִיץ אָרְצָה – כן הוא בכ"י; והוא לשון נופל על לשון, ובהוצי דליטש: להריק ארצה, והערה בצדו; בכ"י היה כתוב: לְהָרִיץ. ("להריק" נכון יותר. המערכת).

הַיּוֹם אֱנוֹשׁ יוּמַת, אֲשֶׁר יָצָאתִי
מִיַּד תְּמוּתָה אָנִי?
אַף כִּי עֲדָה! אָבִי גְּדוֹל הַדַּעַת,
אֶצְבַּע עֲדָה לֹא עָשְׂתָה כָּל־אֵלֶּה,
אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא אֲשֶׁר חָנָנִי.
הֵן פָּעֳלָהּ לִי טוֹב וְנָעִים עָתָּה;
אִם חָשְׁבָה רָע, מֶה לְנַפְשִׁי יֵעָשׂ?
חֶטְאֵךְ, עֲדָה, סָלַחְתִּי;
אַף אֱאֶהֱב אוֹתֵךְ, אֲשֶׁר הֵבִיאָה
יָדֵךְ תְּשׁוּעָתִי, וּבָךְ חָפָצְתִּי.
ענה:
חֵן חֵן תְּשׁוּאוֹת לָךְ, כְּלִילַת יְפִי!
משוררים:
מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה,
הוֹפֵךְ מְסִבּוֹתֵינוּ;
מְקֻדָּשֵׁךְ הַשְׁקִיפָה,
וּרְצֵה בְּשִׂמְחָתֵנוּ.
בְּרָכָתְךְ צִוִּיתָ לְדוֹדִים אֵלֶּה,
נוֹרָא תְּהִלּוֹת אֵל וְעוֹשֵׂה פֶלֶא.
שלום:
נַפְשִׁי שְׁלוֹמִית! אִם אֱמֶת אַבִּיעָה,
לֹא־אֵדְעָה מָה אֵרֶא.
נִרְאִים עָדֶן לִי כַּחֲלוֹמוֹת אֵלֶּה;
אִירָא עֶדֶן, פֶּן מִשְׁנָתִי אִיקָץ,
כִּי עוֹד חֲלוֹמִי זֶה מְעוֹפֵף יֵלֵךְ.
אַךְ זֶה אֲשֶׁר אָמַר בְּהַרְעִים שָׁמָּה
הַהֵד אֲשֶׁר שָׁמָעְתִּי:
"אֵבֶל בְּאֶפֶס לָךְ, וְיוֹשַׁע אָיִן".
הִנֵּה יְשׁוּעָתִי אֲשֶׁר בָּאַתְנִי
הַיּוֹם בְּיַד הַר־עֹז וּמִגְדַּל־אָיִן.

זֶה הוּא גְמוּל יָדִי אֲשֶׁר מָצָאתִי.
אַךְ עוֹד רְאוֹת חָפַצְתִּי
כִּי לֹא חֲלוֹם זֶה לִי, וְלֹא אִישָׁנָה.
משוררים:
מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה,
הוֹפֵךְ מְסִבּוֹתֵינוּ;
מְקֻדָּשְׁךָ הַשְׁקִיפָה,
וּרְצֵה בְשִׂמְחָתֵנוּ.
בָּרְכָתְךָ צִוִּיתָ לְדוֹדִים אֵלֶּה,
נוֹרָא תְהִלּוֹת אֵל וְעוֹשֵׂה פֶלֶא.
חבר שרים:
שִׂמְחוּ, יְדִידִים, שִׂישׂוּ,
נִצְרֵי מְלוּכָה יַחַד,
כִּי חָפְרוּ הוֹבִישׁוּ
כָּל־דּוֹרְשֵׁי רָעַת לְבַבְכֶם סֶלָה.
תִּפְרַח וְתִגְדַּל כַּאֲשֶׁר הֵחֵלָּה
חֶבְרַת יְשָׁרִים אֵלֶּה,
וּכְבֹר יְדֵיהֶם בּוֹטְחִים יָשֹׂרוּ: [308]
אִם זָרְעוּ דִמְעָה, שְׂחוֹק יִקְצֹרוּ.
משוררים:
מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה,
הוֹפֵךְ מְסִבּוֹתֵינוּ;
מְקֻדָּשְׁךָ הַשְׁקִיפָה,
וּרְצֵה בְשִׂמְחָתֵנוּ.
בָּרְכָתְךָ צִוִּיתָ לְדוֹדִים אֵלֶּה,
נוֹרָא תְהִלּוֹת אֵל וְעוֹשֵׂה פֶלֶא.
חבר שרים:
לִמְדוּ בְנֵי תֵבֵל אֱמֶת לָדַעַת,

[308] בשכר בֹּר ידיהם וצדקתם יאריכו ימים על ממלכתם ויעמדו בשררותם לבטח, ובכ"י היה כתוב: וכבוד, בדל"ת.

חֶבֶרת יְשָׁרִים מָה אָשֶׁר יְשָׁרָה,[309]
לֹא כָל־אֲשֶׁר חֶבָרָה,
חֶבְרָה אֲשֶׁר תִּיטַב לְהִשְׁתַּבֵּחַ.
חֶבְרַת יְדִידִים אָז לְבַד נָעֳמָה,[310]
אִם רַק בְּיַד צִדְקָם אֲחָדִים הֵמָּה.
משוררים:
מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה,
הוֹפֵךְ מְסִבּוֹתֵינוּ;
מְקָדְשְׁךָ הַשְׁקִיפָה,
וּרְצֵה בְשִׁמְחָתֵנוּ.
בְּרָכָתְךָ צִוִּיתָ לְדוֹדִים אֵלֶּה,
נוֹרָא תְהִלּוֹת אֵל וְעוֹשֵׂה פֶלֶא.
חבר שרים:
שִׂמְחוּ, יְדִידִים, שִׂישׂוּ,
נִצְרֵי מְלוּכָה יָחַד;
שִׂמְחוּ, וְאֵין אֵימָה, וְנָס כָּל־פָּחַד.
זֹאת נַחֲלַת שַׁדַּי וְשׂוֹפֵט צֶדֶק,
נוֹתֵן כְּבֹר יָדָיו לְגֶבֶר חָסֶד.
צִדְקֵךְ, שְׁלוֹמִית! זֶה אֲשֶׁר תִּקְצְרִי,
שָׁלוֹם! פְּרִי חַסְדֵךְ אֲשֶׁר תֹּאכֵלִי.[311]
כלם:
אַךְ זֶה פְּרִי תֻמַּת יְשָׁרִים סֶלָה.
אַתָּה בָנוּ אוֹצַר סְגֻלּוֹת דַּעַת,
אַתָּה בְנוֹ־בָּאסָאן מְאוֹר עֵינֵינוּ;
אַתָּה אֲשֶׁר תָּקוּמָה
תַּחְתָּיו, כְּלִיל חָכְמָה וְלוֹבֵשׁ צֶדֶק;
טוֹבָה מְנַת חֶלְקֵךְ,

[309] מה היא ואיזו היא חברת ישרים אשר נאה לה להקרא חברה ישרה, (שד"ל).
[310] חֶבְרַת יְדִידִים – כן הוא בכ"י, ובהוצ' ד': חברת ידידות.
[311] שָׁלוֹם! פְּרִי חַסְדֵךְ אֲשֶׁר תֹּאכֵלִי – כן הוא בכ"י; ובהוצ' דליטש: שַׁלְוַת פְּרִי חֶסֶד אֲשֶׁר תֹּאכַלְנָה, ונדחק שד"ל להעיר בצדו: זכר במקום נקבה לעשות חרוז עם סלה". ולפי נוסחת כהיי הכל אתי שפיר. זה צדקך אשר תקצרי שלומית, וזה פרי חסדך אשר תאכל אתה שלום. (כ"י).

חֵלֶק אֱלֹהִים הִיא, אֲשֶׁר נִתְּנָה
אֶל־נַפְשְׁךָ הַיּוֹם גְּמוּל יָדֶיךָ.
הֵן בַּת־חֲכָמִים הִיא, אֲשֶׁר כָּמֹכָה
לֹא נֶפְלָה מִמְּךָ בְּצִדְקוֹתֶיהָ;
וּבְחֶלְקְךָ נָפְלָה,
בְּקִנְוֹתְךָ חָכְמָה אֲשֶׁר קָנִיתָ,
מִגְדַּל אֲשֶׁר פָּתַחְתָּ.
בָּהּ יַעֲלוּ לִבֶּךָ,
בָּךְ יַעֲלוּ לִבָּהּ; וְשׂוֹשׂ תָּשִׂישׂוּ.
כִּי כַּאֲשֶׁר הֵיטַבְתָּ, לְהֵיטִיב יוֹסֵף
תָּמִיד אֲדֹנָי לָךְ; וְעוֹד עָלֶיךָ
יָעִיר, וְשִׁלֵּם אֶת־נְוַת צִדְקֶךָ.

———

זה קרבן
רעך כאח לך אוהב טהר לב,
משה חיים בן לאדוני אבי יעקב חי לוצאטו יצ"ו
הֶעָרוֹת לַמַּחֲזֶה מִגְדָּל עוז[312]
מְנֻגָּד" שבהוצאת דליטש.
יַחַד" במקום יַחְדָּו".

[312] תקוני טעויות, על־פי השואה לכתב־יד, והערות שנמצאו באותו כתב־היד [גוף המקור הוא בביבליותיקה של בית המדרש לרבנים בניו־יורק] – יצוינו בסופם בראשי־תבות: כ"י, הערות שד"ל, בתוספות מאת מאיר הלוי לטריס, שבאו בסוף "מגדל עז" הוצאת דליטש – יצוינו בר"ת: הוצ' ד' וגם שד"ל. שאר ההערות הן של המסדר.